

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta tělesné výchovy a sportu
katedra základů kinantropologie a humanitních věd

Lukáš Frantál

Historie, současnost a možnosti rozvoje lyžování
na Šumavě

History, present and chances of skiing development
in Šumava region

Diplomová práce

Praha 2009

Vedoucí práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Na tomto místě bych rád poděkoval své vedoucí práce RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za její cenné rady, trpělivost, ochotu a čas, který mi věnovala, své rodině a přátelům za podporu a v neposlední řadě všem, kteří se mnou spolupracovali v rámci dotazníkového šetření.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a informačních zdrojů.

V Praze dne

Obsah

Seznam zkratk, tabulek, grafů, obrázků a příloh	4
Abstrakt	6
1 Úvod	7
2 Struktura a metodika práce	10
3 Rešerše literatury	14
3. 1 Obecná literatura vztahující se k problematice cestovního ruchu	14
3. 2 Literatura vztahující se k lyžování a zimní rekreaci	19
3. 3 Literatura vztahující se k problematice mentálních map	23
4 Stručný nástin vývoje lyžování	28
4. 1 Historické využití lyží	28
4. 2 Historie a počátky lyžování v Česku	31
4. 2. 1 Vznik organizací a závodního lyžování v českých zemích	32
4. 3 Historie lyžování na Šumavě	34
4. 3. 1 Jihočeská část Šumavy	35
4. 3. 2 Západočeská část Šumavy	39
5 Současné podmínky pro zimní rekreaci v Česku	44
5.1 Vybavenost zimních středisek	45
5. 2 Aktuální investice lyžařských areálů	50
6 Charakteristika a zhodnocení předpokladů pro rozvoj lyžování na Šumavě	52
6. 1 Předpoklady pro rozvoj zimního cestovního ruchu	52
6. 2 Lyžařské sjezdové areály.....	57
6. 3 Běžecké lyžování	64
6. 4 Lyžařské sjezdové areály na německé a rakouské straně	65
7 Budoucí možnosti rozvoje lyžování na Šumavě.....	68
7. 1 Projekt Smrčina	68
7. 2 Projekt Chlum a Špičák v prostoru Boletic	70
7. 3 Projekt firmy Lipnoservis – rozšíření areálu	71
7. 4 Projekt na železnorudském Špičáku	72
8 Výsledky dotazníkového šetření	74
9 Závěr	84
10 Seznam literatury a zdrojů	87
11 Přílohy	94

Seznam zkratek

CR – Cestovní ruch

ČSÚ – Český statistický úřad

ČSK – Český Ski klub

ČSTV – Československý svaz tělesné výchovy

ČTK – Česká tisková kancelář

EU – Evropská unie

FIS – Mezinárodní lyžařské federace („Fédération Internationale de Ski“)

CHKO – Chráněná krajinná oblast

KČT – Klub českých turistů

KČST – Klub československých turistů

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MŽP – Ministerstvo životního prostředí České republiky

MÚ – Městský úřad

NP – Národní park

OIR – Objekty individuální rekreace

RRA – Regionální rozvojová agentura

SPLV – Svaz provozovatelů lanovek a vleků

SK – Sportovní klub

TJ – Tělovýchovná jednota

ZLC – Závodní lyžařský klub

ZOH – Zimní olympijské hry

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Základní údaje o lyžařských areálech českých horských oblastí k roku 2008

Tabulka č. 2: Počet dnů nejčastěji strávených při lyžařských pobytech na horách

Tabulka č. 3: S kým nejčastěji jezdí respondent na hory lyžovat

Seznam grafů

Graf č. 1: Frekvence návštěv hor za účelem provozování zimních sportů

Graf č. 2, 3 : Lyžařská úroveň respondentů – sjezdové lyžování, běh na lyžích

Graf č. 4: Šumavu by doporučili respondenti pro tyto výkonnostní úrovně lyžařů

Graf č. 5: Překážky rozvoje lyžování na Šumavě

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Faktory ovlivňující míru a intenzitu využití lyžařského areálu

Obr. č. 2: 40 nejlépe hodnocených lyžařských areálů v Česku pro zimní sezonu 2008/2009

Seznam příloh

Příloha č. 1: Nejznámější lyžařská střediska v Česku k roku 2006

Příloha č. 2: Hodnocení vybavenosti lyžařských středisek Česka pro sezonu 2008/2009

Příloha č. 3: Největší investice českých lyžařských areálů v posledních letech

Příloha č. 4: Potenciál území pro rozvoj běžeckého lyžování v Česku k roku 2006

Příloha č. 5: Šumavská lyžařská střediska a jejich vybavení k roku 2006

Příloha č. 6: Vybavenost lyžařských středisek na Šumavě v zimní sezoně 2008/2009

Příloha č. 7: Služby a časová dostupnost lyžařských středisek na Šumavě v zimní sezoně 2008/2009

Příloha č. 8: Bílá stopa na Šumavě

Příloha č. 9: Varianty projektu lanové dráhy na Smrčině

Příloha č. 10: Plánovaný projekt firmy Lipnoservis

Příloha č. 11: Potenciál území Česka pro rozvoj běžeckého lyžování

Příloha č. 12: Trvalé bydliště respondentů podle okresů Česka

Příloha č. 13: Nejčastější chyby v lokalizaci lyžařských středisek

Příloha č. 14: Pořadí horských oblastí pro sjezdové lyžování dle preferencí respondentů

Příloha č. 15: Pořadí horských oblastí pro běžecké lyžování dle preferencí respondentů

Příloha č. 16: Obrazová příloha

Abstrakt:

Práce se zabývá jednou z dominantních sportovních aktivit charakteristických pro zimní část turistické sezóny, ke kterým lyžování, ať už sjezdové nebo běžecké, bezesporu patří. Určitou nevýhodou těchto sportovních aktivit je větší náročnost na lokalizační předpoklady a infrastrukturní zázemí. K oblastem, kde se lyžování úspěšně rozvíjelo od jeho raných počátků, patří i region Šumavy. Vzhledem ke své poloze a k společensko-politickému vývoji 20. století zaznamenal rozvoj lyžování v tomto regionu různá specifika vůči ostatním horským oblastem Česka. Primárním cílem je podat ucelený chronologický přehled o vývoji lyžování v tomto regionu, analyzovat současný význam zimní rekreace na Šumavě prostřednictvím zhodnocení vybavenosti středisek, zázemí a podmínek pro sjezdové i běžecké lyžování, zhodnotit výhody a nevýhody této oblasti pro tyto aktivity a porovnat je s ostatními významnými lyžařskými oblastmi Česka. Dotazníkové šetření má pak ukázat na vnímání atraktivnosti Šumavy pro specifický vzorek populace, kterým jsou mladí studenti VŠ. Kromě toho práce nastiňuje další možné směřování rozvoje lyžování v tomto regionu.

Klíčová slova: cestovní ruch, lyžování, Šumava

Abstract

The thesis deals with skiing, one of the major winter sports activity. The disadvantage of down hill and cross country skiing is their demandingness of localization assumptions and sufficient infrastructure. The region of Šumava is one of the parts where skiing has been developed from its early beginning. This region is specific because of its location and socio-political development in 20th century in comparison with other parts in the Czech Republic. The main objective of this thesis is to demonstrate the chronological summary of skiing in this region, to analyze present importance of winter recreation in Šumava by evaluating equipment of resorts and conditions for skiing, and to evaluate advantages and disadvantages of the region in comparison with other winter resorts in the Czech Republic. One part of the thesis is the survey that illustrates the perception of Šumava's attraction for university students. At the end the possibilities of skiing development in Šumava region are mentioned.

Keywords: Tourism, Skiing, Šumava region

1 Úvod

Sjezdové i běžecké lyžování, resp. provozování zimních sportů obecně, lze v dnešní době považovat z pohledu větší části populace za jednu z rekreačních forem cestovního ruchu (dále jen CR), která se od jeho počátků rozvinula v oblíbenou sportovní aktivitu. CR a rekreace představují jedno z významných, dynamicky se rozvíjejících hospodářských odvětví nejen ve vyspělých zemích světa, ale i v mnoha zemích rozvojových. Ačkoliv se můžeme dočíst o existenci aktivit spojených s CR probíhajících již v 19. století, kdy CR byl součástí života pouze společenských elit zvyšující jejich životní úroveň, masivní rozvoj tohoto odvětví je zaznamenáván až od poloviny 20. století a zahrnuje již širokou veřejnost. Jedná se tak o poměrně mladé hospodářské odvětví. Primárně směřovaly hlavní proudy bohatších sociálních vrstev do klimaticky teplých pobřežních oblastí, v nichž se posléze utvářely první destinace CR. Sekundárně, s určitým časovým zpožděním, následoval pohyb do horských oblastí, dynamický rozvoj se odehrával zejména v alpském prostoru. Zhruba do 30. let 20. století zde vznikala střediska první generace zakládaná v nižších polohách v blízkosti železničních tratí. Sloužila k mnoha účelům – alpinismus, zimní i letní sporty, termální lázně a zdravotní pobyty, letní byty. Zhruba od poloviny 20. století s intenzivnějším rozvojem zimních sportů následovala výstavba zimních středisek i ve vyšších polohách přimknutých k původnímu osídlení či zcela na „zelené louce“ (Štěpánek, Šíp, Kopačka 2001).

Fenomén CR a rekreace byl a je stále spojen zejména s rozvojem lidské mobility, která obecně představovala významné posuny ve vývoji společnosti vůbec. Společně s rozvojem fondu volného času a s jeho rostoucím podílem v životě lidí, finančními možnostmi, přiblížením rekreace a sportu širším společenským masám sílil rekreační význam lyžování zejména po 2. světové válce. Rekreace a aktivní trávení volného času začalo prostupovat lidským životem napříč společenskými vrstvami v mnoha směrech a stalo se tak integrální součástí vývoje moderní společnosti. Stejně tak postupně stoupal zájem o problematiku CR a rekreace i na straně vědy. Šíře záběru této problematiky vyžaduje multidisciplinární přístup. Proto se stala předmětem studia mnohých přírodních i sociálních věd a vědních oborů, jež studují tento fenomén z různých úhlů pohledu a vzájemně jej integrují.

V dnešní postmoderní době dochází zejména v rozvinutých zemích prostřednictvím působení různých faktorů a procesů k intenzivním změnám životního stylu lidí, které se odrážejí v nárocích kladených na lidský organismus a představují pro něj určitou fyzickou

a psychickou zátěž. Životní tempo se neustále zvyšuje, stejně jako nároky kladené na člověka vycházející z jeho bezprostředního okolí. Zde se tak nabízí prostor pro rekreaci a sport jako vhodný prostředek k regeneraci duševních i fyzických sil. K významným lokalitám vyhledávaným v letní i zimní sezóně za účelem rekreace patří přírodně atraktivní oblasti, mezi něž bezesporu patří i česká pohoří, jež poskytují možnost aktivního odpočinku. Za atraktivní jsou často považovány tyto lokality nejen domácími, ale i zahraničními návštěvníky.

CR je ve zmíněných oblastech jedním z faktorů značně ovlivňujících život místních lidí. Stimuluje kvantitativní i kvalitativní změny ve funkčním využití území. Pro místní obce generuje na jedné straně důležité finanční příjmy, je impulsem k rozvoji malého a středního podnikání a vede tím sekundárně i k vzniku nových pracovních příležitostí, pozitivně ovlivňuje vývoj oblastí i v mnoha dalších směrech. Na druhé straně přináší pro zúčastněné obce také určité povinnosti spojené se zajištěním patřičné infrastruktury a služeb či v oblasti řízení a plánování rozvoje obcí. Za určitých předpokladů může mít CR i negativní dopady související s nadměrným zatížením území odrážející se zejména ve stavu životního prostředí. Svá negativa může přinášet i z hlediska sociálního. Aby se mohl CR v dané oblasti rozvíjet, je nutno vytvářet vhodné podmínky a zázemí pro jeho účastníky. Proto je vhodné sledovat vývoj, předpoklady a míru využití potenciálu přímo v jednotlivých turistických regionech a oblastech. Na základě regionálního studia pak následně vhodným způsobem stimulovat rozvoj území za předpokladu respektování potřeb místních obyvatel.

Sjezdové lyžování představuje společně s běžeckým lyžováním nejvýznamnější aktivity charakteristické pro zimní část turistické sezóny. Určitou nevýhodou těchto sportovních aktivit je jednak větší náročnost na lokalizační předpoklady, technické a infrastrukturní zázemí. Lyžování klade nároky ale i na straně samotného lyžaře. Jedná se o finanční nároky zahrnující pořízení či vypůjčení patřičné výzbroje a výstroje, v neposlední řadě předpokládá dosažení a osvojení si specifických motorických dovedností. S rostoucí popularitou a dostupností zimních sportů širší veřejnosti vzrůstá i zatížení tradičních českých zimních středisek. Tato diplomová práce se blíže věnuje rozvoji lyžování (sjezdového, běžeckého) i na oblibě stále rostoucímu snowboardingu na území Šumavy, která dlouhodobě patří k nejvýznamnějším zimním rekreačním oblastem v Česku. Vzhledem ke své poloze a k politickému vývoji po 2. světové válce, jenž ovlivnil společensko-hospodářský vývoj Česka, zaznamenal rozvoj lyžování na Šumavě různá specifika a rozdílnou dynamiku vůči ostatním horským oblastem Česka. Důležitým faktorem pro rozvoj lyžování na Šumavě je relativní blízkost zahraničních středisek. Historie lyžování je

zařazena do problematiky z důvodu pochopení kontinuity rozvoje, jeho specifík, dynamiky změn ve významu lyžování v tomto regionu. Ačkoliv je postavení a rozvoj lyžování úzce spojeno s historií organizovaného a závodního lyžování, výkonnostní lyžování a klubová úroveň zůstanou spíše druhořadé v rámci této práce. Nicméně zejména v počátcích rozvoje je lyžování a jeho šíření spojeno se vznikem sportovních klubů, proto tato problematika nebude zcela opomenuta.

Cíle práce

Primárním cílem práce je analyzovat význam zimní rekreace na Šumavě, především zázemí a podmínky pro sjezdové, běžecké lyžování a snowboarding, zhodnotit výhody a nevýhody této oblasti pro tyto aktivity a porovnat je s ostatními významnými lyžařskými oblastmi Česka.

Výzkumné otázky

- Jakými terény, vybavením a službami disponují lyžařské areály na Šumavě?
- Jsou schopny lyžařské areály Šumavy konkurovat tuzemským a blízkým zahraničním lyžařským střediskům a v čem?
- Do jaké míry jsou schopny uspokojit stále rostoucí požadavky rekreantů při trávení zimní dovolené?
- Pro které skupiny rekreantů jsou šumavská zimní střediska vhodná (resp. na které cílové skupiny by se měla soustředit)?
(náročnost lyžaře dle terénu, rodiny s dětmi, sjezdové lyžování, běžky, snowboard)

Hypotézy

- Šumava je vnímána více jako „běžkařský ráj“, podmínky pro sjezdové lyžování odpovídají méně náročným lyžařům.
- Nejpreferovanější lyžařská střediska v Česku leží v Krkonoších.
- Preference středisek souvisí s místem trvalého bydliště.
- Znalost šumavských středisek a přesnost odhadu vzdálenosti mezi nejbližším šumavským střediskem a bydlištěm respondenta se odvíjí od vzájemné vzdálenosti těchto míst, případně závisí na frekvenci návštěv Šumavy.

2 Struktura a metodika práce

Práce kombinuje přístupy věd zabývající se historií sportu, geografii ČR a geografii behaviorální, díky využití konceptu mentálních map v dotazníkovém šetření, jehož účel a parametry budou popsány níže. Koncept mentálních map představuje jednu z metod znázornění představ člověka o prostoru. Pomocí mentálních map byly zjišťovány pasivní znalosti o existenci českých a zejména šumavských zimních středisek a jejich lokalizace, ale také jejich preference a oblíbenost. Ta může odrážet hned několik objektivních i subjektivních faktorů: blízkost vůči trvalému bydlišti, časté návštěvy a s tím spojený vztah k místu na základě osobní zkušenosti, popularita a téměř notorická „známost“ některých českých středisek (může být založená na pozitivním i negativním vnímání) či reklama a propagace daného místa bez osobní zkušenosti. Na základě těchto faktorů se utvářejí prostorové preference míst respondentů vhodných k provozování zimních sportů.

Počáteční kapitola této práce je věnována rešerši dostupné literatury zabývající se problematikou ČR v obecné rovině i ve vztahu k zimní rekreaci v Česku s důrazem na region Šumavy. Dále tato kapitola diskutuje prameny věnované historii lyžování na Šumavě, poslední část rozebírá literaturu vztahující se k problematice mentálních map. Prostudováním uvedené literatury byl získán základní přehled o zimní rekreaci Česka a v oblasti Šumavy. Následují kapitoly se již blíže zabývají zimní rekreací na Šumavě v kontextu vývoje světového i českého lyžování a jsou řazeny chronologicky. Zájmové území bylo vymezeno na základě rajonizace ČR Česka, v jehož rámci jsou vymezeny turistické regiony a oblasti. Kritériem pro vymezení těchto území je podobný charakter a úroveň potenciálu území pro ČR, podobný charakter atraktivit a struktury služeb ČR. Sledovaný region se shoduje s turistickou oblastí Šumava – východ (Vystoupil a kol. 2006). V kapitole č. 4 je věnována pozornost historickému využití lyží, počátkům organizovaného lyžování a jeho rozvoji ve světě i v Česku, v dalších částech kapitoly je věnována pozornost Šumavě. Rozvoj lyžování je sledován z pohledu šíření lyžování jako sportovní aktivity mezi tehdejší veřejností po stránce rekreační, sportovní, organizační i institucionální. Pro potřeby diplomové práce byla Šumava rozdělena v rámci kapitol věnující se historii lyžování na dvě části – západní a jižní. Toto členění odpovídá vývoji, který se v těchto dvou oblastech odehrával relativně odděleně vlivem přírodního rázu krajiny, charakteru osídlení a z něj vyplývající menší dostupnosti střední Šumavy a tím i infrastrukturní vybavenosti pro rozvoj zimních sportů. Kapitoly věnované historii lyžování na Šumavě umožnily retrospektivním pohledem získat povědomí o zdejší (dis)kontinuitě a specifikách vývoje lyžování.

V neposlední řadě náhled do historie tohoto vývoje umožnil pochopit současný stav a možné směřování případného rozvoje lyžařské infrastruktury. Informace byly čerpány především prostřednictvím dostupné literatury výhradně v podobě knižních zdrojů. Zde byla získána i poměrně zajímavá fotodokumentace zachycující počátky lyžařského sportu na Šumavě.

Následuje kapitola zabývající se současným stavem rozvoje lyžování, jednak v rámci Česka pro možné vzájemné srovnání, následně v rámci Šumavy. Pro možnosti komparace byl analyzován stav zimní rekreace v nejznámějších horských oblastech, tedy v příhraničních pohoří a Českomoravské vrchovině. Tyto oblasti jsou svým orografickým profilem vhodné mimo jiné i právě k provozování různých zimních sportovních aktivit. Ze stejného důvodu byla zařazena i podkapitola věnující se dvěma největším areálům na německé a rakouské straně Šumavy. Kromě vzájemného srovnání poskytuje analýzu nejbližšího konkurenčního prostředí a naznačení možného směřování rozvoje českých lyžařských středisek. V rámci kapitoly věnované současným podmínkám pro zimní rekreaci již není možné vystačit s tištěnými materiály, kterých je málo a ztrácí brzy na aktualitě a je třeba využít internetových stránek určených k propagaci či prezentaci jednotlivých lyžařských středisek a horských oblastí, oficiálních stránek správních organizací typu národního parku či agentur a center pro regionální rozvoj. Nicméně základní přehled a analýzu situace zimního CR Česka nabízí i např. Atlas cestovního ruchu Česka (Vystoupil a kol. 2006). Pro kvalitativní utřídění českých lyžařských středisek byla využita základní kategorizace každoročně upravovaná a zveřejňovaná na internetových stránkách společnosti Sitour (<http://www.holidayinfo.cz>). Ve spolupráci se Svazem provozovatelů lanovek a vleků (SPLV) a agenturou Czech Tourism přináší aktuální údaje o zimních střediscích Česka a zároveň každoročně hodnotí jejich kvalitu rozdělením do kvalitativních tříd označených počtem hvězdiček (kap. 5). Podobná situace s informačními zdroji je i v případě kapitoly věnující se možnému budoucímu rozvoji lyžování na Šumavě. Primárními zdroji se staly informace a dokumenty získané prostřednictvím orgánů veřejné správy – městský úřad v Horní Plané a krajský úřad v Českých Budějovicích. Tyto informace byly doplněny o tiskové zprávy zveřejněné na zpravodajských serverech a serverech věnovaných zimní rekreaci.

Pro detailnější hodnocení vnímání významu a postavení zimních středisek na Šumavě bylo provedeno dotazníkové šetření (příloha č. 11). Získána tak byla subjektivní „měkká“ data o kvalitativní stránce a charakteru zimní rekreace na Šumavě s částečnou komparací postavení ostatních českých zimních středisek. Dotazníkové šetření mělo za cíl

primárně přispět k objasnění vnímání Šumavy jako lokality pro lyžování u vybraného vzorku respondentů:

- a) jak jsou známa a preferována lyžařská střediska na Šumavě v porovnání s ostatními českými zimními středisky
- b) pro jaké typy návštěvníků je Šumava atraktivní - s ohledem na to, s kým se člověk rekreuje, zda vyhledává běžecké či sjezdové lyžování, podle pokročilosti a náročnosti na terény, podle místa trvalého bydliště
- c) výhody a překážky v rozvoji lyžování na Šumavě

Podle toho je i členěna struktura otázek. V první části dotazníku byl využit koncept mentálních map, který představuje jednu z metod znázornění představ člověka o prostoru prostřednictvím jeho znalostí o prostředí vycházejících z jeho aktivní či pasivní zkušenosti, množství informací a dalších objektivních i subjektivních faktorů. V rámci dotazníkového šetření byly pomocí mentálních map zjišťovány pasivní znalosti o existenci českých a zejména šumavských zimních středisek a jejich lokalizace, ale také jejich preference a oblíbenost. Ta může odrážet hned několik objektivních i subjektivních faktorů: blízkost vůči trvalému bydlišti, časté návštěvy a s tím spojený vztah k místu na základě osobní zkušenosti, popularita a téměř notorická známost některých českých středisek (může být založená na pozitivním i negativním vnímání) či reklama a propagace daného místa bez osobní zkušenosti. Na základě těchto faktorů se utvářejí prostorové preference míst respondentů vhodných k provozování zimních sportů. Druhou část dotazníku tvoří otevřené otázky, či otázky s nabídkou možných odpovědí využívající pořadové nebo intervalové stupnice. Zohledněna byla i váha odpovědí respondentů vzhledem k frekvenci návštěv horských oblastí za účelem zimní rekreace, zohledněna byla také lyžařská úroveň respondentů při otázkách týkajících se vhodnosti terénů pro jednotlivé výkonnostní skupiny lyžařů. Poslední část dotazníku obsahuje otázky identifikačního charakteru respondentů pro možnost jejich kategorizace.

Dotazník byl určen pro studenty geografických oborů na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy a studenty tělovýchovných oborů Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy napříč věkovými kategoriemi a ročníky. Jedná se tak o vzorek respondentů, který má k problematice ČR a rekreace z pohledu geografie či z pohledu aktivního trávení volného času velmi blízko a měl by mít relativně nejlepší a nejaktuálnější znalosti o zimních střediscích v Česku i zahraničí díky zaměření jejich studia (resp. jejich zájmům). Práce vychází z předpokladu, že studenti geografických oborů mají vůči běžné

populaci kvalitativně vyšší regionální přehled a geografické znalosti o známých i třeba méně známých destinacích zimního cestovního ruchu a horských oblastech vůbec. U studentů tělovýchovných oborů je předpokladem to, že mají pozitivní přístup k aktivnímu trávení volného času a tedy i k zimním sportům a určitý přehled o zimních střediscích. Lyžování je bezesporu sportem, kterému se věnuje široké věkové spektrum lidí, přesto si myslím, že lze říci, že je dominantní sportovní aktivitou právě této vybrané věkové skupiny mladých lidí. Důvodem pro toto tvrzení může být postavení sportu v denním životě této věkové skupiny (frekvence provozování sportovní aktivit), somatické a motorické předpoklady pro samotnou sportovní činnost (vrcholný duševní i fyzický vývoj), patrně i materiální vybavenost, finanční zajištění apod.

Celkem bylo získáno a následně zpracováno 100 plnohodnotně vyplněných dotazníků (PřF UK 60 FTVS 40). Ze statistického hlediska výběru zkoumaného vzorku se nejednalo o čistý prostý náhodný výběr ani v rámci tohoto souboru respondentů. Dotazování probíhalo v rámci vyučovacích hodin na příslušných fakultách v rámci předmětů majících blízko ke sledované problematice. Výběr respondentů byl prováděn na základě dobrovolnosti a ochotě dotazovaných, dochází tak ke zkreslení systematickou chybou. Přesto bylo snahou co možná nejvíce eliminovat subjektivitu získaných dat, alespoň prostřednictvím dotazování v různých ročnících studia a omezit tak věkovou a vzdělanostní úroveň dotazovaných. Přes všechna výše uvedená fakta však nelze získaný vzorek respondentů považovat za zcela reprezentativní ani v rámci této specifické skupiny respondentů, čehož jsem si plně vědom. Menší míra reprezentativnosti plyne mimo jiné z kvantitativně omezeného rozsahu, proto není možná úplná generalizace. Platnost výsledků se týká pouze tohoto specifického vzorku populace. Výsledky mají charakter explorační analýzy nikoliv statistické inference. Na dotazníkové šetření je nutné pohlížet jako na menší analytickou sondu do dané problematiky, stejně tak jako je zapotřebí kriticky přistupovat k nastíněným kauzálním vztahům mezi jednotlivými proměnnými. Spolehlivá výpověď o kauzálním charakteru vztahu mezi proměnnými mnohdy není možná. Přesto si myslím, že výsledky podávají zajímavý obraz o charakteru lyžování na Šumavě v rámci zajímavé skupiny respondentů. Dotazníková šetření podobného charakteru mají svůj význam pro široké spektrum subjektů zainteresovaných do rozvoje zimního CR.

3 Rešerše literatury

Kapitola je členěna tématicky do 3 částí, které souvisí se sledovanou problematikou. Nejprve bude uvedena podkapitola věnující se literatuře, která se vztahuje obecně k problematice CR, s kterou zimní rekreace a rozvoj lyžování úzce souvisí. Následuje rozbor literatury vztahující se jednak obecně k problematice lyžování ve světě a v Česku, zabývající se jeho historií, rozvojem. Důraz pak bude následně kladen na literaturu a zdroje zabývající se lyžováním na Šumavě. V diplomové práci je vhodné se alespoň stručně zmínit také o behaviorální geografii z důvodu využití jednoho z jejích hlavních témat studia, kterým je kognitivní mapování a obecně problematika mentálních map. Ta bude diskutována v poslední podkapitole.

3.1 Obecná literatura vztahující se k cestovnímu ruchu

Stejně tak jako aktivity spojené s CR, tak i vědecky zaměřené publikace se intenzivněji a systematičtěji věnují problematice CR až ve 20. století, zejména pak od jeho druhé poloviny. A to i přesto, že aktivity primárně sledující rekreační účely se začínají významněji objevovat již v polovině 19. století (jeho novodobý vznik je často spojován s průběhem průmyslové revoluce). V této době CR přestává být „exkluzivní“ záležitostí, zahrnuje širší spektrum sociálních skupin a umožňuje tak zapojení širší masy lidí. To je umožněno mimo jiné rozvojem dopravy, celkově se zlepšuje materiálně-technická základna, vznikají instituce provázané na aktivity v CR. Rostoucí dynamika rozvoje CR jako fenoménu tak má za následek i větší pozornost a odezvu v prvních vědeckých publikacích. Vzhledem k multidisciplinaritě a komplexnosti tohoto odvětví se setkáváme s literaturou věnující pozornost problematice z různých pohledů – geografického, ekonomického či sociologického. Systematické zkoumání počíná od 20. let 20. století, vědecký výzkum od 50. let, následovaný v 60. letech sociologickým obdobím a obdobím exaktních metod a vědecké kritiky (Vystoupil, Wokoun 1987, Toušek, Kunc, Vystoupil 2008). V Česku je růst významu CR spojen s prvními organizacemi vznikajícími již koncem 19. století (Klub českých turistů vznikl v roce 1888), podniky orientující se na CR se objevují v meziválečném období (např. vznik Čedoku v roce 1920) (Holeček, Mariot, Střída 2001, Hesková 2006). K výraznějšímu rozvoji CR však dochází až v poválečném období a v druhé polovině 20. století a proto i česká literatura se objevuje až od 50. let zmíněného století (Vágner 1999). V rešerši literatury je věnována pozornost nejdříve publikacím zabývajícím se CR v obecné rovině. Následně pak budou zmíněny některé důležité koncepty CR, které

mají vazbu na rozvoj lyžařských středisek a využívání přírodního prostředí, explicitně i na strategické a územní plánování v jednotlivých destinacích zimní rekreace. Jinými slovy je možné je aplikovat na výzkum zimní rekreace v českých horských oblastech. Literatura zabývající se zimní rekreací, ať už historického či současného pohledu bude diskutována v samostatné podkapitole.

První česky psané publikace týkající se CR se zaměřují zejména na vymezení oblasti studia a objasnění tohoto pojmu, klasifikování jeho druhů a forem. Mnohdy se pak regionálně zaměřují na přírodní a kulturní podmínky nejen pro účely rekreace a mají tak regionálně popisný charakter. Takového charakteru je řada učebnic a skript určených pro potřeby výuky na středních a vysokých školách (např. Holeček, Mariot, Střída 2001). V kapitolách věnovaných CR Česka se učebnice omezuje spíše pouze na regionálně utříděný výčet významných středisek CR. Pro vysoké školy jsou určeny podrobněji zpracovaná skripta (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001), kde je již blíže nastíněn vývoj CR v Evropě, základy marketingu a fungování CR jako hospodářského odvětví. Ekonomický pohled na danou problematiku přináší poměrně komplexně pojatá práce Heskové (2006). Autorka vysvětluje systém CR, podrobně popisuje jeho historický vývoj ve světě a zejména pak specifika vývoje v Česku. Autorka nově přináší doposud spíše opomíjené téma institucionálního rámce CR Česka. Zdařilou prací jsou i skripta od autorů Trnková a kol. (1995), kde se autoři nově zabývají CR na úrovni jeho ekonomických, sociálních, kulturních dopadů a dopadů na životní prostředí (pozitivní i negativní). Mezi počáteční česky, resp. slovensky psanou literaturu zabývající se CR více na vědecké úrovni je práce P. Mariota (1983), ve které se autor podrobněji věnuje rozboru faktorů a předpokladů pro rozvoj CR. Ty dělí dle funkčně-chorologického hlediska na lokalizační, realizační a selektivní. Toto dělení je obecně respektováno a následně přejímáno i dalšími autory a bude využito i v této diplomové práci. Vztahem CR a rekreace se podrobněji zabývá Vystoupil, Wokoun (1987). Za přínosné lze považovat pozornost věnovanou pozitivním a negativním interakcím návštěvníků a turistů s životním prostředím, typologii míst a rajonizaci CR a rekreace. V souvislosti s CR zmiňují problematiku územního plánování, podružně se věnují rekreačním aktivitám. Velice užitečnou publikací napomáhající orientaci v problematice CR je Výkladový slovník cestovního ruchu od Páskové a Zelenky (2002). Velice zdařilé svým ojedinělým záběrem a komplexním vnímáním CR jsou i další práce této autorky zaměřené na problematiku udržitelného rozvoje CR (Pásková 2003, Pásková 2008). Užitečné informace týkající se CR v Česku přináší i periodikum COT Business, který uveřejňuje trendy CR v Česku podložené aktuálními statistickými daty, regionálně či tématicky se věnuje CR především

z marketingového hlediska. Jiným českým periodikem je *Czech Hospitality and Tourism Papers* vydávaný Vysokou školou hotelovou v Praze. Zde jsou články zaměřené na CR především z pohledu jeho marketingu, řízení a koordinace subjekty různé řádovostní úrovně veřejné i soukromé sféry. Důležitými publikacemi z pohledu CR poskytující základní pohled na stav, potenciál a využitelnost jednotlivých oblastí Česka pro CR jsou publikace zaměřené na rajonizaci CR. Následně se tak stávají podklady pro rozvoj CR v Česku. Takovými rajonizacemi jsou na sebe navazující práce od Kotrby (1968), Dohnala a kol. (1985) a Vystoupila a kol. (2006). Zejména poslední jmenovaná je pro tuto práci užitečnou z důvodu podrobné analýzy zimního CR v Česku a podáním základního přehledu o nejznámějších lyžařských destinacích a oblastech. Z této publikace jsou využity některé mapy uvedené v příloze.

Rozmanitější je pak literatura psaná v cizích jazycích, především v angličtině. Ze zahraniční literatury věnované rekreaci a CR jmenujme *Recreational Tourism* (Ryan 2003) popisující ekonomické, sociální a psychologické faktory determinující požadavky na rekreaci. Práce opět řeší dopady CR dělené do 3 skupin na ekonomické, dopady na životní prostředí a sociální dopady. Coppock, Duffield (1975) se věnují problematice pasivní a aktivní rekreace. Ostatní zahraniční publikace byly využity v užší návaznosti na téma této diplomové práce a budou uvedeny v následující podkapitole.

Mezi důležité koncepty v problematice CR, které úzce souvisejí s vývojem konkrétních destinací různého řádovostního měřítko patří životní cyklus destinace, který byl uceleně popsán Butlerem (1980 cit Pásková 2003). Poukazuje, že i destinace CR jsou součástí dynamického vývoje prostředí a procházejí specifickým vývojem mající podobný charakter, který se dá popsat několika základními vývojovými etapami. Jednotlivé fáze se vzájemně prolínají a mohou mít proměnlivou dobu trvání. Pohyb po S-křivce Butlerova životního cyklu destinace je doprovázen růstem počtu návštěvníků až po fázi stagnace. Následuje fáze poststagnace, v které je další vývoj podmíněn předchozím vývojem a kvalitou destinačního managementu. Vývoj je doprovázen kromě kvantitativních změn v počtu návštěvníků a rostoucí kapacitou ubytovacích zařízení také následujícími kvalitativními změnami. Tyto jednotlivé fáze, můžeme sledovat téměř ve všech destinacích CR, tedy i v lyžařských areálech českých oblastí, samozřejmě modifikované specifickým využitím přírodního prostředí. Souhrnnou publikací věnující se uceleně problematice životního cyklu destinace je kniha *The Tourism Area Life Cycle*, kterou editoval sám autor tohoto konceptu Richard W. Butler (2006). Pojednává zde o teoretickém základu vzniku tohoto konceptu, zmiňuje jeho modifikace a rozšíření dalšími autory, dává prostor i pro jeho

kritiku (např. Haywood 2006 in Butler 2006). Publikace je doplněna i o četné aplikace konceptu na konkrétní lokality v rámci regionů, ale i typologicky – např. národní parky (Boyd 2006 in Butler 2006), pobřeží, ostrovy. V mnohých případech dochází k jeho modifikaci kvůli specifickým exogenním podmínkám jednotlivých destinací. V české literatuře se komplexně zabývá problematikou životního cyklu destinace Pásková (2003). Diskuze konceptu životního cyklu destinace zde uváděná je díky své šířce záběru v česky psané odborné literatuře ojedinělá.

S tímto konceptem úžeji souvisí Plogovo studium návštěvníků a turistů z hlediska psychografického (1973 cit. Pásková 2003). Je příkladem behaviorálně zaměřeného přístupu ke studiu CR, který se v problematice CR objevuje od počátku 60. let. Zdůrazněna je percepce volného času, respektive chování rekreanta. Na základě svého výzkumu Plog navrhuje rozdělení typu návštěvníků podle typu přizpůsobivosti k místnímu prostředí a podle vyžadované kvalitativní a kvantitativní úrovně infrastruktury CR od nezávislých cestovatelů „objevitelů“ – alocentriků, přes relativně přizpůsobivé mezocentriky až k psychocentrikům s nejmenší mírou a motivací přizpůsobit se místnímu prostředí. Rozložení objemu návštěvnosti ve vývoji destinace v závislosti na těchto typech návštěvníků pak podle něj vykazuje normální Gausovo rozložení (Pásková 2003, Ryan 2003). Lyžování je specifické v tom, že kromě vhodných přírodních podmínek vyžaduje existenci patřičné infrastruktury. I přesto lze vymezit mezi lyžaři typy lidí, kteří navštěvují spíše menší střediska bez přítomných dalších navazujících turistických atrakcí, upřednostňující klidné přírodně hodnotné prostředí, v němž se využívají šetrně místní zdroje a naopak náročné typy vyhledávající hotelové komplexy a služby jednostranně zaměřené na kvalitu a kvantitu poskytovaných služeb spojených s lyžováním. Poměrně široce se zabýval ze sociologického hlediska chováním turistů (zastávání jejich rolí, motivací, sociálními kontakty, výběrem destinace apod.) ve své práci Pearce (2005). Oba přístupy lze s ohledem na téma této práce aplikovat například v rámci rozdílného charakteru lyžařských destinací a jeho stupních rozvoje v Krkonoších a blíže zkoumané Šumavě a jejich preference různými typy návštěvníků a turistů. Trochu jiný pohled související s vývojem destinace uvažující měnící se vztah místních obyvatel od euforie, přes apatii a znechucení až k antagonii k přijíždějícím turistům uvádí Doxey (1975 cit. Pásková 2008). Tento vztah měří Doxey pomocí takzvaného iritačního indexu. Kvalitu vztahu místních k turistům ovlivňuje intenzita kontaktů, jak dalece jsou upřednostňovány potřeby návštěvníků před potřebami místních. V extrémnějších případech může docházet k územní segregaci a specializaci prostředí (Aronson 2004 in Hall, Müller 2004, Orams 1999 in Page, Connell 2008). Takovým

příkladem je v prostředí Česka Špindlerův Mlýn, kde dochází k významné prostorové funkční specializaci a oddělení území se službami určenými primárně pro návštěvníky a turisty. Důsledkem je malá provázanost s územím využívaným místními obyvateli a v podstatě oddělením života místních a turistů. Výrazněji se tento jev začíná objevovat i v rámci sledované oblasti Šumavy v Lipně nad Vltavou. Na počátku bývá vnímána přítomnost turistů jako pozitivní jev spojený s přílivem financí, později se toto nadšení posouvá k převážně obyvatelům participujícím na těchto příjmech. Destinace se začíná oddalovat místním obyvatelům a specializovat se na potřeby turistů (zboží v obchodech apod.). S tím se mění i postoj k apatii, zápory rozvoje CR začínají z pohledu místní komunity převažovat nad klady. (Ryan 2003).

Posledním konceptem, který bude diskutován je koncept udržitelného rozvoje CR. Mnohdy se setkáváme zejména v anglicky psané literatuře se synonymními výrazy zodpovědný či uvědomělý CR. Udržitelnost rozvoje se v současnosti stává důležitým politickým tématem nejen v oblasti CR, zároveň vzrůstají diskuze a kritiky na toto téma, stejně jako potřeby porozumět povaze limitů růstu (Saarinen 2008 in Page, Connell 2008). Řada autorů se shoduje, že rozvoj CR může s sebou nést řadu problémů environmentální, sociokulturní, ekonomické a politické povahy. Publikacemi podrobně a komplexně věnující pozornost udržitelnosti CR je 4-dílná edice autorů Page a Connella s názvem „Sustainable tourism“ (Page, Connell 2008), v česky psané literatuře pak publikace Páskové „Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu“ (Pásková 2008). Významnější akademický zájem o negativní efekty a o únosnou kapacitu je zaznamenán od 60. let 20.století. Počáteční studie zaměřené na únosnou kapacitu byly nahrazeny v 90. letech myšlenkou udržitelnosti CR. Přesto se vědci nemohli dohodnout na definici udržitelného CR (Saarinen 2008 in Page, Connell 2008). Swarbrooke definoval udržitelný CR jako „turismus, který je ekonomicky životaschopný, ale neničí zdroje, na kterých je budoucnost turismu závislá“ (Swarbrooke 1999 cit. Saarinen 2008 in Page, Connell 2008). Někteří autoři upozorňují a preferují zahrnutí etických a společensko-kulturních aspektů. Na obecné úrovni byla udržitelnost rozvoje CR definována jako „rozvoj, který uspokojuje současné potřeby, aniž by přitom omezoval možnost budoucích generací naplňovat jejich potřeby“ zpráva Světové komise pro ŽP a rozvoj (WCED 1987 cit. Saarinen in Page 2008, Connell 2008). Tuto velmi obecnou formulaci udržitelného rozvoje zpřesňuje v aplikaci na CR Pásková, Zelenka (2002). Ti říkají, že se jedná o takové řízení aktivit a rozvoje, které vede k uspokojení současných i budoucích ekonomických, sociálních a zážitkových potřeb návštěvníků a rezidentů se zachováním kulturní integrity, biodiverzity, procesů a vazeb v ekosystémech. Nejranější

studie o limitech růstu v CR souvisely s modelem únosné kapacity a hledaly růstové meze. Sama udržitelnost má několik dimenzí, nejčastěji jsou zmiňovány fyzická, ekologická, ekonomická, psychologická, sociokulturní (Pásková 2008). Samotný koncept se ovšem nejčastěji potýká s problémem identifikace objektivních ukazatelů posuzujících udržitelnost rozvoje. Nejčastěji je udržitelnost autory vztahována směrem k životnímu prostředí. Tento vztah je obzvlášť důležitý tehdy, pokud je CR v oblasti založen na využívání přírodních zdrojů, což lyžování a zimní rekreace tak platí. Budowski poukazuje na to, že vztah CR a ŽP může mít 3 podoby – konflikt, soužití (koexistence) a symbiózu (Budowski 2008 in Page, Connell 2008). Krippendorf (2008 in Page, Connell 2008) upozorňuje na několik základních bodů udržitelnosti CR: měl by být podporován jen do té míry, kdy přináší místním lidem žádané ekonomické výhody, především ve formě příjmů a pracovních příležitostí, u nichž je tento přínos trvalé povahy a nemá nepříznivý vliv na další kvalitu života. Na druhou stranu varuje před jednostranným zaměřením území na CR (ekonomická závislost regionu na CR). Rozvoj by se měl zaměřit na zájmy turistů a místních obyvatel a vzájemně je koordinovat. Udržitelnost je jednou ze základních komponent dlouhodobých ekonomických úspěchů při stanovování strategií rozvoje CR. Ten mnohdy představuje z počátku celkové ekonomické povzbuzení oblasti – pracovní příležitosti, počet ekonomických subjektů, širší nabídka služeb, nicméně je potřeba jeho rozvoj udržet v přípustných mezích. Rozvoj musí být kontrolovatelný a pro hostitelské prostředí absorbovatelný.

3. 2 Literatura vztahující se k lyžování a zimní rekreaci

První specificky zaměřenou částí literatury věnující se problematice lyžování, která byla využita v diplomové práci se vztahuje k historickému vývoji a rozvoji lyžování ve světě, v Česku a posléze i v blíže zkoumané oblasti Šumavy. Soustředí se na vznik a počátky lyžování na úrovni společenské i sportovní, popisuje šíření tohoto sportovního odvětví mezi širší masy lidí, sleduje vznik prvních sportovních klubů, organizací a jejich činnosti, v neposlední řadě se věnuje i institucionálnímu zastřešení tohoto sportu. Takovou publikací je například práce s názvem *Lyžování* od Čtvrtečky (1971). Přestože se jedná o starší publikaci, kapitola o vývoji lyžování je dobře zpracovaná a využitelná pro potřeby zachycení právě počátků vývoje lyžování. Velice podrobné informace o vývoji lyžování poskytuje publikace *Zlatá kniha lyžování* (Kulhánek a kol. 1989). V této knize je zpracován bohatý historický materiál v rozsahu, v jakém nebylo v české literatuře žádné jiné dílo doposud vydáno. Přínosem pro tuto práci byly zejména kapitoly zabývající se historií

světového lyžování. Poměrně přehledný a podrobný výklad vývoje lyžování od jeho počátků ve světě a v Česku poskytuje i jinak primárně didakticky zaměřená publikace Gnada a kol. (2002) Kapitoly z lyžování. Přestože se následující publikace věnuje spíše jednotlivým českým lyžařským střediskům, je v nich nastíněn počátek lyžování ve světě i Česku. Jedná se o SKIatlas České republiky (Lhota a kol. 1995). Kromě úvodních kapitol zabývajících se právě počátky lyžování v českých zemích, organizační činností, budováním prvotní infrastruktury a kapitol věnovaným výstroji a výzbroji, didaktice techniky lyžování je cenná tato publikace zejména relativně podrobnými informacemi o většině českých lyžařských areálech ve všech známých oblastech.

Historií vývoje lyžování na Šumavě se zabývá nemnoho českých publikací. Podnětnou prací pro získání přehledu vývoje lyžování v jihočeském kraji v rámci klubové činnosti od jeho počátků až do 90. let je diplomová práce Pilíka (1999). Analyzuje v ní prvopočátky lyžování v této oblasti, další vývoj pak popisuje v rámci území rozdělených do tehdejších okresů jihočeského kraje. Jeho pozornost se soustředí především na organizačně-sportovní stránku lyžování, chronologicky podává vznik lyžařských klubů a jejich činnost spočívající v organizování hromadných výletů, tvorbě zázemí v cílových oblastech pro samotné provozování lyžování, organizaci závodů, sportovní přípravě závodníků a propagaci lyžování vůbec. Příkládá podle mého názoru někdy až příliš podrobné informace o dosažených výsledcích ze závodů a nejlepších závodnicích na tehdejších klubových úrovních. Pro tuto práci zajímavé informace o sportovní klubové činnosti mimo jiné spojenou s lyžováním podávají publikace Štumbauera - Historie českobudějovického lyžování a lyžování na jihočeské Šumavě od jeho počátků do roku 1948 (2001). Přímou problematice lyžování v oblasti Smrčiny se pak věnuje v článku Böhmewalder Hochficht im historischen Kontext der Entwicklung des Budweiser Schilaufes uveřejněném ve sborníku Acta Universitatis Carolinae Kinantropologica. Nejcennější informace o stavu lyžování v oblasti Smrčiny na české i rakouské straně a v jihočeské části Šumavy vůbec přináší publikace Červenkové a Jandy (1998) O lyžování na Smrčině. Kniha umožňuje proniknout do počátků lyžování v této části Šumavy a poskytuje podrobnou historii vývoje lyžování společně s klubovou činností českého skiklubu v Českých Budějovicích, která s ním byla spojena, přináší i vývoj lyžování na rakouské straně. Text je doplněn několika dobovými fotografiemi. Počátkům lyžování na české i německé straně Šumavy se věnuje publikace Kintzla (2008), která zejména prostřednictvím velkého množství fotografií doprovázených výkladem nepostrádajícím hlubokou znalost věci mapuje historický vývoj tohoto sportu. K analýze historického vývoje lyžování v západní části Šumavy byla využita zejména

publikace Špalkové (2007). Ta kromě analýzy vývoje lyžování na Plzeňsku a Železnorudsku v rámci Šumavy popisuje navíc i vývoj lyžování na Domažlicku v rámci regionu Českého lesa. Podobně jako předešlá publikace doplňuje text řadou zajímavých dobových fotografií a pohledů s patřičným popisem a výkladem.

Přímo problematice zimního CR a zimní rekreaci odrážející současný stav, natož v bližším uceleném regionálním pohledu se bohužel nevěnuje žádná z českých knižních publikací. Jedná se spíše o publikace přinášející přehled a informace o nejznámějších českých střediscích, jako je již zmíněný SKIatlas České republiky (Lhota a kol. 1995). Přínosným pro tuto práci je Atlas cestovního ruchu Česka (Vystoupil a kol. 2006), který se alespoň ve větší míře zabývá obecnými přírodními i realizačními podmínkami, potenciálem a stavem zimní rekreace v českých horských oblastech. Zároveň přehledně zpracovává a analyzuje pomocí tematicky zaměřených mapových listů největší lyžařská sjezdová střediska a jejich vybavenost na celém území Česka a stranou zájmu nezůstává ani běžecské lyžování. Pro propagaci českých zimních středisek a horských oblastí s patřičnými informacemi o vybavení středisek a doprovodné infrastruktury byly zřízeny některé internetové stránky. Asi nejucelenější informace podává server <http://www.holidayinfo.cz>, včetně kategorizace sjezdových areálů v závislosti na úrovni poskytovaných služeb. K informacím uváděným na internetových stránkách je však třeba mnohdy přistupovat kriticky a není je možné bez ověření plně přijímat.

Stranou zájmu ovšem zimní rekreace nezůstala v případě některých studentských magisterských či bakalářských prací. Šupich (1997) ve své magisterské práci sleduje využitelnost českých středisek pro zimní CR. Přínosnou publikací je i magisterská práce Slowíkové (2003), která se zabývala podmínkami pro rozvoj zimní rekreace v Jizerských horách s důrazem na problematiku významu dopravy a dopravní dostupnosti pro její rozvoj. Svojí pozornost věnovala zejména Bedřichovu v Jizerských horách, na němž primárně aplikovala svůj výzkum. Podobně Jedličková (2007) zkoumala stav a perspektivy rozvoje zimní rekreace na Vysočině. Jejím blíže zkoumaným střediskem bylo Nové Město na Moravě. Mimo jiné zjišťovala vybavenost místních středisek a zjišťovala, zda vybavení nejznámějšího lyžařského areálu tohoto regionu, kterým je Nové Město na Moravě, odpovídá jeho prestiži a známosti. Obě práce mají s touto prací společné pojetí problematiky rozvoje zimní rekreace zaměřené na jednu z oblastí Česka. Inspirací byly tyto práce v rámci metodiky klasifikace jednotlivých lyžařských středisek. O oblasti Šumavy takto relativně komplexně pojatá práce ještě nebyla. Kromě uvedených prací je hledat informace o současných podmínkách lyžování na Šumavě prostřednictvím tiskových zpráv,

internetových stránek provozovatelů lyžařských areálů a příslušných orgánů veřejné správy různých úrovní. O budoucích záměrech souvisejících s rozvojem lyžování na Šumavě byly využívány kromě tiskových zpráv a zpráv provozovatelů také informace získané prostřednictvím příslušných obecních, městských a krajských úřadů a jejich materiálů týkajících se strategického rozvoje a územního plánování příslušných územních celků.

Zahraniční publikací pojednávající o zimní rekreaci je sborník článků *Tourism and Development in Mountains Regions* (Godde, Price, Zimmermann 2000). Nalezneme zde hlavně analýzu dopadů cestovního ruchu na horské oblasti nejen v Evropě, ale i ve světě, jedná se však o soubor článků. Zimnímu CR se v „Critical Issues in Tourism“ věnuje i Shaw (2002), ovšem spíše jen okrajově. Zajímavou myšlenkou je shledání mnoha podobností a společných charakteristik masového zimního CR s masovým přímořským turismem. Jako o prvním lyžařské destinaci se zmiňuje o Arlbergu. Extenzivní rozvoj zimního CR v Alpách následoval až po týdnu zimních sportů v Chamomix v roce 1924, který byl zpětně prohlášen za I. ZOH. K opravdovému rozvoji zimního masového turismu došlo až v 50-60. letech 20. století. V roce 1990 bylo v Alpách 3 miliony lůžek, 12 tisíc lanových drah a vleků a přes 40 tisíc sjezdových tratí (Zimmermann 1995 in Shaw 2002). U masového zimního CR shledává stejnou prostorovou polarizaci jako u přímořského CR, podobnost nachází i v kontrole zařízení CR vnějšími subjekty a silném tlaku na přírodní zdroje. Další podobnost je ve velké sezónnosti, i když v tomto případě se již mnoha zimním střediskům podařilo rozvinout i poměrně silnou letní sezónu (Shaw 2002). Kromě toho ve své části věnované zimnímu CR také uvádí možné přínosy a hrozby z něho plynoucí. Předchází nebo alespoň snižuje vylidňování horských oblastí, vytváří pracovní místa a příjem pro místní samosprávu a tím pomáhá financovat infrastrukturu oblasti (Shaw 2002). To bezesporu platí v obecné rovině pro jakoukoliv oblast, včetně českých či přímo šumavské. Na druhou stranu může vést k vytváření jednostranně zaměřené ekonomiky, obsazovat přírodně hodnotná území. V rámci územního rozvoje může vést k vytváření závislosti na zahraničních investicích nebo investicích pocházejících mimo region a tím i posílit vnější rozhodování. Negativa zmiňuje i po sociální stránce (Shaw 2002). Bakerová (1982) přináší pohled na vývoj zimního CR v alpské oblasti ve Švýcarsku. Uvádí, že počet lanovek a vleků se ve Švýcarsku mezi roky 1950 až 1975 více než z patnácti násobil, mnoho destinací se v této době přeorientovalo z letního CR na zimní, což jim zajistilo nebyvalý růst. Bakerová již v roce 1982 zmiňuje rozpor mezi krátkodobou využitelností apartmánových domů a nutností celoročního provozování služeb poskytovaných obcí. Přestože je tento problém popisován již v této době, mnoho českých horských středisek (např. Špindlerův Mlýn) se mu nedokázal

vyhnout. Bakerová (1982) si navíc všímá i negativ charakteru výstavby, která je velice podobná suburbánním oblastem a nezapadá tak do krajinného rázu horského prostředí. Kromě toho se zmiňuje o problémech jako je komercializace, zatažení cizích hodnot a návyků.

3.3 Literatura vztahující se k problematice mentálních map

V diplomové práci je vhodné se alespoň stručně zmínit také o behaviorální geografii z důvodu využití jednoho z jejích hlavních témat studia, kterým je kognitivní mapování a obecně problematika mentálních map. Behaviorální přístup se v geografii více začíná prosazovat od počátku 60. let. 20. století jako reakce na převažující kvantitativní metody geografického výzkumu. Snahou behaviorální geografie je přinést alternativu ke kvantitativně zaměřeným analýzám a teoretickým modelům předpokládající racionální chování člověka. Behaviorální geografie se tak měla stát jakýmsi mostem mezi kvantitativními metodami výzkumu typickými pro pozitivistické období a humanistickým přístupem stále se upevňujícím v nastupujícím období dominance postpozitivistických směrů v myšlení sociálních věd. V rámci studia je kladen důraz na psychologické pozadí za prostorovým chováním jednotlivce, zdůrazňována je role kognitivních a rozhodovacích faktorů zasahujících do vztahů mezi multidimenzionálním prostředím a lidskými aktivitami. Výzkum vychází ze základní premisy, že člověk se nechová zcela racionálně a při svém rozhodování sleduje i jiná kritéria než je samotný zisk. Obecně řečeno, do rozhodování vstupují subjektivní faktory konkrétních jedinců (hodnotová měřítko, osobnostní charakteristiky, aspirace, návyky, zkušenosti, stupeň informovanosti). Prostorové chování tedy není vždy zcela ovlivněno objektivní realitou, ale je navíc odrazem lidské subjektivní interpretace (Drbohlav 1993, Spilková 2002). Poprvé se tento směr objevuje v Severní Americe, kde byly myšlenky a přístupy behaviorální geografie shledány za přínosné a byly tak hojně integrovány do geografického výzkumu. V menší míře i v určitých evropských státech (Velká Británie, Švédsko, Francie, Švýcarsko, Itálie). V této souvislosti je vhodné zmínit práci J. Wolperta, který na příkladu farmářů ve Švédsku zpochybnil existenci čistě ekonomicky smýšlejícího člověka (Wolpert 1964 cit. Spilková 2002). V 70. a 80. letech se stává tento geografický přístup plnohodnotným směrem nejen v geografii. Dostal se i do povědomí ostatních vědních oborů a disciplín (Drbohlav 1993, Ludvíková 2006).

Behaviorální geografie je považována za jeden ze směrů sociální geografie, který vychází z předpokladů, metod a konceptů behaviorismu za účelem identifikace kognitivních procesů, pomocí nichž jednotlivci poznávají okolní prostředí a reagují na něj. (Johnston et al. 2000). Behaviorismus jako psychologický směr vidí na rozdíl od behaviorismu lidské chování na základě vztahu podnět – reakce, přičemž opomíjí samotný proces poznání související s vnitřními duševními jevy. Behaviorismus, který ho nahrazuje, naopak rozlišuje složitost lidského chování a vychází z předpokladu, že činnost člověka je úzce spojena s jeho kognitivními procesy (Drbohlav 1993). Mnoho autorů si neuvědomuje tento posun, vzájemně zaměňují významy jednotlivých termínů a behaviorální geografové jsou tak neprávem kritizováni za omezený a odlidšťující přístup k uchopení reality (Pavlínek 1993 cit. Ludvíková 2006). Definici a aplikaci behaviorální geografie přináší i Výkladový slovník cestovního ruchu. Ten definuje behaviorální geografii jako „vědní obor, část sociální geografie, který zkoumá chování člověka v prostoru a proces shromažďování prostorových informací člověkem, způsoby jeho rozhodování, zejména výběr určitých míst pro určité aktivity“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 33). Aplikace na CR pak spočívá v analýzách důvodů pro výběr konkrétní cílové destinace, při sledování motivací jednotlivců i skupin k jejich návštěvě nebo při analýze prožitku z návštěvy apod.

Významnou publikací v rámci behaviorální geografie je práce Golda (1980), která vysvětluje její samotný pojem, vznik a význam, navrhuje kostru a koncepty problematiky. V souladu s výše uvedeným shrnuje Gold (1980) čtyři hlavní rysy behaviorálně geografického přístupu. První vychází právě ze zjištění, že vnímání prostředí se může od reality značně odlišovat, proto kromě charakteru objektivního prostředí světa přidává charakter prostředí behaviorálního, jím nazvaný „svět naší mysli“. Dalším rysem je rozšíření studia geografie, který se doposud omezoval spíše na studium vlivu fyzického prostředí na člověka, nyní obohacené o sociální dimenzi, přičemž působení vzájemné a obousměrné. Chování člověka tak může být nejen důsledkem, ale i příčinou sledu událostí. Dochází tak k obousměrnému působení. Studium tak nabývá na komplexnosti vnímání reality, včetně vnímání jejích prostorových vztahů. Třetím rysem je zacílení výzkumu na malý počet jedinců či přímo jednotlivce místo velkých sociálních skupin. Tím vlastně se tento směr v duchu postpozitivismu odklání od snahy nalézt velké zobecňující a všeobjímající teorie vysvětlující vnímání a fungování reálného světa. Čtvrtým rysem je pak podle Golda její multidisciplinární pojetí, díky spojitosti se sociologií, antropologií, etnologií, filozofií, architekturou, estetikou, politickou teorií, prostorovým plánováním apod. Do oblasti zájmu behaviorálně-geograficky pojatých výzkumů se dostávají doposud „neznámé“ pojmy –

rozhodování, motivace, učení v prostoru, výběr, očekávání, postoje, zvyky, záliby, přání, míra risku apod. Porozumění prostorovým problémům je tedy nekompletní bez zahrnutí behaviorální dimenze (Drbohlav 1993).

Postupně vykryštovalo mezi nejdůležitější témata behaviorální geografie několik okruhů výzkumu, z nichž jedním je problematika konstrukce a analýza mentálních map. Jedním z hlavních výzkumných témat je i tzv. „decision making“, neboli rozhodovací procesy o lokalizaci různých aktivit na základě osobních preferencí (např. bydlení, podnikatelské aktivity). Společně s touto problematikou úzce souvisí percepce prostoru a kognitivní mapování zabývající se procesem učení a získávání informací a znalostí o prostoru, které jsou pak přenášeny do podvědomých či reálně znázorněných mentálních map. Percepce prostorových informací a následný subjektivní obraz území se odráží v rezidenčních a migračních preferencích obyvatelstva, v lokalizaci firem či investic v rámci různých ekonomických odvětví do určitých regionů či konkrétních lokalit. Nejčastěji jsou tyto preference znázorňovány pomocí mentálních map. Tyto preference lze přenést i do podmínek CR, v našem případě preference lyžařských středisek (tedy specifických turistických destinací). Vztahu mezi mentálními mapami a CR se věnuje soubor příspěvků Mapping Tourism editovaného americkými geografy Hannou a del Cainem (2003 cit. Remešová). Na příkladu sedmi různých turistických destinací je zde poukazováno na existující zákonitosti ve vztazích mezi vnímáním turistů, turistickými mapami a turistickými destinacemi.

K nejvýznamnějším představitelům zabývajících se problematikou mentálních map patří Gould a White (1974), dále Golledge a Stimson (1997) nebo Downs a Stea (1973). Mezi prvními rozpracovali koncept mentálních map Gould a White v díle Mental Maps (1974). Na základě rozsáhlých výzkumů sledovali mentální obrazy států USA a hrabství ve Velké Británii na základě residenčních a migračních preferencí. Kromě preferencí zkoumali i negativní jev – antipatie vůči místům, kde by dotyční nechtěli žít. Tyto antipreferenční podle nich mohou vycházet z nedostatečné informovanosti či z neznalosti prostředí (informační bariéry). Gould posléze rozvíjel myšlenky mentálního mapování ve svém dalším díle People in Information Space: The Mental Maps and Information Surfaces of Sweden. Opět zde byly sledovány residenční preference, tentokrát obyvatel z celého Švédska (Gould 1975 cit. Remešová 2007). Studiím v oblasti percepce určitého prostředí konkrétním jedincem se věnoval i K. Lynch ve své práci The Image of the City (Lynch 1960), které můžeme považovat za jedno ze zásadnějších děl. Mentální mapy zkoumá z jiného pohledu, podrobuje je detailnější analýze v rámci výzkumu tří amerických velkoměst a na jejich základě zkoumá

vliv vnímání tohoto prostředí na proces urbanistické tvorby. Této oblasti se také významně věnoval Kitchin a Blades (2002) v práci *The cognition of geographic space*.

Mentální mapy můžeme rozdělit na dva typy, pojmenované dle představitelů, kteří se jimi podrobněji zabývali. První, tzv. „Lynchovské“, vyjadřují vnímání prostoru konkrétním jedincem, přičemž zdůrazňuje jednotlivé části prostředí, vnímání velikostí, polohu, orientaci jedince dle významných bodů či uzlů. Základními prvky jsou zde cesty (path), hrany chápané jako linie uzavírající jev (edges), oblasti (districts), uzly (nodes) a orientační body (landmarks), které tvoří jejich grafickou podobu (Spilková 2002). Ohniskem zájmu je samotný proces vzniku map, interpretace a čitelnosti prostředí odrážející míru složitosti a zapamatovatelnosti prostoru. Přičemž prostředí je vnímáno komplexně, jako prostor mající svoji expresivitu, nabízí smyslový prožitek, má rytmus, stimul apod.

Druhým typem jsou „Gouldovské“ mentální mapy, které vyjadřují vztah jedinců ke konkrétním místům, jejich bezprostřední dojem z nich, ať už kladný nebo záporný, představy o tomto místě. Výstupem těchto vztahů jsou preferenční mapy nejčastěji rezidenčních, rekreačních nebo podnikatelských aktivit. Tímto způsobem lze sestavovat zároveň mapy nejméně atraktivních lokalit, mapy neznalosti nebo zkoumat jaká místa bývají v prostorových představách respondentů nejčastěji zaměňována. Tento typ mentálních map je využit i v rámci dotazníkového šetření v této diplomové práci. Mapy tak vznikají druhotně na základě přenesení slovních informací. Tyto mapy jsou důkazem toho, že fyzické a sociální prostředí jsou vzájemně spjaté. Je zřejmé, že člověk vnímá prostředí selektivně v rámci souboru vybraných podnětů. Není možné vstřebat všechny podněty z okolí, které na nás působí. Člověk vnímá pouze určitý výsek reality přes určitý „filtr“, pohled je tak formován pouze z omezeného souboru dojmů a množstvím informací a naše představy jsou ovlivněny právě těmito informacemi, které získáváme přes tyto určité „filtry“ (Gould, White 2002). Proto se některá místa preference pro bydlení, podnikání a jiné aktivity mohou lišit, mohou se překrývat, někdy budou totožné.

V prostředí české, resp. československé geografie se behaviorální geografie a její koncepty objevují před rokem 1989 pouze ojediněle. Více se rozvíjí až od 90. let. Problematice se částečně věnují Hynek a Hynková (1975, 1985 cit Remešová 2007), motivace obyvatelstva v souvislosti s migrací pak zkoumal v 70. letech Hájek (cit. Remešová), později Drbohlav (1991). Problematiku prostorové preference otevřel v prostředí Československa Siwek (1988). Ve své práci *Území Československa očima studentů geografie* využil čtvercovou síť s hodnotící škálou, jak se jim území líbí a zda ho navštívili. Následná analýza mimo jiné ukázala, že se vzdáleností od místa bydliště znalost

území klesá a že znalost území zvyšuje jeho oblíbenost. Počátkem 90. let byly prováděny výzkumy sledující preference středoškoláků pro trvalé bydlení (Drbohlav 1991). Jak se ukázalo ve výzkumu, residenční preference úzce souvisejí s kvalitou životního prostředí, atraktivní jsou i velká města a architektonicky zajímavá středně velká města, což může úzce souviset se sledovaným vzorkem studentů a lokalitou jejich trvalého bydliště, případně druhého bydlení. Preferencemi lokalit v rekreačním prostoru se zabývala Fialová (1992). V současnosti se více problematikou zabývá na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy Spilková (2002). Stranou pozornosti tento směr geografie nezůstal ani u řady studentů v rámci magisterských či bakalářských prací. Velmi zdařilou prací celkově pojednávající o problematice behaviorální geografie a podávající téměř vyčerpávající přehled doposud napsané literatury poskytuje magisterská práce Ludvíkové (2006), zaměřené na destinace CR v Česku v mentálních mapách. Jako jedna z prvních tak aplikuje metody behaviorální geografie do problematiky CR. Výzkum byl proveden na rozsáhlém vzorku žáků základních škol, studentů gymnázií (z Prahy, Brna a Ostravska) a studentů geografie na PřF UK. Jejich úkolem bylo zakreslení schematické mapy Česka a do ní zanesení 10 nejvíce navštěvovaných destinací domácími turisty a 10 destinací nejvíce navštěvovaných turisty ze zahraničí. Poukazuje na difference kvality mentálních map na základě věkových rozdílů (stupně vzdělání), pohlaví a místu bydliště. Podrobně vysvětluje vytváření představ o prostoru a kvalitativní změny kognitivního mapování ve vývoji dětí, poukazuje na rozdílné množství přísunu informací v závislosti na vzdálenosti místa bydliště od příslušných lokalit a na jejich významu. Destinace a známost památek UNESCO zkoumala podobně mezi českými a zahraničními respondenty Remešová (2007). Dále se problematikou mentálních map zabývala například Wernerová (2006) v magisterské práci Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem, v bakalářské práci se pak Kotál (1997) zabýval analýzou mentálních map Prahy.

4 Stručný nástin vývoje lyžování

Původ a vznik lyží sahá do hluboké historie. Kdy a kde byly lyže (nebo prostředek jim podobný) poprvé využity, se spíše můžeme pouze dohadovat. Nicméně vrcholný rozvoj lyžování, tak jak ho známe dnes a který můžeme s jistotou historicky doložit, se datuje zhruba od poloviny 19. století. Od počátku 20. století, v kterém zaznamenalo lyžování největší „boom“, zaznamenaly lyže změnu funkce od prostředku zjednodušujícího pohyb v zasněženém a těžko prostupném terénu k prostředku, který poskytuje možnost pořádání sportovních klání v různých disciplínách na mezinárodní úrovni, ale i možnost aktivního trávení volného času, zábavu a relaxaci ve volné přírodě pro široký okruh veřejnosti. Rozvoj lyžování byl velmi prudký a probíhal současně v několika evropských zemích. Měl vytvořeny vhodné předpoklady v turistice bohatších vrstev a zároveň často souvisel s politickou a hospodářskou situací té doby. V dnešní době patří sjezdové, běžecké lyžování a snowboarding v Česku i nadále mezi dominantní aktivity provozované při zimní rekreaci bez rozdílu věku. Je spojeno s určitou „módností“ a postavením sportu ve společnosti, s rostoucí oblibou a image aktivit a pobytů v přírodě. V neposlední řadě popularitě zimních sportů napomáhá i fakt, že výuka sjezdu, běhu na lyžích či snowboardingu je běžně zařazena do školních vzdělávacích programů základních a některých typů středních škol v podobě lyžařských kurzů. Dalším faktorem je i rychlý vývoj materiálů, stále se inovující konstrukce a parametry lyží i snowboardů, ale i výstroje lyžařů. V této kapitole tak bude přiblížen samotný vznik a vývoj používání lyží, prvopočátky sportovního lyžování, organizovaného lyžování a jeho institucionálního zastřešení ve světě i u nás v Česku.

4.1 Historické využití lyží

Lyže a jejich předchůdce sněžnice patří k nejstarším náčiním člověka usnadňující mu pohyb v hůře prostupném terénu. Objev je spojen se schopností člověka obrábět dřevo. Některé zdroje uvádí za počátek využívání lyží a sněžnic k lokomoci člověka střední dobu kamennou (tj. 8-4 tis. let př. n. l.) (Gnad a kol. 2002), jiné uvádí dokonce konec starší doby kamenné (tj. asi 10 000 let př. n. l.) (Čtvrtečka 1971). Důvodem vzniku lyží a jim podobných prostředků byla snaha zvětšit plochu chodidla a tím zamezit boření nohou do sněhu. Z prvotních primitivních prostředků, jako bylo např. obalování chodidel zvířecí kůží, slámou a podobně, vznikly různé druhy sněžnic. Postupným prodlužováním a zužováním sněžnic vznikly lyže různých tvarů. Setkáváme se dokonce s typem lyží o nestejně délce, kdy jedna

slouží ke skluzu a druhá k odrazu. V podstatě až do počátku sportovního využití lyží přetrvával zvyk použití jedné dlouhé hole místo dvou, i když použití jedné hole nacházíme ještě v jedné z prvních lyžařských škol Mathiasa Zdarskeho. Hůl tehdy sloužila nejen k udržení rovnováhy, odrazu či brždění, ale i k lovu jako kopí či oštěp, nebo opora při střelbě z kuše (Gnad a kol. 2002). Lyže byly využívány nezávisle u více etnických skupin žijících v podobných geografických a klimatických podmínkách s dlouhým zimním obdobím. V současné době není možné přesně určit, kde a kdy se z jednoduchého pohybu – chůze po sněhu – vyvinul pohyb klouzavý. Ve středověku sloužily lyže kromě použití pracovního i jako určitý prostředek zábavy bohatších vrstev. Vojenské využití lyží ve Skandinávii a v Rusku vytvořilo základnu pro rychlý a masový rozvoj lyžařského sportu (Kulhánek 1989, Pilík 1999).

Skutečným sportovním odvětvím v dnešním slova smyslu se stává lyžování zásluhou obyvatel norského kraje Telemarku v druhé polovině 19. století. Zde bylo rozšířeno využití lyží více než kdekoli jinde na světě, společně s průmyslovou revolucí a odchodem lidí za prací se dostávají lyže i do měst. Použití lyží jako dopravního, loveckého a vojenského prostředku se mění a stává se součástí lidové zábavy a později lidovým sportem. Za počátek rozvoje sportovního lyžařství jsou všeobecně pokládány lyžařské závody v norském Tromsø konané v roce 1843. Důležitou postavou tohoto období byl norský lyžař Aversen Sondre Nordheim. Jeho význam spočíval zejména v utváření techniky lyžování a jeho propagaci. Jako jeden z prvních předvedl dva technicky dokonalé oblouky, z nichž jeden byl pojmenován „telemark“, podle domovské provincie Nordheima a druhý „kristianie“ podle místa konání závodů, kde oblouky předvedl. Jako první založil lyžařskou školu, kterou prošla řada žáků. Ti se následně stali vášnivými propagátory lyžařství. Není tedy divu, že zde vzešel ze sportovního svazu pro povznesení sportu založeného v roce 1861, který pořádal pravidelné každoroční závody, historicky první lyžařský klub na světě - Kristiania Ski Club (1877). S ním jsou spojeny skokanské závody a doposud asi nejslavnější klasické závody v Holmenkollen, považované do 1. světové války za neoficiální mistrovství Evropy. Založením lyžařského klubu tak v podstatě vzniká organizované lyžování (Gnad a kol. 2002, Kulhánek 1989). Také v ostatních severských zemích byl rozvoj v druhé polovině 19. století velmi prudký. První závody ve Finsku proběhly u Helsinek v r. 1886. Do severní Ameriky bylo lyžování rozšířeno díky emigraci Evropanů především ze Skandinávských zemí (Gnad a kol. 2002). Za jednoho z prvních průkopníků je považován Snowshoe – Thompson (1827-1876) narozený v Norsku. Po přestěhování do Spojených států amerických se živil v pohoří Sierra Nevada doručováním pošty na vlastnoručně vyrobených lyžích (Pilík 1999).

Počátky sportovního lyžování ve střední Evropě, kterému předcházely četné ojedinělé pokusy v jízdě na lyžích ve všech horských oblastech, se datují od 90. let 19. století. V Krkonoších se podle některých autorů (Ziemilski 1955 cit. Gnad a kol. 2002) se lyže používaly již kolem roku 1840. Za počátek závodní činnosti v Evropě (mimo Skandinávii) se považují 3 závody konané v roce 1893, z nichž dva se konaly v českých zemích (v Jilemnici a v Lukově u Holešova). Závody tehdy měly charakter překonávání vzdálenosti v zasněženém terénu. Vedle techniky běhu předpokládaly i zvládnutí výstupů a sjezdů v terénu. Nesporný propagační význam pro rozvoj lyžařství v této části Evropy a ve světě vůbec měla expediční výprava polárníka Nansena do neprozkoumaných částí Grónska, která byla popsána v knize „Na lyžích napříč Grónskem“ a v níž Nansen zdůvodňuje svůj velký úspěch právě použitím lyží (Lhota a kol. 1995). Pro rozvoj nového sportu byla v Evropě příznivá situace. Rozvíjí se alpinismus a další formy turistiky vlivem technického rozvoje a z něho plynoucích sociálních faktorů. Snaha o poznávání a pronikání do hor byla spojena s výstavbou horských chat a patřičné dopravní infrastruktury (silnice, tunely, železnice). V posledních letech 19. století se proto začaly sjíždět i první prudké alpské svahy. Za nedlouho se staly Alpy hlavní oblastí lyžování v Evropě včetně výukového systému zahrnujícího hned několik škol. Proto je možno právem hovořit o „alpském“ sjezdovém lyžování a postavit jej po boku „severskému“ klasickému lyžování. První závody ve slalomu se konaly po roce 1903 v Alpách, první závod ve sjezdu se konal o dva roky později v Kitzbühlu. Další disciplína, obří slalom, se objevila až po 2. světové válce a první závody v super obřím slalomu (super-G) se konaly až počátkem 80. let (Gnad a kol. 2002, Pilík 1999).

Důležitými momenty pro rozvoj lyžování byl i vznik národních i mezinárodních organizací a institucionální zastřešení tohoto sportu. Po vzniku lyžařských klubů ve Skandinávii v druhé polovině 19. století následoval i vznik lyžařských klubů v ostatních evropských zemích. Jako první lyžařský klub v Evropě mimo zmiňovanou oblast právě v českých zemích (více kapitola 4. 2), následovalo založení klubů v Německu a Rakousku. Roku 1924 při příležitosti osmého mezinárodního lyžařského kongresu a konání týdne zimních sportů ve francouzském Chamoni, které byly zpětně uznány za I. ZOH, byla ustanovena mezinárodní lyžařská federace FIS. V té době již sdružovala 16 národních svazů a jejich počet postupně stoupal. V programu zimních her v Chamoni dominovaly lyžařské disciplíny v běhu, skoku a sdruženém závodě. Sjezdové disciplíny byly zařazeny do programu až v roce 1936 v Garmisch-Partenkirchenu. Po ustanovení FIS se každoročně

konaly závody pro její členské země, které se od roku 1937 pořádají jako mistrovství světa (Gnad a kol. 2002, Lhota a kol. 1995).

4. 2 Historie a počátky lyžování v Česku

Přestože jsou klimatické a terénní podmínky k rozvoji (zejména sjezdového) lyžování v Česku ve srovnání s některými jinými evropskými, především alpskými státy, o něco horší (nižší nadmořská výška spojená s kratší dobou sněhové pokrývky a menšími úhrny sněhových srážek, tudíž i kratší doba zimní sezóny, kratší délka a méně různorodé profily využitelných svahů), lze je považovat za příznivé k tomu, aby se zde lyžování bujně rozvíjelo. Důkazem toho je dlouhá a bohatá tradice vývoje lyžování, organizace a institucionálního zastřešení i výuky zimních sportů. I proto patří v dnešní době lyžování v Česku k dominantním náplním zimní rekreace.

Zásluhou agilnosti české buržoazie, která spolu s rozvojem mezinárodního obchodu navazovala i styky kulturní a sportovní, dochází k organizování různých sportovních odvětví v českých zemích již v samém počátku sportovního dění v Evropě. Rozvíjející se sportovní hnutí často narážela na řadu překážek a předsudků vyplývajících z tehdejšího kulturního a sociálního prostředí (Kulháněk 1989). Vývoj lyžování v Česku neprobíhal na celém jeho území rovnoměrně. Vyhledávány byly zejména oblasti s nejvhodnějšími přírodními podmínkami, v oblastech relativně dobře dostupných z větších měst. Se vznikem lyžování v českých zemích je spojeno jméno Josefa Rösslera Ořovského, který stál u vývoje většiny sportovních odvětví u nás (Kössl, Štumbauer, Waic 1999). Jak již bylo zmíněno výše, vůbec první lyžařský spolek v Evropě mimo Skandinávii vznikl právě v českých zemích. Byl jím Lyžařský kroužek založený při tehdejší Bruslařském klubu v Praze v roce 1887, potom, co si nechal Josef Rössler Ořovský poslat dva páry norských lyží. Kroužek pořádal společná cvičení v jízdě na lyžích a výlety do nejbližšího okolí Prahy a později dostal oficiální název Český Ski klub (ČSK). Lyžování se tak přidalo k ostatním sportovním odvětvím, jimž tehdy vévodilo veslování, bruslení, šerm a cyklistika (Lhota a kol. 1995)

V Krkonoších začali čeští obyvatelé s lyžováním v Jilemnici a ve Vysokém nad Jizerou počátkem 90. let 19. století. Zde se o rozvoj významně zasadil hrabě Harrach, který nechal pro usnadnění práce lesníkům přivézt několik párů norských lyží, podle nichž se začaly v Horní Branné a v Dolních Štěpnicích vyrábět další. Neméně významnou postavou a průkopníkem českého lyžování se zde stal Jan Buchar z Dolních Štěpnic u Jilemnice.

Svémi výpravami po hřebenech Krkonoš, přednáškami a články o krásách a významu zimní turistiky získával pro lyžování široké řady nových nadšenců. Společně s Josefem Alešem je považován za tvůrce lyžařské turistiky, jejich význam spočíval zejména v činnosti osvětové a odborně metodické. Jan Buchar byl prvním učitelem, který s dětmi v zimním období v rámci výuky tělesné výchovy lyžoval a posléze pořádal lyžařské výcviky (Gnad a kol. 2002).

Koncem 19. a počátkem 20. století se lyžování rozšířilo do všech českých a moravských horských oblastí. Mnohdy to bylo zásluhou nejen českých, ale i německých lyžařských spolků, jako tomu je nejen v Krkonoších, ale především například v Krušných horách. Lyžování se rozšiřuje i do méně obvyklých zimních oblastí jakými jsou Vysočina v čele s Novým Městem. Zde byl založen klub v roce 1885 původně bruslařský, od roku 1893 lyžařský, který pořádá první závody na Vysočině. Stejně tak jsou pořádány výstupy a závody v Beskydech a Jeseníkách (Lhota a kol. 1995). Na počátku 20. století se rozšiřuje mezi českým lidem i lyžování na Šumavě, založen je „Kroužek plzeňských lyžařů“ a začínají se pořádat i lyžařské kurzy na svazích Pancíře a Špičáku, kde se konají od roku 1908 i první závody na Šumavě (Špalková 2007).

Pro zimní návštěvníky hor byly zřizovány chaty a ubytovny s celoročním provozem. První vznikaly v oblasti Krkonoš. Nejstarší chatou je Petrovka fungující od roku 1811 (od 1890 celoroční provoz), Špindlerova bouda od roku 1825, Labská Bouda (1849) a další. Rozvoj turistiky a pobytu v horách dokládá fakt, že již v roce 1900 disponoval Špindlerův Mlýn, naše současné nejznámější zimní středisko, 15 hotely a restauracemi (Lhota a kol. 1995). Nutné je si však uvědomit, že v té době nebyla doprava do Špindlerova Mlýna a ostatních částí Krkonoš tak snadnou záležitostí, jezdilo se zpravidla na víkendy (tzn. v sobotu večer do nedělního odpoledne).

4. 2. 1 Vznik organizací a závodního lyžování v českých zemích

První závody u nás se konaly v Jilemnici v Krkonoších. Ovšem za nástup závodní činnosti se považují závody konané v roce 1896, kdy ČSK Praha pořádá ve Stromovce dva závody, z nichž druhý byl prvním závodem o mistrovství Království českého v běhu na lyžích. V ten samý rok se pořádaly v Krkonoších mezinárodní závody a odehrávaly se i první pokusy o skoky na lyžích. Počet závodů od té doby stoupal, nicméně za vrchol sezóny byly vždy považovány mezinárodní závody o mistrovství Království českého, jejichž program a počet

disciplín se neustále rozšiřoval (závody ve skoku, sdružené závody, závody štafet). Od roku 1905 se stal pevnou součástí závod na 50 km, neblaze poznamenaný v r. 1913 tragickou smrtí Hanče a Vrbaty (Kulhánek 1989, Gnad a kol. 2002).

Ryze sjezdové závody byly před první světovou válkou pořádány pouze výjimečně. Technika zatáčení, lyžařská výzbroj nebyly doposud vhodné pro vyšší sjezdové rychlosti nebo náročnější slalomové tratě. První skutečný sjezdový závod u nás se konal v r. 1913 na Šumavě formou mezinárodní soutěže jako „sjezd z hřebene Pancíře“. Léta po 2. světové válce znamenala největší rozvoj pro sjezdové lyžování. Prudce stoupá počet vleků a lanovek, první kabinová lanovka u nás je lanová dráha v Krkonoších v Jánských Lázních na Černou horu (1930), první sedačková lanovka v r. 1939 vedla na Poustevny v Beskydech. Zdokonaluje se materiály a technologie výroby lyží a vázání zvyšující bezpečnost a efektivitu sjíždění, zdokonaluje se i úprava tratí. Stejně tak se vyvíjely zprvu národní lyžařské školy, charakteristické svými technikami sjíždění a zdolávání zasněženého terénu (Lhota a kol. 1995).

Centrální organizací českého lyžování se stal Svaz lyžařů v Království českém (jako první národní lyžařský svaz v Evropě) založený v roce 1903 za účasti tehdejších 3 lyžařských klubů. Pro srovnání, teprve o rok později vzniká Švýcarský lyžařský svaz a v roce 1905 také německý a rakouský (z nichž některé sdružené spolky byly z Krkonoš a dalších českých hor). Přes těžké skromné počátky se od roku 1907 začal úspěšně rozvíjet a stal se záhy řídicí složkou všeho lyžařského dění u nás. Stoupající počet členů a klubů organizovaných ve Svazu lyžařů a četné mezinárodní úspěchy českých závodníků svědčí o vyspělosti organizace našeho lyžařství již před 1. světovou válkou. Její činnost je soustředěna zejména na problematiku organizační, investiční a nejobsáhlejší technickou. Od 20. let jsou zakládány masové tělovýchovné organizace a jiná sdružení, na základě společných profesí, společensko-sociální příslušnosti, kulturních, ideových či politických hodnot. Tak vznikly např. Svaz junáků, Svaz čs. důstojníků, Sokol, Orel, různá dělnická tělovýchovná uskupení apod. (Čtvrtečka 1971, Kulhánek 1989) Další momenty z historie českého lyžování budou popsány v rámci kapitoly soustředící pozornost na historii lyžování na Šumavě.

V dnešní době patří sjezdové, běžecké lyžování a snowboarding v Česku i nadále mezi dominantní aktivity provozované při zimní rekreaci bez rozdílu věku. Je spojeno s určitou „módností“ a postavením sportu ve společnosti, rostoucí oblibě a image aktivit a pobytů v přírodě. V neposlední řadě popularitě zimních sportů napomáhá i fakt, že výuka sjezdu, běhu na lyžích či snowboardingu je běžně zařazena do školních vzdělávacích

programů základních a některých typů středních škol v podobě lyžařských kurzů. Dalším faktorem je i rychlý vývoj materiálů, stále se inovující konstrukce a parametry lyží i snowboardů, ale i výstroje lyžařů.

4.3 Historie lyžování na Šumavě

Vývoj lyžování v Česku neprobíhal na celém jeho území rovnoměrně. Vyhledávány byly zejména oblasti s nejvhodnějšími přírodními podmínkami, v oblastech relativně dobře dostupných z větších měst. Na území tehdejších jižních Čech k těmto oblastem patřil mimo jiné region Šumavy. Byl to region Šumavy (JV od Černé hory), část Českomoravské vrchoviny, Novohradské hory a některá lyžařská střediska například na Českokrumlovsku, kde se v rámci jižních Čech začalo poprvé lyžovat. Kolébkou lyžování v jižních Čechách byla po I. světové válce především Šumava (Pilík 1999). Poznávání přírody a využívání jejích přírodních zdrojů byly podmíněny celkovým vývojem lidské společnosti, zejména hospodářských a politických poměrů v Česku. A s těmito poměry je úzce spjat i vznik a rozvoj lyžování na Šumavě. Dříve než v části jihočeské Šumavy se podle dostupných pramenů lyžovalo v západní části tohoto pohoří, v oblasti Železné Rudy a Českého lesa, jež byly cílem skiklubů z Plzeňska a Domažlicka (Špalková 2007, Kintzl 2008, Pilík 1999, Červenková, Janda 1998). Rozvoj v těchto dvou oblastech probíhal v podstatě po dlouhou dobu samostatně, díky špatné dopravní dostupnosti a propojenosti tehdejších železničních tratí, které byly dominantním druhem osobní dopravy (pro lyžování obzvláště).

Prvním prostředkem umožňujícím pohyb v zasněženém terénu byly na Šumavě ovšem tzv. krokve, kerje, krosle či lyhy, podobné sněžnicím. Teprve díky tisku a zprávám o využití lyží v severských zemích se začíná přecházet na lyže a učit se jízdě na nich. Zanedlouho začali vyrábět lyže i místní zruční truhláři, koláři a kováři. Jednalo se o lyže z jasanového dřeva, ojediněle v západních částech Šumavy z hickorového dřeva (Špalková 2007, Červenková, Janda 1998, Kintzl 2008). To ovšem bylo vzácné a drahé, často si ho mohli dopřát pouze opravdoví a dobře situovaní lyžařští nadšenci. Stejně tak jako v jiných částech českých zemí i na Šumavě byl do značné míry rozvoj lyžařství spojen s činností klubů. Ke konci 19. století se členstvo pražského skiklubu prakticky rozdělilo na dvě části. Ta větší z nich v čele s Josefem Röslerem Ořovským se orientovala na Krkonoše, část kolem Bedřicha Prokopa a Bohuslava Braunera na Šumavu (Špalková 2007). V rámci lyžařských spolků ze Šumavy byla dominantní činnost především dvou klubů – českobudějovického

skiklubu pro jižní oblast Šumavy, pro západní pak skiklubu plzeňského. Záhy se staly nejaktivnějšími lyžařskými organizacemi s početnou členskou základnou, podnikaly výlety na Šumavu, pořádaly přednášky o zimní turistice, technice jízdy na lyžích, krásách zimní přírody, pořádaly oblastní závody pro členy klubů i širší veřejnost (Špalková 2007, Červenková, Janda 1998, Štumbauer 2001). Významnou měrou se tak zasadily o rozvoj a propagaci lyžování. I v následující části bude historický pohled na vývoj lyžování na Šumavě pro přehlednost rozdělen na jižní a západní oblast.

4. 3. 1 Jihočeská část Šumavy

První lyže se objevují v této oblasti již koncem 19. století. Prvně literárně doložený výskyt a použití lyží je zaznamenán v oblasti Zvonkové v roce 1890 a je spojen se jménem Karla Paleczka a jeho lyžařskými pokusy. Ty prováděl společně se svým kamarádem, učitelem Hruzou, v blízkém okolí Smrčiny. Zprvu byly lyže využívány lesníky pro ulehčení práce v zasněženém terénu, stejně tak byly často využívány dětmi při cestách do škol, celníky a poštovními doručovateli, po vzniku samostatné ČSR také armádou a pohraniční stráží. Vyráběny byly nejčastěji z jasanového dřeva, jejich častým používáním docházelo k postupnému technickému vylepšování i ošetřování skluznic v závislosti na sněhových podmínkách. V první řadě se tedy nejednalo o sportovní náčiní, ale o dopravní prostředek (Červenková, Janda 2007). Prostředkem sportovní činnosti a vyžitím ve volném čase byly lyže spíše pro městské obyvatelstvo. Tento sport byl společenskou záležitostí, které se věnovali mladí měšťané o víkendech v rámci výprav do horských příhraničních oblastí. Sdružovali se v rámci kroužků a klubů zájemců, kteří se většinou znali z jiných sportovních odvětví. První lyžeckou oblastí bylo okolí Želnavy, kam se dopravovali lyžaři vlakem z Českých Budějovic již kolem roku 1910, a širší území Trojmezenské vrchoviny. První turistické terény vznikaly v okolí Horní Plané, Plechého, Třístoličníku, Smrčiny. Západní část Šumavy byla pro tuto část jižních Čech méně dostupná, v menší míře se proto jezdilo do okolí Kubovy Hutě (Štumbauer 2001, Červenková, Janda 1998). Velký počet členů a rozsáhlá činnost Svazu lyžařů si vynutila župní zřízení, proto byl oficiálně roku 1912 vytvořen na základě členství lyžařského kroužku ČSK České Budějovice. Cílovou oblastí pro tento klub se stala zejména oblast Smrčiny a Plešného jezera, kde získal skiklub do pronájmu chatu od schwarzenberského panství v roce 1922. Ihned započaly práce na rekonstrukci a údržbě chaty, o rok později byl postaven v její blízkosti cvičný skokanský

můstek. Tyto terény patřily k intenzivněji využívaným k lyžování v oblasti jižní Šumavy. Kromě nich byly využívány terény i v blízkém okolí Českých Budějovic – Dobrá Voda, Klet'. Z počátku se jednalo zejména o lyžování běžecké a skoky na lyžích, většímu rozvoji sjezdového lyžování bránilo bezpečnostně nedokonalé vázání lyží a společensky menší náklonnost ke sjezdovému lyžování vůbec. ČSK České Budějovice pořádal kromě častých výletů a záhy i závodů také výstavky lyžařského vybavení, využito bylo zboží ze sportovních obchodů, pořádal přednášky o technice pohybu na lyžích, vydával z vlastního popudu mapy s vyznačenými zimními túrami a sjezdy, informoval o aktuálním stavu sněhových podmínek na nejfrekventovaněji využívaných trasách. Tím celkově významným způsobem aktivně přispíval k propagaci lyžování. V témže roce byl založen v Českých Budějovicích paralelně německý Skiklub Budweiss des Deutschen Böhmerwaldbundes. Vznikl odděleně, jak bylo tehdy zvykem, nicméně vzájemné vztahy byly zcela korektní. Záhy se stal členem Österreichische Skiverband a spolupracoval s celou řadou rakouských a bavorských lyžařských spolků. Kromě tradičních aktivit také hojně přispíval články do německých časopisů věnujících se lyžařské problematice. Klub využíval ve větší míře kromě terénů na severovýchodním hřebenu Smrčiny, u Strážného a Trístoličníku celou Šumavu, navštěvoval i severní Čechy a Alpy. Své zázemí měl však především u Josefova Dolu u Zadní Zvonkové, kde již v polovině 20. let využíval cvičný skokanský můstek (Červenková, Janda 1998, Štumbauer 2001, Pilík 1999). Lyžařské kluby již tehdy využívaly slev na českých drahách, stejně jako např. KČT, možnost rezervace míst. Kromě těchto klubů vznikaly na Českobudějovicku i další lyžařské kroužky a kluby. Svůj lyžařský odbor měla jednota místního Sokola, využívající především terény na Kleti, v oblasti Želnavy, Špičáku, Libína na Prachaticku, pořádal i výlety do Alp. Dalšími kluby založenými na bázi oborové či společensko-kulturní byly například Brouk + Babka České Budějovice, svůj lyžařský kroužek měl i KČT, lyžování se věnoval i odbor Židovské tělocvičné jednoty Makkabi České Budějovice, jejichž založení spadá do meziválečné doby. V době meziválečné vůbec zažívalo lyžování svůj nejintenzivnější rozvoj. Činnost klubů se kromě sportovních aktivit soustředila i na stránku společenskou. Tehdejšímu lyžaření se věnovaly ve větší míře i ženy, ojedinělé nebyly ani noční výpravy. Lyžařská turistika využívala hotelů, útulen a domácích chalup. Roku 1922 pořádal ČSK České Budějovice propagační závody na Smrčině, od roku 1934 se lyžaři také věnují u Plešného jezera sjezdu a nacvičují slalom. Zde se i konají první závody v roce 1937. Rozvoj zažívá i oblast pod vrcholem Smrčiny. Ke konci dvacátých let jsou zde postaveny 2 můstky, které jsou poté nahrazeny jedním v roce 1933 již s kvalitními parametry. Jeho realizaci předcházela výstavba hotelu

Pod Smrčinou o dva roky dříve. I v dalších letech se koná většina závodů v oblasti Smrčiny a Plechého. Tradiční tratě závodů vedly od Springerovy hájovny v Josefově Dole u schwarzenberského kanálu nad Novou Pecí přes vrchol Smrčiny, hřebenem Hraničnicku na Plešné jezero a zpět úbočím Hraničnicku a Smrčiny. V roce 1938 si dokonce stále rostoucí počet nadšených lyžařů, kdy lyžování se stává velice oblíbenou činností, vynutil zřízení horské záchranné služby pro oblast Želnavy a Kleti. (Červenková, Janda 1998, Kintzl 2008). Hojná je aktivita klubů také na Prachaticku. Zde je lyžování soustředěno do oblasti Stach, okolí Libína a Boubína. Známým střediskem je v té době Kubova Huť, využívána skikluby i z jiných částí jižních Čech, například Strakonicka či Písecka. Svoje centrum měla klubová činnost ve Vimperku, kde byl rozvoj lyžování na úrovni klubové nejintenzivnější. Pořádají se turistické výlety v okolí Kvildy, na německou stranu do okolí Březníku, Roklanu a Luzného. Soutěžní činnost se soustředila zejména do oblasti Kubovy Hutě, Zadova, Boubína a Libína. Od roku 1937 jsou pořádány na Šumavě i hlídkové vojenské závody (Pilík 1999).

Na rakouské straně Smrčiny se pořádaly výlety a sjezdy do Holzschlagu, který byl tehdy centrem lyžování na rakouské straně, ve srovnání s českou stranou ovšem spíše zanedbatelné. Větší rozvoj zaznamenal až společně s výstavbou turistického domu, v témže roce zde vznikl i cech lyžařský v r. 1931, který sdružoval lyžaře i z Lince a Bavorska. Přesto však byl Holzschlag a jeho turistický dům navštěvován zejména lyžaři z české (tehdy bohatší) strany. Na rakouské straně Šumavy žily pouze chudší vrstvy rakouských dřevorubců. Lidé z českobudějovicka a českokrumlovska byly tehdy finančně lépe situovaní, navíc ceny na rakouské straně byly poloviční. Hraniční kontroly tehdy nefungovaly (Červenková, Janda 1998, Štumbauer 2002).

Po roce 1938 téměř lyžařský život na Šumavě společně s omezením činností lyžařských organizací ustal. Během 2. světové války omezována činnost veškerých českých tělovýchovných klubů. V poválečném období byla snaha o obnovení některých lyžařských spolků, charakteristickým rysem je častá reorganizace nejen lyžařů, ale i celkově sportovních klubů a velkých organizací, spojená se snahou tehdejšího režimu kontrolovat vývoj tělesné kultury a výchovy v tehdejší Československu. V poválečném období bylo vytvořeno střežené pohraniční pásmo bez možnosti svobodného vstupu, tudíž zde utichl nejen život lyžařský, ale celkově i hospodářský. Veškerá doposud vybudovaná lyžařská infrastruktura během 40 let vlivem nevyužívání zchátrala. Centrum lyžařského dění se posunulo více do vnitrozemských oblastí, nahrazeno bylo rozvojem středisek na Kleti a v severněji položených částech Šumavy (Kubova Huť, Zadov apod.). Území jižní Šumavy

tak dlouhá léta bylo ponecháno přírodnímu vývoji, vyvinula se zde oblast s relativně neporušenou přírodou a přírodně nejvzácnější partie byly následně prohlášeny za CHKO Šumava, posléze i NP Šumava (Pilík 1999, Kintzl 2008).

Na rakouské straně následoval pozvolný vývoj. Na začátku 50. let využívala svahy Smrčiny celní a pohraniční policie k pořádání závodů a kurzů lyžování. Důležité slovo pro rozvoj území měl klášter ve Schläglu, k jehož panství náležela právě tato rakouská část Šumavy. V roce 1956 zde vznikl skiklub Šumava za podpory spolkové země Horní Rakousko a kláštera ve Schläglu. Odtud také pochází myšlenka vybudování lyžařského střediska. Záhy zde vznikly 2 sjezdovky s přenosným vlekem. Ten se ukázal být nedostačující a byl nahrazen dlouhým stabilním vlekem. Na přelomu 50. a 60. let byl zkvalitněn povrch sjezdovek - odstraněny pařezy, čímž bylo umožněno lyžování i na méně zasněženém terénu. Důležitým momentem bylo založení spolku Skiliftgesellschaft Hochficht, již v roce 1965 zde stál vlek vedoucí na vrchol Smrčiny velmi kvalitních parametrů (délka 1500 m, převýšení 393 m, přepravní kapacita 1 200 os/hodinu). Nastalo plynulé pokračování rozvoje střediska v 60. a 70. letech až do dnešní podoby, kdy lyžařské středisko Hochficht nabízí přes 14 km sjezdovek (více kapitola 6.). Spolu se sjezdovým lyžováním se vyvíjely a upravovaly četné běžkařské tratě, které byly brzy propojeny s „běžkařským centrem“ v Schönebenu (Červenková, Janda 1998, Štumbauer 2002).

V poválečném období se tedy lyžařské dění přesunulo na šumavské svahy do okolí Kubovy Hutě, Kvildy a Zadova. Lyžařské spolky a sport vůbec se staly terčem časté reorganizace. Původní snaha o obnovení lyžařských spolků byla narušena násilným sjednocováním sportovních organizací a upevňováním kontroly tehdejšího politického systému nad vývojem tělovýchovy. Společně s posunem do vnitrozemí byla naplánována a realizována výstavba sjezdových tratí, vleků a skokanských můstků na Kleti počátkem 50. let. Sjezdové tratě, jejich zázemí a skokanské můstky vyrostly na Kubově Huti, v polovině 50. let byla zřízena sjezdovka na Boubíně. Rokem 1957 se také začíná psát historie lyžování v Lipně nad Vltavou. Zde byla postavena osvětlená sjezdovka (jako teprve třetí v republice) (Pilík 1999). Iniciován byl koncem 50. let také vznik lyžařského střediska na Zadově (vlek, lyžařský svah, 2 můstky) zásluhou sportovních klubů ze Stašska. Vzniká zde i posléze horská služba. Následné desetileté období je obdobím rozkvětu středisek na Kleti, Kubově Huti, Lipně a Zadově. Časté běžkařské závody jsou pořádány na Boubíně. Sportovní lyžování se úspěšně rozvíjelo ve Vimperku (Dukla Vimperk) díky spojení činnosti klubu se základní vojenskou službou. Tak vzniklo i středisko na Hajné hoře. V 70. a 80. letech je těžiště rozvoje soustředěno nejvíce na Kubovu Huť, kde je budováno

středisko s jeho zázemím „Na Kobyle“. Počátkem 80. let se s patrnou převahou, alespoň v rámci běžeckého lyžování, stal centrem lyžování Zadov. Důvodem byla modernizace a vybudování střediska vrcholového sportu (známý běžecký areál „Stadion“), kvalitní organizační a trenérské zázemí. Ze Zadova se tak stalo hlavní středisko Šumavy běžeckého lyžování. V roce 1983 se zde odehrával Světový pohár v běhu na lyžích (Pilík 1999).

4. 3. 2 Západočeská část Šumavy

O rozvoji lyžování v západní části Šumavy svědčí už samotné první závody v běhu na lyžích v českých zemích pořádané v roce 1902 na Špičáku pražským ČSK. Podobně jako na Šumavě se rozvíjelo lyžování i v Českém lese v Čerchovské oblasti. Výchozím místem byla Česká Kubice, častým výletem se stal také výstup na samotný Čerchov a nedalekou Malinovou horu. Z Čerchova se pak běžně sjíždělo na bavorskou stranu, což platilo i pro Železnorudsko. Jedna z oficiálních tras spojovala Čerchovskou oblast v Českém lese a Železnorudskou na Šumavě. Šumavu v oblasti Železné Rudy otevřela turistům a lyžařům stavba železnice a především tunelu pod Špičákem, který byl zprovozněn již v roce 1877. Ta se stala po Krkonoších druhou nejvýznamnější lyžařskou lokalitou tehdejší doby, tedy od samého počátku českého lyžování (Špalková 2007). Velká éra rozvoje lyžování na Špičáku je zaznamenána ještě před činností samotných lyžařských klubů. V témže roce koupil Jan Prokop v Železné Rudě od správy drah kantýnu s okolními pozemky a přestavěl jí na hotel. Ten se stal centrem turistického a lyžařského dění a léta této oblasti dominoval. Zajímavostí je, že sem jezdili i významné osoby z Prahy (J. Neruda, J. Vrchlický). Hoteloví hosté se zde pod vedením jednoho ze synů majitele hotelu Bedřicha Prokopa (spoluzakladatele ČSK) učili lyžovat již od roku 1894. Hotel se posléze rozšiřoval a zkvalitňoval své služby, kolem roku 1900 měl již k dispozici 42 pokojů se 100 lůžky. (Špalková 2007, Kintzl 2008). Dalším ubytovacím zařízením té doby, kde se lyžaři často setkávali, byl hotel Tazl taktéž v Železné Rudě. Sám majitel lyže vyráběl a zároveň půjčoval. Za zmínku stojí ještě původně německý hotel Rixi, který posléze přešel do českého vlastnictví. Začátkem 20. století dominovali této části Šumavy pražští lyžaři, kteří zde na Špičáku uspořádali v roce 1902 i první lyžařské přebory v klasických disciplínách. První národní závody na Špičáku kroužek plzeňských lyžařů již v roce 1909, které byly následně považovány za první ročník Severanských her. Ty byly známy v dalších ročnících mezinárodní účastí, což tehdy nebylo nikterak neobvyklé. Závodů se dokonce zúčastňovali norští lyžaři, kteří byli považováni za špičku

mezi tehdejšími závodníky. Závody byly uspořádány v běhu, v běhu s překážkami, skoku a krasojízdě, později i ve sjezdu a závodu sdruženém (Pilík 1999). Jistou raritou byl sjezd konaný z Pancíře v roce 1913 v rámci těchto her. Tehdy bylo nahlíženo ještě na sjezd jako na doplňkovou disciplínu, které se věnují lyžaři, kteří nemají odvahu nutnou pro skoky na lyžích nebo fyzickou kondici pro běh. Oficiálně uznala FIS sjezd a slalom jako závodní disciplínu až v roce 1930. Mnohých závodů se účastnili i němečtí lyžaři ze vzdálených částí Bavorska (Mnichov, Regensburg), což svědčí o vzájemných vřelých vztazích německých a českých skiklubů, které panovaly ještě v začátku 30. let (Špalková 2007, Štumbauer 2001). Nejlepší sjezdové a slalomové tratě byly na Svarohu (ovšem již na německém území) a na Špičáku, kde byla ve 30. letech vybudována náročná sjezdová trať. Postavena byla řada skokanských můstků, z nichž největší byl umístěn na Špičáku na „Šancích“ společně s malým můstkem. Velký můstek na Šanci sloužil až do 70. let, jeho zbouráním v podstatě končí i éra skoků na lyžích na západní Šumavě.

Železná Ruda byla zajímavá pro lyžaře a turisty svou polohou z pohledu dostupnosti vlakovým spojením i širokou škálou možných výletů směřujících do české i bavorské části Šumavy. I zázemí bylo již v prvorepublikové době na vysoké úrovni a předčilo střední část šumavské oblasti. Ta byla vnímána tehdejšími lyžaři za nebezpečnější než oblast Krkonoš. Vše zde bylo vysoce zasněženo bez zřetelných cest, mnohdy je střední Šumava popisována jako divoká příroda s pouhou hrstkou osamělých pohostinství a chat, kde bydleli šumavští hajní a dřevaři. Jižní část s boubínskou oblastí, Třístoličnickem a Smrčinou pak byla pro Plzeňany nedostupná. Sami Plzeňané navíc využívali při příhodných sněhových podmínkách nedalekých kopců (Bory, Sylvánský vrch, Radyně, Krkavec, Chlum).

Rozvoj a šíření lyžování stejně jako v jižní části Šumavy byl spojen s bohatou klubovou činností lyžařů na Plzeňsku a Železnorudsku. Mezi nejaktivnější kluby patřily kluby plzeňské. Nejstarší lyžařský spolek Plzeňští lyžaři byl ustanoven v roce 1907 a o 4 roky později přejmenován na Český Ski klub. Zároveň se stal jako 4. člen (první šumavský) Svazu lyžařů v Království českém. Jedna část členů klubu se soustředila na „probádávání“ centrální Šumavy, která byla relativně nepřístupná. Podnikaly se výlety do oblasti Roklanu, Luzného, Modravy, ale i Prášil. Klubová činnost vypadala velmi podobně jako ta, jež byla vyličena v rámci aktivit klubů v jižní části Šumavy. Její ohnisko spočívalo v propagaci lyžování mezi širokou veřejností promítáním pořádáním pravidelných filmových večerů a přednášek o krásách lyžování a jeho technice. Lyžaři opět mohli využívat slev na železnici. ČSK soustředil své výlety zejména do oblasti Špičáku, kde se konaly četné závody a kde měl klub své zázemí. V roce 1922 byla v sedle spojujícím

hřbet Svarohu s Jezerní horou postavena chata, která se stala průsečíkem turistických tras. Následně několikrát vyhořela a zároveň byla dvakrát zabrána. Nejdříve o ní klub přišel v roce 1938, pak s konečnou platností v roce 1948 díky vytvoření pohraničního pásma. Kromě řady českých klubů a spolků zde působily kluby německé. Nejvýznamnějšími byly Deutscher Winter Sportklub Pilsen, Deutscher Winter Sport Abteilung Recource in Pilsen, v němž byli členy především důstojníci rakouské armády (Špalková 2007). Stejně jako v Českých Budějovicích se věnovala lyžování i židovská TJ Makkabi (Kintzl 2008, Špalková 2007).

V meziválečné době doznalo lyžování velkého rozkvětu. Vznikaly další kluby věnující se lyžování. Jedním z nich byl například zimní odbor Sportovního klubu Plzeň, orientovaný zejména na běžecké lyžování se základnou v Nových Hutích u Plzně, či SK Olympia Plzeň při tehdejší fotbalovém klubu. Ten se orientoval zejména na výchovu mládeže a pořádá řadu prestižních běžeckých i sjezdových závodů v Železné Rudě. Dalším klubem byl SK Sparta Plzeň taktéž orientovaný na běžky, později na skoky. Sídlo měl stejně jako mnohé další spolky na Špičáku. Pro skoky často využíval můstku v Nových Hutích u Plzně. Významnějším klubem vzniklým v této době byl Závodní lyžařský klub v Plzni – ZLC založený v roce 1936. Uspořádal první ročník štafetových závodů Zlatá lyže Šumavy, který dokázala udržet prestiž a kontinuitu i po sjednocení tělovýchovy a má svůj věhlas dodnes. Svůj nezanedbatelný význam měl KČT (resp. KČST). Turistika a lyžování tehdy byly úzce spojeny se značením tras a sítí turistických chat, kterých měl KČST poměrně značné množství. Lyžování se v rámci tohoto klubu rozvíjelo zejména od 20. let 20. století. Jedna z prvních chat byla otevřena u pramene Vltavy, dále na Pancíři, Klostermannova chata na Modravě, chata v Lenoře, Volarech. Zakoupen byl klubem i bývalý schwarzenberský pivovar v Prášilech a přestavěn na turistickou chatu. Tyto všechny chaty byly postaveny do konce 20. let. Kromě vlastních závodů pořádá klub organizované výlety do horských oblastí Šumavy vedených vždy zkušeným horským vůdcem, o nichž pravidelně informoval ve svém časopise stejně jako o trénincích techniky lyžování a závodech. Lyžování se věnoval také Sokol, i když zde se lyžování jako oficiální sport prosazovalo jen pozvolna. Podobně jako v Českých Budějovicích fungoval i klub při firmě Brouk a Babka s výborným finančním zázemím. Zmíněny zde byly tímto nejvýznamnější kluby činné v meziválečné době (Špalková 2007).

Na oblíbených trasách tehdy leželo Ferdinandovo údolí, Medvědí jámy, Rakovnické pláně (Rukowitzschachten) a Falkenstein. Výlety se pořádaly i na německou stranu, především na Velký Javor, kde stála od roku 1884 chata vystavěná německým spolkem

Bayerische Waldverein. Ve 30. letech se staly oblíbenou lokalitou s kvalitním zázemím díky turistické chatě KČST Prášily. Staly se tak důležitým centrem s 5 hostinci, fungoval zde i lékař, fara a česká škola. Výhodou Prášil byla relativní odlehlost od rušné Železné Rudy (Špalková 2007).

Do sezóny 1937/38 se terény na obou stranách hranic využívaly bez problémů, poté nastal zlom. Období druhé republiky znamenalo ztrátu pohraničí a zřízení protektorátu. Čeští lyžaři tak přišli o místa, kam dlouhá léta tradičně jezdili. Proto bylo nezbytné hledat nové terény ve vnitrozemí. Takovými se staly Čachrov, Javorník, Chudenice a oblasti na Plzeňsku (především Nové Hutě). Atmosféru zostřil ještě více atentát na R. Heydricha. Zastavena byla činnost Sokola, organizování závodů bylo velmi problematické, mnohdy za cenu osobního rizika. Lyže museli lyžaři odevzdávat pro potřeby německé armády, ponechat si je mohli jen majitelé cvičitelských průkazů a závodníci (Špalková 2007).

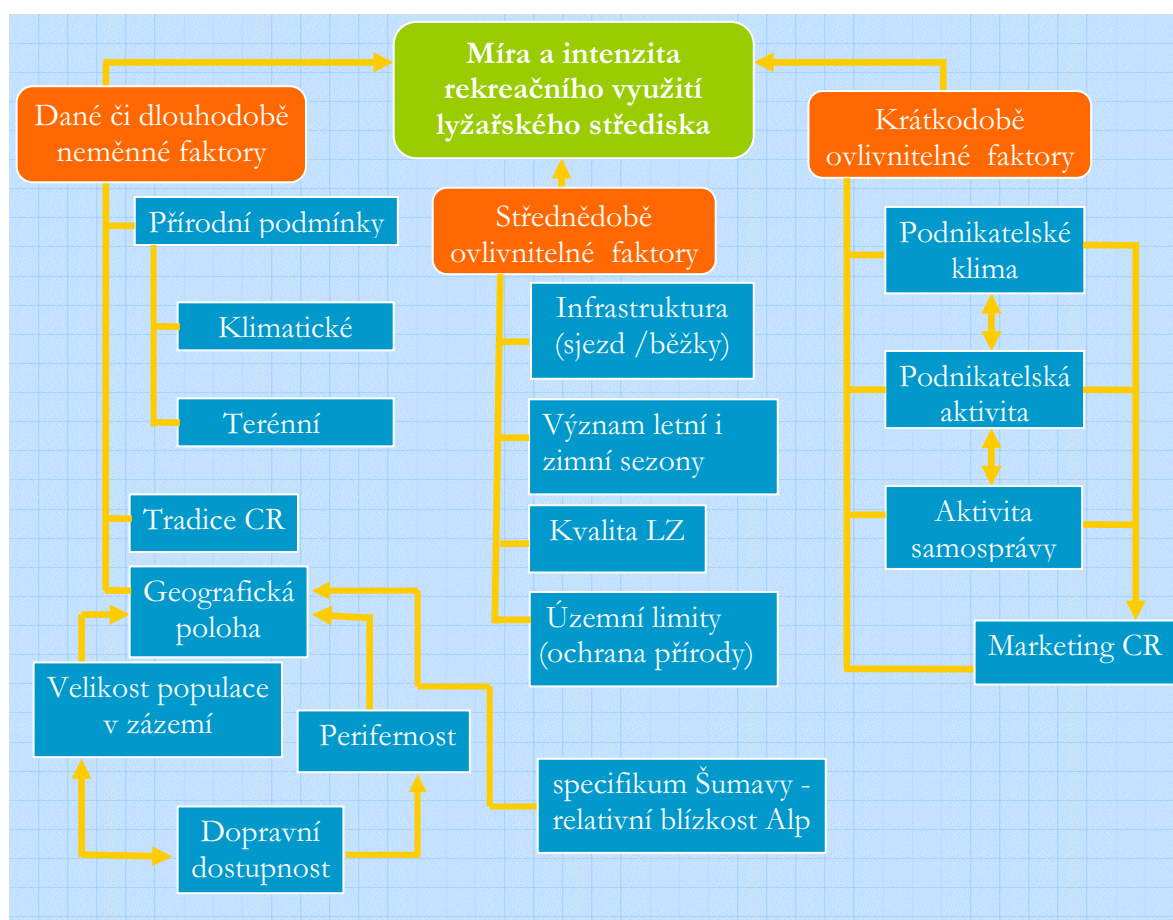
Po válce se vyvíjela situace obnovy lyžařských terénů z počátku nadějně. Většina lyžařských klubů obnovila svoji činnost, pohraničí se znovu otevřelo. Hned v roce 1945 se na Špičáku vybudovala nová sjezdovka, renovovány byly i oba skokanské můstky na Šancích. Hned v sezoně 45/46 se konalo několik závodů v běhu, skocích, závodu sdruženém i alpské kombinaci (sjezd a slalom), obnoven byl i oblíbený závod štafet o Zlatou lyži Šumavy. Většina závodů se tehdy konala v Železné Rudě a na Špičáku. Ještě v zimě 1948 zde spořádali závod ve slalomu místní hoteliéři nazvaný O pohár hotelierů, zaštitěný vzniknuvším Sportovním klubem Špičák. S oblastí Špičáku byly velké plány, cílem bylo vybudovat zde kvalitní středisko zimních sportů, včetně výstavby lanovky. Definitivně byla naplánována její výstavba i Svazem lyžařů republiky Československé. Vše bylo nachystáno pro její výstavbu včetně dvou sáňkařských výtahů. Promyšlené plány svědčily o odhodlanosti představitelů Svazu lyžařů republiky Československé i majitelů zdejších penzionů a hotelů vybudovat ze Špičáku a Železné Rudy moderní lyžařské a turistické centrum. Všechny plány však s nástupem komunistického režimu vzaly za své. Lyžařské kluby se rozpadly a byly začleněny zprvu pod hlavičku Sokola, čímž fakticky zanikl i Svaz lyžařů republiky Československé. Plánovaná výstavba lanovky byla přesunuta na Klet' a Špičák si musel na svou první lanovku počkat dalších dvacet let (Špalková 2007, Kintzl 2008). Místní terény se staly opět součástí nepřístupného pohraničí. Sokol byl ovšem roku 1953 rozpuštěn, po častých reorganizacích a snahou komunistického režimu kontrolovat tělovýchovu byl ustanoven ČSTV. Jeho součástí byly dobrovolné sportovní organizace, které sdružovaly členy podle příslušnosti k odborovým svazům (TJ Lokomotiva, TJ Spartak, TJ Tatran, TJ Jiskra apod.) (Kulháněk 1989, Lhota a kol. 1995, Pilík 1999). Charakteristikou

tohoto období byl přesun lyžařských aktivit na Hojsovu Stráž, která se stala novým lyžařským centrem západní Šumavy na začátku padesátých let. Uzavřen byl Svaroh, Špičák i jezerní oblasti (Špalková 2007). Z nejbližšího pásma kolem hranic s Německem a Rakouskem bylo veškeré obyvatelstvo vystěhováno, čímž vzniklo vojenské pásmo. Do dalšího navazujícího pásma hraničního hlubokého až 10 km byl přístup možný pouze na zvláštní povolení od svítání do setmění, jinak byl pohyb omezen pouze na veřejné cesty. Mnohé obce a samoty zmizely v těchto pásmech a vojenských újezdech (Jílek a kol. 2003). Hojsova Stráž však nebyla z pohledu lyžování zcela novinkou. V minulosti se zde konaly zejména běžecké závody, byla zde i jedna sjezdovka s malým vlekem, která začínala na hřebeni Můstku směrem k Prenetu. Na louky kolem Hojsovy Stráže se přesunuly nejvýznamnější běžecké závody včetně Zlaté lyže Šumavy. Odehrávaly se zde i skokanské závody, přesto počátkem 60. let zbyly z můstků jen torza a skokanský život se z Hojsovy Stráže vytratil. Hlavním centrem sjezdových disciplín se staly svahy na Můstku. Dnes je zde křižovatka běžeckých tras. Sjezdovky se využívali ještě koncem 60. let, kdy již byly částečně zpřístupněny některé svahy na Špičáku. Koncem 50. let byla totiž znovuotevřena část Železnorudska pod heslem „Hory patří pracujícím“ (Špalková 2007, Kintzl 2008). Situace se sice uvolnila, ale pásmo se znovu zpět k hranicím posunovalo opravdu jen pozvolna. Situace rozhodně nebyla srovnatelná s předválečným obdobím. Ze začátku byl umožněn vstup na Pancíř, na samotný vrchol Špičáku se mohlo až koncem 60. let. Ostatní oblasti byly stále tabu (např. dřívější oblasti na Prášilsku). Z velkých území se staly Vojenské újezdy (Dobrá Voda), z Nové Hůrky se stala vojenská kasárna. V oblasti Železnorudska se od roku 1958 znovu začalo hovořit o poválečných plánech a lyžařské budoucnosti Špičáku a Železné Rudy. Plánována byla sedačková lanovka, vlek na vrchol Špičáku, nový skokanský můstek s kritickým bodem 50 m. Dokonce existoval i plán na dvoukilometrovou sjezdovku vedenou jihovýchodním svahem do Železné Rudy. Ve výsledku byl však realizován jen vlek na Belvederu u Železné Rudy. Teprve od roku 1970 se začaly alespoň z části naplňovat poválečné plány tehdejších lyžařů, funkcionářů a hoteliérů, kteří mezitím o své hotely a penziony přišli. Začíná se budovat lyžařský areál na Špičáku. Tradiční terény v oblasti Svarohu, Kokrháčů, oblasti nad Čertovým a Černým jezerem zůstaly uzavřené v rámci hraničního pásma až do pádu železné opony. Obnoveny z velké většiny ovšem nebyly ani poté, politické důvody vystřídaly důvody ekologické (Špalková 2007).

5 Současné podmínky pro zimní rekreaci v Česku

Lyžování, jak sjezdové, tak i běžecké, patří k nejvýznamnějším aktivitám zimní turistické sezóny. Určitou nevýhodou tohoto sportovního odvětví je větší závislost na specifických lokalizačních předpokladech, zejména přírodního charakteru. To platí ve větší míře pro lyžování sjezdové. K základním podmínkám rozvoje patří nejen příznivé fyzickogeografické podmínky, počínající příhodnou konfigurací terénu (dostatečné množství vhodných svahů, jejich sklon, délka, rozmanitost, expozice vůči světovým stranám, nadmořská výška), ale i nezbytné vhodné klimatické podmínky. Z nich jsou pak důležité zejména průměrné teploty v zimní sezóně, množství sněhových srážek a následně i doba trvání dostatečně mocné sněhové pokrývky. Kromě toho si sjezdové lyžování vyžaduje relativně vysoké investiční náklady spojené s výstavbou infrastrukturního vybavením a zázemí vlastních lyžařských areálů (investice do kapacitních a pro lyžaře komfortních přepravních zařízení, nákup techniky k zasněžování, úpravě sjezdovek a běžeckých stop, osvětlení svahů apod.). K tomu, aby bylo lyžařské středisko konkurenceschopné a pro návštěvníky dostatečně atraktivní, je třeba, aby nabídlo i kvalitní zázemí v podobě doprovodných služeb (skiservis, půjčovny, lyžařské školy, snowparky, možnosti večerního lyžování) i služeb přímo nesouvisejících s lyžařskou aktivitou (možnost občerstvení, parkovací plochy) a zaměřených na trávení volného času po skončení lyžařské aktivity tzv. après ski. Náklady na budování takových lyžařských středisek jsou zpravidla spojeny se soukromými investicemi velkých finančních objemů pocházejících mimo region realizace (mimo místní veřejné či soukromé zdroje). K těmto problémům přistupuje ještě obtížná vyjednávací pozice investorů a provozovatelů areálů s orgány ochrany přírody, protože vhodné terény se často nacházejí v zónách velkoplošně chráněných území. Projekty cílené k rozvoji sjezdového lyžování představují v očích ochránců přírody mnohdy významný zásah do funkce přírodních ekosystémů. K tomu, aby se lyžařské areály úspěšně rozvíjely, je zapotřebí souladu mnoha faktorů. Ty jsem se pokusil shrnout v obrázku č. 1 (na následující straně). Jejich rozdělení bylo provedeno na základě jejich možné proměnlivosti v čase.

Obr. č. 1: Faktory ovlivňující míru a intenzitu rekreačního využití lyžařského areálu

Pozn.: LZ – lidské zdroje

Zdroj: Upraveno podle Frantála 2009

5.1 Vybavenost zimních středisek

Přestože přírodní podmínky Česka postrádají některé výhody zahraničních destinací, zejména alpských, má zde lyžování vybudovanou tradici (kapitola č. 4) a poměrně rozvinuté kvalitní infrastrukturní podmínky. Významná lyžařská střediska se nacházejí zpravidla v příhraničních horských oblastech, ale menší areály se nacházejí i v méně známých oblastech s horšími přírodními podmínkami, jako je například oblast Vysočiny (Jedličková 2007). Tradičními a nejlépe vybavenými lyžařskými oblastmi sjezdového lyžování jsou Krkonoše a Jizerské hory, dále Krušné hory, Šumava, Orlické hory, Jeseníky a Beskydy. Menší počet většinou méně vybavených lyžařských středisek se nachází v nižších horských pásmech, jako je například Český les, Českomoravská vrchovina nebo Bílé Karpaty. Pro základní přehled o počtu a kvalitě lyžařských středisek v jednotlivých oblastech Česka je využita mapa z Atlasu cestovního ruchu Česka (Vystoupil a kol. 2006) v příloze č. 1.

Mezi obce s největšími lyžařskými areály měřeno celkovou délkou sjezdových tratí patří:

- Špindlerův Mlýn 25,5 km (Medvědí + Svatý Petr + Stoh)
- Ostružná 13,5 km (Ostružná + Petříkov + Ramzová)
- Rokytnice nad Jizerou 12, 5 km (součet lyžařských areálů v obci)
- Pec pod Sněžkou 12 km
- více než 10 km sjezdových tratí mají také obce Malá Morávka, Vrchlabí, Železná Ruda, Janské Lázně a Paseky nad Jizerou

Zdroj: Vystoupil a kol. 2006, <http://holidayinfo.cz>

Převážná kapacita - více než 10 tisíc osob za hodinu odbaví těchto 7 lyžařských středisek:

- Špindlerův Mlýn 17 650 os/h (Medvědí a Svatý Petr)
- Rokytnice nad Jizerou 14 720 os/h (součet lyžařských areálů v obci)
- Pec pod Sněžkou 13 501 os/h (součet lyžařských areálů v obci)
- Malá Morávka 13 090 os/h (Karlovy + Ovčárna),
- Lipno nad Vltavou 11 400 os/h
- Železná Ruda 11 240 os/h (Železná Ruda + Špičák + Hojsova Stráž)
- Janské Lázně 10 230 os/h

Zdroj: Vystoupil a kol. 2006, CzechTourism, <http://www.holidayinfo.cz>

Nutno dodat, že oba údaje, jak délka sjezdových tratí, tak i kapacita přepravních zařízení by měla být dimenzována s ohledem na velikost obce a zároveň by měla respektovat určitou hranici zatížení území. Oba parametry by měly odrážet reálnou návštěvnost lyžařských středisek tak, aby byla počáteční investice i následný provoz ekonomicky udržitelný. Proto je nutné při porovnávání s alpskými středisky uvažovat i tyto faktory. Základní údaje o náročnosti sjezdových tratí a vybavení areálů v českých horských oblastech je uveden v tabulce č. 1. Počet areálů přidělených do kategorií s barevným označením odpovídá náročnosti sjezdovek, které se v areálu nacházejí. Do kategorie areálů s černou tečkou patří ty, v nichž se kromě jiných nacházejí i těžké sjezdové tratě, červenou tečkou jsou označeny areály se středně obtížnými sjezdovkami a modrou tečkou areály, v nichž žádná sjezdová trať nespadá do vyšší kategorie.

Tabulka č. 1: Základní údaje o lyžařských areálech českých horských oblastí k roku 2008

horská oblast	počet hodnocených středisek	počet středisek			počet zasněžovaných středisek	počet středisek s lanovými drahami	počet snowboard. Parků
		•	•	•			
Krkonoše	17	7	10	-	16	10	9
Jizerské hory	8	2	6	-	7	3	3
Krušné hory	7	4	3	-	5	1	3
Orlické hory	18	2	9	7	7	1	8
Jeseníky	13	4	6	3	8	4	6
M. Beskydy	27	5	17	5	15	2	8
Vysočina	25	-	7	19	14	1	4
Šumava	14	1	7	6	5	3	3
Lužické hory	4	-	3	1	1	0	1
Český les	3	-	3	-	1	1	0

Zdroj: Aktualizováno dle Vystoupila a kol. 2006, internetové stránky lyžařských středisek

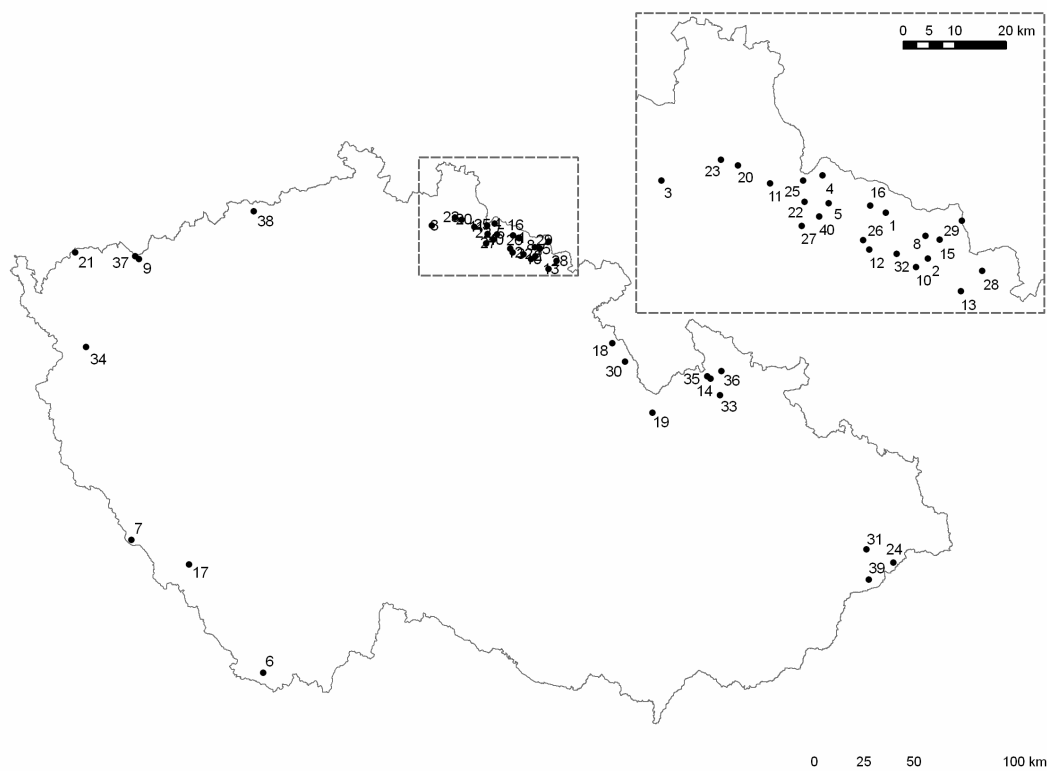
Ke komplexnímu zhodnocení kvality střediska sjezdového ovšem patří i jiné faktory než je pouhá délka tratí a přepravní kapacita. Mezi další důležité faktory patří infrastrukturní vybavenost vlastních lyžařských areálů – typ přepravních zařízení, systémy umělého zasněžování a jejich procento pokrytí sjezdovkami, vybavenost pro snowboarding a jiné sportovní doplňkové aktivity, místa vymezená pro výuku lyžování dětí, možnost večerního lyžování a další služby (skiservisy, půjčovny, lyžařské školy) včetně těch, které přímo nesouvisí s lyžováním jako sportovní aktivitou takovou (restaurace a občerstvení, parkoviště v blízkosti areálu a podobně). S rostoucí konkurencí jsou lyžařská střediska v podstatě nucena neustále rozšiřovat nabídku svých služeb. Příznivcům zimních sportů je zkvalitňováno zázemí řadou doprovodných služeb. Společně se stále více propracovanou didaktikou výuky lyžování dětí se zkvalitňuje i patřičné zázemí pro jeho realizaci, rychle roste podíl uměle zasněžovaných sjezdovek, běžná je už ve většině areálů možnost večerního lyžování alespoň v některých dnech v týdnu. Mnoho areálů poskytuje zázemí pro snowboardisty prostřednictvím snowparků, řada z nich nabízí i méně známé doplňkové aktivity jako je například snowtubing (jízda na nafukovací duši), snowkiting (jízda na lyžích či snowboardu s padákem) či bobové dráhy. Důležitou službou je i zřízení pravidelných linek skibusy (vlaků), zlepšující dopravní dostupnost těchto středisek a jejich zpřístupnění širší skupině potenciálních uživatelů. Rozdíly ve vybavenosti a prestiži středisek jsou zpravidla zohledněny v cenových relacích permanentek.

Pro výběr 40 nejlépe hodnocených středisek v Česku zakreslených v obr. č. 2 byla využita kategorizace lyžařských středisek vytvořená a pravidelně aktualizovaná SPLV

společně s marketingovou společností Sitour. Kategorizace je uvedena na serveru <http://hoidayinfo.cz>, který slouží k propagaci českých zimních středisek. Hodnocení se podrobuje pravidelně více než 200 českých a moravských středisek. Do sezony 2006/2007 byly vydávány i propagační brožury TOP 40 ve spolupráci s agenturou Czech Tourism, které běžně přesahovaly počet hodnocených středisek uvedených v názvu a zahrnovaly i atrakce, např. bobové dráhy. V současnosti je publikace vydávána pod názvem Lyžařská střediska s příslušným označením zimní sezony (Turek 2008). Je však mít třeba na paměti, že se jedná spíše o marketingovou propagaci, proto zařazení některých středisek do příslušných kategorií je přinejmenším diskutabilní. To dokládá i například ve své bakalářské práci Jedličková (2007) či Turek (2008). Reálnější hodnocení středisek je uvedeno právě na zmíněných internetových stránkách. Podmínky hodnocení středisek nebyly doposud zmiňovány v brožurách, ani na internetových stránkách uvedených vydavatelů. Podle jejich vyjádření se jedná o komplexní soubor ukazatelů zahrnující nejen vybavenost lyžařských areálů, ale i doprovodné služby. Kvalita střediska je vyjádřena počtem hvězdiček a zařazením do příslušné kategorie.

Podrobnější hodnocení některých parametrů u 82 českých a moravských středisek je uvedeno v příloze č. 2. Uvažujeme-li cenovou hladinu v rámci souboru těchto uvedených středisek, pohybuje se cena jednodenní permanentky v hlavní sezoně pro dospělého od 340 Kč v Nezdicích na Šumavě do 700 Kč ve Špindlerově Mlýně. Pro děti se pak ceny v tomtož typu permanentky pohybují od 130 Kč v Červeném Kameni v Beskydech do 475 Kč v Harrachově. Abychom mohli ale srovnávat vzájemně srovnatelné, musíme zohlednit také kvalitu areálu. Uvažujeme-li čtyřhvězdičkové až šestihvězdičkové lyžařské areály, pak se pohybuje cena pro dospělého od 320 Kč na Bublavě do 700 Kč ve Špindlerově Mlýně, pro dítě od 230 Kč na Bublavě do 475 Kč v Harrachově (průměrně dospělý 479 Kč, dítě 346 Kč). V témže souboru středisek vychází průměrně permanentka pro dospělého nejlevněji v Orlických a Jizerských horách (425-430 Kč) pro dospělého, pro děti v Jizerských, Orlických horách a na Šumavě (305-330 Kč). Průměrně nejdražší denní permanentky pro dospělého jsou v Krkonoších a v Jeseníkách (reprezentováno v tomto souboru pouze Ramzovou) dosahující ceny 500 Kč, pro děti na Klínovci a v Krkonoších – 400 a 365 Kč. Jednotlivá střediska přichází s různými slevovými balíčky pro rodiny, pro studenty, při využití skibusů, cenovými akcemi ve zvláštních termínech pro konkrétní osoby (dětí o jarních prázdninách, mající narozeniny, svátek a podobně).

Obr. č. 1: 40 nejlépe hodnocených lyžařských areálů v Česku pro zimní sezonu 2008/2009

Zdroj: Vytvořeno podle <http://www.holidayinfo.cz>, mapový podklad ArcGis

1. Špindlerův Mlýn 6 *	11. Tanvaldský Špičák 4*
2. Černá hora 5*	12. Herlíkovice a Bubákov
3. Ještěd	13. Mladé Buky
4. Harrachov	14. Ramzová
5. Rokytnice nad Jizerou	15. Velká Úpa
6. Lipno	16. Vítkovice
7. Špičák	17. Zadov
8. Pec pod Sněžkou	18. Deštné v Orlických horách
9. Klínovec	19. Čenkovice – Buková hora
10. Černý Důl	20. Severák
21. Bublava	31. Pustevny 3*
22. Paseky nad Jizerou	32. Dolní Dvůr
23. Bedřichov	33. Červenohorské sedlo
24. Bílá	34. Mariánské Lázně
25. Rejdice	35. Petříkov - Kaštyl
26. Benecko	36. Miroslav - Lázně Lipová
27. Vysoké nad Jizerou	37. Boží Dar
28. Žacléř	38. Bouřňák
29. Malá Úpa	39. Velké Karlovice
30. Říčky v Orlických horách	40. Jablonec nad Jizerou

Ve všech těchto uvedených střediscích je samozřejmostí občerstvení a parkoviště (u 1/3 středisek placené), skiservis, běžným standardem je lyžařská škola, méně pak už škola pro nejmenší děti. Skibusy mohou nejčastěji využít návštěvníci Krkonoš a Šumavy.

5.2 Aktuální investice lyžařských areálů

Nejvýraznější rozvoj byl v českých lyžařských areálech zaznamenán v období let 2004 až 2006 (Czech Tourism). Za léto 2006 bylo postaveno 14 lanových drah a proinvestovala se více než miliarda Kč (Klouček 2006). Mezi nejvýznamnější infrastrukturní inovace konce 90. let a začátku desetiletí patří zprovoznění čtyřsedačkové lanové dráhy v Harrachově a dvousedačkové na Ještědu, zvýšení přepravní kapacity vleků v Peci pod Sněžkou nebo prodloužení sjezdových tratí na Černé hoře v Janských Lázních (Slowíková 2003). Nejdůležitější modernizace v druhé polovině tohoto desetiletí byly provedeny také na Černé hoře v Janských Lázních, kde byla uvedena do provozu osmimístná kabinová lanovka (jediná toho druhu v Česku). Pozitiva v inovaci přepravních zařízení lze hledat jednak ve zkrácení front snížením čekací doby a zrychlením odbavení, zkrácení doby jízdy a zvýšení komfortu přepravy. Čtyřsedačkové lanové dráhy byly zprovozněny také v Rokytnici nad Jizerou, Benecku a v Deštném v Orlických horách (Jedličková 2007). Při pohledu na zkvalitňování služeb v lyžařských areálech můžeme využít i zmiňovanou kategorizaci firmy Sitour. Čtyř a pěti hvězdičkových středisek bylo v Česku v roce 2002 (kdy byl projekt kategorizace poprvé zveřejněn) pouze 14, v roce 2004 jen o 2 více, ale od roku 2006 jich bylo k dispozici lyžařům již 30. Toto číslo se během následujících sezón sice nezvýšilo, ale došlo ke kvalitativnímu posunu středisek do pěti hvězdičkové kategorie (nyní celkem 10 středisek). Zvláštní postavení mezi všemi středisky má Špindlerův Mlýn hodnocený šesti hvězdičkami s označením TOP „Premium“ středisko.

V poslední zimní sezóně 2008/2009 se týkaly inovace 8 nových sedačkových lanových drah, řada středisek byla vybavena novými sněhovými děly, došlo k prodloužení sjezdovek. Největšími investory byly skiareál Lipno nad Vltavou se 3 novými lanovými drahami a úplnou přestavbou celého areálu včetně modernizace největšího dětského výukového parku v ČR. Podle údaje provozovatele, firmy Lipnoservis, zde bylo proinvestováno celkem 200 mil Kč (<http://www.lipnoservis.cz>). Další velkou investicí byly renovace středočeského lyžařského střediska Monínec. Z malého areálu vznikl lyžařský komplex s pestrou nabídkou služeb. Na Moravě pak vzniklo zcela nové lyžařské středisko mezi Rýmařovem a Bruntálem asi 10 km od Bruntálu - Horní Václavov. Po Loučné nad Desnou je to druhý nový lyžařský areál v Jeseníkách s čtyřsedačkovou lanovou drahou (Czech Tourism 2008, <http://www.skiareal-avalanche.cz>). K pěti novým lanovým drahám vybudovaným ve zmíněných střediscích přibýly i další 3 vyměněné (čtyřsedačková v Ramzové, dvousedačková ve Stříbrnici pod Kralickým Sněžníkem a také v Prkenném

Dole u Žacléře). V oblasti zasněžování v uplynulé sezóně významně investovaly areály Tanvaldský Špičák, Harrachov a Černá hora - Janské Lázně. Mnohdy je při modernizaci areálů využíváno spolufinancování ze strukturálních fondů EU. V příští sezóně by za této finanční podpory měl začít vznikat nový lyžařský areál v Jeřmanicích u Liberce a měly by být postaveny nové lanové dráhy ve středisku Kohútka v Javorníkách a Dolní Moravě pod Kralickým Sněžníkem (Czech Tourism). Největší investice v českých lyžařských areálech posledních let jsou uvedeny v příloze č. 3. V současnosti česká lyžařská střediska tedy nabízejí celkem 27 moderních lanových drah, 25 středisek může uměle zasněžovat více než 90 % svých sjezdovek. Sjezdových tratí je přitom v ČR celkem 300 km, upravovaných běžeckých tratí asi 2 100 km (Klouček 2008).

Zhodnocení a analýza celkového potenciálu běžeckého lyžování je složitější. Jedná se o sportovní aktivitu, která nevyžaduje takové infrastrukturní nároky jako sjezdové lyžování a je možné jí provozovat v podstatě kdekoliv za předpokladu dostatečné sněhové pokrývky i bez strojové úpravy stop. Obtížně dostupné jsou i informace o upravování běžeckých tratí mimo hlavní oblasti. Zpravidla se běžecké stopy upravují v blízkosti lyžařských areálů sjezdového lyžování. Pro základní přehled o lokalitách s potenciálem pro rozvoj běžeckého lyžování je použita mapa v příloze č. 4 (Vystoupil a kol. 2006). Jedná se o vymezená území s příhodnými klimatickými podmínkami s dostatečně dlouhou dobou sněhové pokrývky v zimním období. Strojově upravovány bývají běžecké stopy ve více nepropojených okruzích ve Slavkovském lese, Krušných a Orlických horách, v Jeseníkách, Beskydech a Javorníkách. Ucelená síť běžeckých tratí je pravidelně strojově upravována v Krkonoších a Jizerských horách, na Šumavě a na Vysočině. Celkovou délku tratí přesahující 50 km nabízí běžecké stopy v rámci projektů Jizerská lyžařská magistrála v Jizerských horách, Krkonošská lyžařská magistrála v Krkonoších a Bílá stopa na Šumavě a běžecké stopy na Vysočině. „Pokud tedy jde o využívání existujícího potenciálu běžeckého lyžování, je nutné konstatovat smíšené výsledky. Zatímco v Jizerských horách, Krkonoších, na Šumavě a na Českomoravské vrchovině jsou existující podmínky již dnes využity, v případě ostatních horských oblastí lze hovořit o dosud nedostatečném využití existujícího potenciálu“ (Vystoupil a kol. 2006, str. 60). K tomu je však nutno poznamenat, že strojová úprava a údržba běžeckých stop představuje nemalé finanční náklady, které se nemusejí v některých oblastech setkat s adekvátní odezvou v intenzivním užívání a následným ekonomickým efektem v návazných službách ČR. Pokud se nepodílí na úpravě a údržbě i soukromý sektor a veřejné zdroje mimo obecní rozpočty, je motivace obcí investovat do těchto aktivit menší.

6 Charakteristika a zhodnocení předpokladů pro rozvoj lyžování na Šumavě

Prvotním krokem pro stanovení významu jednotlivých obcí, středisek či regionů z pohledu jejich turisticko-rekreačního využití by měla být analýza a zhodnocení předpokladů pro rozvoj CR. Ten by měl být rozvíjen tam, kde k tomu má nejlepší předpoklady. Teprve na základě těchto analýz je možné seriózně zvažovat rozvojové šance CR ve významnějším než lokálním měřítku. Úkolem této kapitoly je tak stručně zhodnotit předpoklady pro rozvoj zimního CR na Šumavě. Protože se jedná primárně o sportovní aktivity vázané na přírodní prostředí, bude kladen důraz na lokalizační předpoklady území, z nichž zásadní jsou přírodní předpoklady mající relativně neměnný charakter.

6.1 Předpoklady pro rozvoj zimního cestovního ruchu

Oblast Šumavy leží při hranicích v jihozápadní části Česka, kde se v širším zázemí střetávají vlivy tří různých kultur (německé, české a rakouské). Z pohledu Česka se jedná spíše o periferní polohu, nicméně u poměrně atraktivní hranice (z hlediska hospodářského i z hlediska CR) s Německem a Rakouskem. Právě tato poloha byla dříve příčinnou, proč oblast patřila k periferním oblastem Česka. Bezpochyby i díky omezenému pohybu v pohraničním pásmu si dodnes tato oblast uchovala charakter krajiny se zachovalou přírodou. Negativním rysem bylo na druhou stranu opomíjení oblasti z hospodářského hlediska. Po roce 1989 se oblast opět vrátila k historicky přirozenému vývoji. V současné době umožňuje dostatek hraničních přechodů infrastrukturní propojení přírodně zajímavé krajiny na obou stranách státní hranice.

Hlavní hřebeny tohoto pásebného pohoří jsou orientovány směrem od SZ k JV v prostoru mezi Vyšebrodským a Všerubským průsmykem. Na SZ navazuje na Šumavu Český les, na JV její podhůří hraničí s Novohradskými horami. Je pramennou oblastí řeky Vltavy, pramení zde i její významný levostranný přítok Otava se svými zdrojnicemi Ostružnou a Křemelnou. Šumava se táhne podél hranic zmíněných tří států v délce zhruba 140 km, její šířka dosahuje i s podhůřím až 45 km. Pohoří má charakter ploché hornatiny s poměrně příkrými svahy na bavorské straně, zatímco svahy na české straně pozvolna přecházejí do šumavského podhůří. V oblasti nejvyššího vyzdvižení tvoří Šumava pohoří s rozsáhlými zbytky zarovnaných povrchů na náhorních plošinách a širokých hřbetech. Pohoří je významné výskytem četných periglaciálních útvarů, místy též glaciálních

modelace. Nejznámější jsou Šumavská ledovcová jezera. Z celkového počtu 8 jezer jich na území Česka leží 5 (Černé, Čertovo, Pelešné, Laka a Prášilské). Geomorfologický celek Šumava má na české straně rozlohu 1671 km², střední výšku 921,5 m n. m. a střední sklon svahů 7° 58' (Demek a kol. 1987). Geomorfologicky se člení se do 6 podcelků: Železnorudské, Trojmezenské, Boubínské, Želnavské hornatiny, Šumavských plání a Vltavické brázdy. Nejrozsáhlejším útvarem jsou Šumavské pláně, které mají mírně zvlněný charakter terénu. Nejvyšším bodem Železnorudské hornatiny je na české straně Jezerní hora (1 343 m n. m.) nad Černým jezerem. Směrem na JV vybíhá až k Vyšebrodskému průmysku Trojmezenská hornatina, v níž je již zmíněná nejvyšší hora české části Šumavy - Plechý (1 378 m n. m.). Nejvyšší součástí vnitrozemského pásma Šumavy je téměř zcela zalesněná a řídce osídlená Boubínská hornatina s nejvyšším vrcholem Boubínem (1 362 m n. m.), na ni navazuje zalesněná Želnavská hornatina, v níž patří mezi nejznámější vrcholy Knížecí stolec (1 226 m n. m.). Celkově je Šumava pohořím ve velké míře zalesněným, lesní plochy tvoří až 80 % území pohoří. Přirozeným rozhraním mezi pohraničním a vnitrozemským pásmem Šumavy je Vltavická brázda, kterou protéká „horní“ Vltava. Jedná se o 2-4 km široké a asi 45 km dlouhé hluboké rozevřené údolí s četnými rašeliništi. Ačkoliv je Šumava až čtvrté nejvyšší pohoří Česka, nachází se zde významná část hor s výškou nad 1000 m n. m. Nejvyšší vrcholy pohoří však leží na německé straně Šumavy, Jsou jimi Grosser Arber (Velký Javor) ležící nedaleko Železné Rudy (1 457 m n. m.) a Grosser Rachel (Velký Roklan, 1 453 m n. m.). Dalšími známými vrcholy jsou Lusen (Luzný) na německé straně, na české pak Boubín, Smrčina, Poledník či Třístoličník (Demek a kol. 1987). Z hlediska lyžařských terénů jsou intenzivně využívány svahy Špičáku, Můstku a Pancíře. Všechny zmiňované vrcholy přesahují nadmořskou výšku 1000 m n. m. Z pohledu regionálního uspořádání je Šumava rozdělena do dvou krajů: Plzeňského a Jihočeského, zasahuje na území čtyř okresů: Domažlice, Klatovy, Prachatice a Český Krumlov. Fakt, že území leží na území dvou krajů, může přinášet některé problémy při koordinaci správy a řízení rozvoje území, kdy je zapotřebí určitého stupně kooperace. Pozitivem je, že oba kraje jsou součástí regionu úrovně NUTS II Jihozápad, což předpokládá vzájemnou komunikaci při získání podpory pro projekty financované z fondů EU. Z hlediska rajonizace ČR je území součástí turistického regionu Šumava. Tento region se dále dělí na dvě turistické oblasti – na oblast Šumava-východ, která je totožná se sledovaným územím a oblast Chodska. Ta však tvoří přibližně pouze necelou třetinu území regionu Šumava (Dohnal 1985, Vystoupil 2006).

Klimaticky můžeme oblast Šumavy klasifikovat jako chladnou podnebnou oblast s velmi krátkým až krátkým létem a dlouhou zimou, jejíž ráz značně ovlivňuje okolní reliéf (Quitt 1971). Průměrné roční teploty se pohybují v závislosti na nadmořské výšce, teplota v červenci se pohybuje od 12 do 16 °C, v lednu od -7 do -3 °C. Jen některé inverzní lokality – např. údolí Vltavy od Lenory až k Lipnu, jižní svahy Želnavské hornatiny a některé části Šumavského podhůří lze zařadit do mírně teplé podnebné oblasti. Výjimku opačného rázu tvoří lokality v oblasti plání (Jezerní slat', Horská Kvilda, slatě JZ od Modravy). Průměrná roční teplota oblasti Jezerní slatě činí pouhé 2 °C. Srážkové úhrny v zimním období se zde pohybují v rozmezí 350-500 mm, počet dnů se sněhovou pokrývkou dosahuje 100-160 dnů. V nejvíce exponovaných místech vrcholů hor na hraničním hřebenu dosahují roční úhrny srážek až 1600 mm. Nejnižší úhrn srážek 800-900 mm mají SV okraje pohoří. Velký podíl cca 40 % ročních srážek činí zimní srážky, převážně sněhových. V nejchladnějších, srážkově bohatých lokalitách (pohraniční rašeliniště Šumavských plání), vydrží sníh až půl roku a mocnost sněhové pokrývky dosahuje 2 m (Quitt 1971, Albrecht a kol. 2003, Zahradnický a kol. 2004). Známým jevem na Šumavě je častý výskyt mlh, které bývají návštěvníky podceňovány. Zvláště v zimním období může být viditelnost současně s mlhou snížena ještě sněžením.

Významná část Šumavy byla díky přírodnímu bohatství založenému na rozmanitosti forem reliéfu a zachovalosti přírodního prostředí prohlášena v roce 1963 za CHKO Šumava, která je největším velkoplošným chráněným územím Česka. Centrální části Šumavy a Bavorského lesa byly začleněny do území NP s celkovou rozlohou více než 900 km². Nejcenější části na českém území vyhlásila vláda České republiky v roce 1991 za NP Šumava (69 030 ha), ze zbytku původní CHKO se zároveň stalo ochranné pásmo s rozlohou 94 448 ha. Území NP se nachází v okresech Klatovy, Prachatice a Český Krumlov. Na německé straně byl roku 1970 vyhlášen Nationalpark Bayerischer Wald. Od roku 1990 je také území Šumavy o rozloze 167 000 ha chráněno jako Biosférická rezervace UNESCO (Albrecht a kol. 2003, Zahradnický a kol. 2004).

Obce Šumavy patří podle počtu obyvatel spíše k malým obcím a celkově tak vytvářejí venkovský ráz krajiny s poměrně roztříštěnou sídelní strukturou a s nejmenší hustotou zalidnění v Česku vůbec (okres Český Krumlov, Prachatice) (ČSÚ). Tato sídelní struktura byla ovlivněna historickým vývojem, velká část území se nacházela po dlouhá léta uvnitř hraničního pásma nebo v jeho těsné blízkosti. Mnohá sídla zanikla především v souvislosti s nuceným odsunem početně dominantního německého obyvatelstva po 2. světové válce, menší počet obyvatel v obcích pak také souvisel s pozdější koncentrací

obyvatel do větších měst a obcí. Většími městy Šumavy jsou Český Krumlov, Prachatice a Sušice nepřesahující 15 000 trvale bydlících obyvatel. Nezaměstnanost v místních obcích se pohybuje nad průměrem Česka, obvyklé jsou sezonní výkyvy ve prospěch letních měsíců (MPSV). Tuto oscilaci můžeme částečně přičíst i pracovním místům vázaným na CR. Vzhledem k tomu, že se oblast v posledních 10 letech stále více profiluje jako rekreační, roste význam zastoupení služeb CR. Vyrovnání či alespoň zvýšení významu zimní turistické sezony by tak mohlo hospodářsky oživit tento region. O to usilují i místní představitelé obcí, kteří se snaží o prosazení některých projektů souvisejících s rozvojem zimního CR (MÚ Horní Planá, Svazek lipenských obcí).

Díky rozmanitostem reliéfu a atraktivitě zdejší krajiny má Šumava výborné předpoklady pro rozvoj letní i zimní rekreace. V letním období pro pěší turistiku a cykloturistiku, v oblasti Lipenska se rozvíjí intenzivně letní rekreace u vody (Frantál 2009). V zimním období láká Šumava zejména příznivce zimních sportů a turistiky. Tomu odpovídá i jistá úroveň vybudované infrastruktury. Vlastní infrastrukturu CR s potřebnými službami a možnostmi pro využití všech ostatních předpokladů pro úspěšný rozvoj CR tvoří realizační předpoklady. Umožňují tak uskutečňovat nároky účastníků CR. Oblast je relativně dobře napojena na regionální centra. Autobusová doprava je v rámci jihočeského i plzeňského kraje v zimních měsících doplněna linkami skibusů směřujícími do hlavních lyžařských středisek. Skibusy jsou tak obdobou cyklobusů provozovaných v letních měsících. Železniční spojení je možné ze směrů od Českého Krumlova, Strakonice a Klatov. Přímo na Šumavu vede železnice přes Kubovu Huť a Železnou Rudu. Železnice hrála významnou roli pro rozvoj lyžování zejména v jeho počátcích (kap. 4). Pro mezinárodní CR mají velký význam hraniční přechody. Počet stravovacích zařízení významně stoupl od konce 90. let a podle mého názoru plně odpovídá poptávce. Pozitivní roli v tomto ohledu hraje konkurenční prostředí a možnost provozu po větší část roku. Významný podíl restauračních zařízení je součástí ubytovacích zařízení. Jejich charakteristika, jak po kvantitativní, tak i kvalitativní stránce, je dalším důležitým faktorem pro rozvoj CR. Bohužel na úrovni obcí (resp. lyžařských středisek) je celkový počet a typ ubytovacích zařízení jen velmi obtížně zjištělný. Jednak z důvodů dostupnosti dat, jednak také z důvodu metodiky sčítání. Řada ubytovacích zařízení totiž není v provozu po celý rok. Ubytovací kapacita v období zimní sezony je zpravidla nižší a mnohdy uváděná čísla za konkrétní obce není možné považovat za reálná. Proto bylo zvoleno hodnocení ubytovacích zařízení na základě dat z ČSÚ za celý turistický region Šumava (Vystoupil a kol. 2006). Počet ubytovacích zařízení mírně osciloval a mírně vzrostl od roku 2000 na

747 v roce 2008. Podobná situace je i v počtu lůžek, který vzrostl zhruba o 3 tisíce a činil v téže roce 30 279 lůžek bez započtení míst v kempech pro stany a karavany. Pokud bychom měli zhodnotit kvalitativní strukturu, jedná se s výraznou převahou o penziony (42 % všech ubytovacích zařízení), následované hotely (největší podíl na úrovni 3 *** a výše hodnocených), s velkým odstupem následují svou četností kempy a turistické ubytovny (ČSÚ).

Význam a postavení zimního CR na Šumavě lze usuzovat i na základě hodnocení potenciálu CR v Atlase cestovního ruchu České republiky (Vystoupil a kol. 2006) a z šetření prováděných agenturou Czech Tourism – Monitoring návštěvníků v turistickém regionu Šumava, etapa zima 2006/2007. V těchto šetřeních je už možné vydělit turistickou oblast Šumava – východ. Zmíněný atlas CR klasifikuje šumavské obce jako destinace letní i zimní rekreace, v případě Lipenska doplněné navíc o významnou lokalitu letní rekreace u vody. Turistický význam území hodnocený podle ubytovací infrastruktury a celkové návštěvnosti řadí šumavské okresy k územím s nadregionálním významem CR. Řadí je tak na úroveň Krkonoš, západočeských lázní a jižní Moravě a dále několika málo okresů, které již netvoří celistvé území, ale spíše lokální atraktivity. Turisticko-rekreační funkce obcí zohledňující počet lůžek a OIR v obcích vztažených k počtu trvale bydlících obyvatel poukazuje také na velký význam CR šumavských obcí – velmi významná až zcela dominantní funkce území. Podobně silnou turisticko-rekreační funkci území mají příměstské oblasti chatové rekreace v zázemí větších měst s tradičními lokalitami kolem řek a také další horské oblasti (Krušné hory, Krkonoše a Jizerské hory, České Švýcarsko, Lužické a Orlické hory, Jeseníky, Beskydy) (Vystoupil a kol. 2006). Tuto téměř výhradně jednostranně zaměřenou funkci nelze hodnotit jako zcela pozitivní, protože místní ekonomika a hospodářství je v podstatě závislé na CR a jeho výkyvech. Funkce sídel se postupně mění z obytně-výrobní na obytně-rekreační až rekreační funkci v mnoha oblastech českého venkova (Vystoupil a kol. 2006). Podle zmíněného monitoringu návštěvníků turistického regionu Šumava v zimním období 2006/2007 mezi návštěvníky převažují ti domácí (84 %). Více než polovina všech návštěvníků a turistů přijela do oblasti Šumava-východ z větší dálky než 100 km, třetina z nich pouze na jednodenní návštěvu bez noclehu, další třetina na více než 3 noci. Mezi zahraničními turisty dominují pobyty na 3 a více dní. Nutno dodat, že do oblasti Šumava-východ patří i jedna z nejvíce atraktivních destinací Česka – Český Krumlov, který může významně ovlivnit celkovou statistiku. Hlavním důvodem návštěvy v tomto období byl u 28 % návštěvníků a turistů sport a turistika (největší podíl). Lyžování a zimní sporty pak považuje za nejlákavější aktivity

45 % z dotázaných, $\frac{3}{4}$ z těch, kteří se vyjádřili k úrovni poskytovaných služeb pro lyžaře, hodnotily služby jako velmi dobré či spíše dobré (Czech Tourism).

6.2 Lyžařské sjezdové areály

Pro zhodnocení atraktivity Šumavských středisek byly kromě obecné analýzy použity 3 skupiny ukazatelů. První skupinu tvoří lyžařská vybavenost. Sem byla zařazena délka upravovaných sjezdových a běžeckých tratí, počet vleků a lanovek, jejich přepravní kapacita, podíl zasněžovaných sjezdovek, možnost večerního lyžování a cena jednodenní permanentky v hlavní sezoně pro dospělého a dítě. Druhou skupinu tvoří další vybavení středisek doplňkovými službami. Do tohoto souboru ukazatelů byla zařazena možnost občerstvení, kapacita a vzdálenost parkovacích ploch, možnost využití služeb lyžařské školy, servisu, půjčovny, zázemí pro snowboardisty, doplňkové atrakce (snowtubing, bobové dráhy) a také služby zvané après ski, neboli služby zaměřené na trávení volného času po skončení lyžařské aktivity, jejichž nabídka je běžně bohatá zejména v zahraničních střediscích v Alpách. Třetí hodnocenou skupinou ukazatelů je dopravní dostupnost středisek – jednak možnost dopravy skibusem a také časová dopravní dostupnost z krajských měst příslušného regionu, tedy Českých Budějovic a Plzně.

Šumavská střediska patří v rámci Česka k těm menším, co se týče celkové délky a rozmanitosti sjezdových tratí, počtu i kapacity přepravních zařízení. Stávající terénní členitost a náročnost sjezdových tratí doposud vyhovují spíše mírně pokročilým lyžařům a rodinám s dětmi. Pokročilý lyžař má k dispozici prudší svahy klasifikované jako těžké (černá sjezdovka) pouze v lyžařském středisku na Špičáku v Železné Rudě. Přesto i tato sjezdovka nedisponuje příhodnými parametry, které by splňovaly kritéria pro konání mezinárodních lyžařských závodů pod hlavičkou FIS. Celkem bylo v regionu Šumavy sledováno 25 sjezdových středisek o celkové délce sjezdových tratí dosahující zhruba 45 km (příloha č. 6, 7). Pouze 10 z těchto středisek disponuje středně těžkými sjezdovými tratěmi. Největší převýšení dosahuje sjezdová trať v lyžařském areálu Špičák (337 m), ovšem více než polovina lyžařských areálů nabízí pouze sjezdovky s převýšením do 100 m. I co se týče celkové délky sjezdových tratí v jednotlivých střediscích, je na tom z tohoto pohledu Šumava hůře v porovnání s ostatními českými oblastmi. Pouze v 5 střediscích přesahují sjezdové tratě celkovou délku 2 km. V součtu disponují sledované areály přepravní kapacitou kolem 40 000 os/h (u dvou středisek se nepovedla zjistit tato kapacita), což je méně než ve 3 největších lyžařských areálech v Česku dohromady

(kap. 5). Kvalita přepravních zařízení je spíše také slabinou těchto areálů. Většinou se jedná o vleky typu „poma“, méně se pak vyskytují kotvové vleky. Sedačkové lanovky se nacházejí pouze ve 3 střediscích – Lipně nad Vltavou, Železně Rudě (včetně Špičáku a Pancíře) a na Zadově. Dohromady se v těchto střediscích vyskytuje 7 sedačkových lanových drah. Nicméně je třeba ocenit snahu některých středisek o zvýšení komfortu při přepravě lyžařů. Pozitivem je na druhou stranu to, že více než třetina středisek je vybavena vleky určenými pro děti a začínající lyžaře. To prokazuje mnohdy samotnými středisky avizovanou primární orientaci na rodinnou rekreaci s mladšími dětmi. Projekty související s technickými inovacemi přepravních zařízení jsou kromě zmíněných 3 center spíše výjimkou a tato zařízení zůstávají po dlouhá léta kvalitativně neměnná. Asi není zcela náhodou, že nejvíce rozvíjející se střediska leží mimo chráněná území, díky nižším nebo minimálním omezením ze strany limitů využití území. Často tak provozovatelé nemusejí absolvovat složitá jednání při svých investičních projektech s ochránci přírody. Zlepšení lze hledat spíše v nabízených službách lyžařských areálů. Mnohé z nich se vybavily pro možnost provozu vleků a lanovek ve večerních hodinách a nabízí možnost večerního lyžování. Nabízí ho celkem 15 středisek, u 3 se nepovedly tyto informace zjistit. V některých střediscích se jedná o každodenní provoz, omezený mimo sezonu pouze na některé dny, některé areály nabízejí množnost večerního lyžování na základě předešlé domluvy. Pozitivem je i průměrně nižší cenová hladina permanentek ve srovnání s ostatními horskými oblastmi Česka, pokud se lyžaři spokojí s menšími nároky na lyžařské terény. Poměrně výrazným nedostatkem u většiny lyžařských středisek je úroveň sebe prezentace vůči veřejnosti, marketing a dostupnost informací o provozu a poskytovaných službách. Mnohdy je problémem získat i kontakt na samotné provozovatele. Dnes jsou již téměř samozřejmostí internetové stránky areálů, což je v případě těch šumavských výraznou slabinou. Neexistují ani kvalitní internetové stránky představující souhrnně možnosti sjezdového lyžování na Šumavě a ucelený přehled provozovaných lyžařských areálů (narozdíl od běžeckého lyžování). Za kvalitně prezentovaná střediska lze považovat pouze areály Lipno nad Vltavou, Kašperské hory, Zadov včetně Nových Hutí a Železnou Rudu – Špičák, dále pak s určitými nedostatky Nezdice a České Žleby. Výhodou areálů je zpravidla nižší počet lyžařů, tzn. celkově klidnější prostředí v porovnání například s některými středisky v Krkonoších. Zasněžovací technika je součástí pouze několika středisek, nicméně vzhledem k velikosti a poloze středisek je to pochopitelné. Strojově je upravováno 80 % lyžařských areálů. Délka běžeckých tratí uvedena v příloze č. 5 je spíše orientační, jedná se zpravidla o propojenou

sít' mezi jednotlivými středisky, proto je délka těchto tratí u jednotlivých středisek spíše relativním číslem. Sít' běžeckých tratí bude blíže analyzována v následující podkapitole.

Skiservis je k dispozici ve 12 střediscích, jedná se většinou o základní služby spojené i s půjčovnou lyžařského či snowboardového vybavení, u 6 areálů se nepodařilo tyto informace zjistit. Ve všech střediscích, kde je přítomen skiservis, je i půjčovna zmíněného vybavení. Obě služby jsou zpravidla nabízené společně. Areál v Nových Hutích nedisponuje skiservisem ani půjčovnou, nicméně je možné využít služeb v blízkém Zadově. Lyžařská škola je přítomna celkem v 13 střediscích. Někde je spojeno s hlídáním dětí v „dětských parcích“ (např. Lipno nad Vltavou, Kašperské hory), v některých střediscích je nutné si tuto službu předem objednat. Zázemí pro snowboardisty je přítomno v 6 areálech v podobě různě dlouhých snowparků s překážkami a skoky (Železná Ruda – Špičák, Belveder, Lipno nad Vltavou, Kašperské hory, Zadov – Churáňov, Kubova Huť, České Žleby). Samozřejmostí ve všech střediscích, o kterých jsou dostupné informace, je alespoň základní občerstvení s možností posezení a parkoviště. Místa k parkování jsou v těsné blízkosti vleků, u některých je ale mnohdy nutné pro nízkou kapacitu ploch parkovat u silnice. V posledních letech je snahou areálů oživit a zpestřit nabídku služeb různými atrakcemi a službami zvanými après ski (aktivita po skončení lyžování). Jednou z nejčastěji nabízených atrakcí v českých střediscích je snowtubing (jízda na nafukovací duši sněhovým korytem) a je tomu tak i v šumavských areálech. Tato atrakce je provozována ve střediscích Železná Ruda – Špičák, Belveder, Kašperské Hory, Zadov, Lipno nad Vltavou a na Kvildě. Nejpestřejší nabídka služeb après ski je ve 3 střediscích, která budou blíže popsána dále.

Šumava má z hlediska dopravní dostupnosti tu nevýhodu, že hlavní zdrojové oblasti potenciálních návštěvníků leží ve větší vzdálenosti, než je tomu u všech ostatních českých oblastí. V regionu nebo v jeho zázemí se nacházejí spíše menší města (Prachatice, Český Krumlov, Sušice, Klatovy, Vimperk) a tak nejbližšími většími městy jsou až vzdálenější krajská města České Budějovice a Plzeň. Důvody této sídelní struktury byly naznačeny v předešlých kapitolách. Pro severozápadně položené lyžařské areály je blíže Plzeň, pro jihovýchodní části Šumavy pak České Budějovice. Většina středisek leží ve vzdálenosti 50-100 km od obou měst. Dopravní dostupnost všech středisek je hodnocena v příloze č. 6. Hodnocena je jednak nejkratší trasa do těchto středisek a časová dostupnost při jízdě autem. Fyzická vzdálenost i časová dostupnost byla hodnocena na základě dat vyhledávačů tras dvou internetových mapových serverů <http://www.mapy.cz> a <http://www.amapy.cz>. Časová dostupnost je uvažována při cestě nejkratší cestou osobním automobilem. Protože

se hodnoty časové dostupnosti poměrně výrazně lišily, byl použit jejich aritmetický průměr. Ač se to tak možná nejeví, vzdálenost z Prahy do areálů v Železné Rudě a Zadova není zásadním způsobem odlišná od vzdáleností do středisek Špindlerův Mlýn a Pec pod Sněžkou v Krkonoších. Vzdálenostní handicap je nahrazen poměrně dobrou sítí skibusů ze směrů od Plzně, Prahy, Strakonice, Písku, Tábora a Českých Budějovic. K lyžařskému areálu Zadov jezdí v zimním období 3 skibusy ze směrů od Českých Budějovic, Vimperku a Písku. Skibusy z Českých Budějovic a Písku jsou určeny pro zájemce o noční sjezdování, při koupi skipasu dostane lyžař po předložení jízdenky slevu. Skiubusy jezdí ve vymezeném období v daných dnech v týdnu. Denní skibus z Vimperku jezdí přes Stachy a pro běžkaře, sjezdaře i snowboardisty je zdarma. Mimo vymezenou dobu pokrývající hlavní sezonu jezdí skibus pouze o víkendech. Na Zadov je také možné využít skibus vypravený z Českých Budějovic na Kvildu, přes Prachaticy a Vimperk (Strejcová 2009, <http://www.lazadov.cz>). Pro lepší vzájemné propojení lyžařských areálů byla v minulé zimní sezoně zavedena pravidelná autobusová linka, která za poplatek spojuje pětkrát denně lokality v celém železnorudském údolí. Na Špičák je možné se vypravit i vlakem, protože leží na železniční trati Plzeň-Alžbětín. Železniční zastávka Špičák se nachází jen asi 250 m od lyžařských vleků (Strejcová 2009, <http://www.lyzovani.spicak.cz>). Do skiareálu na Lipně jezdí pravidelná linka skibusů z Českých Budějovic a Tábora, dokonce i z Prahy. Skibus jezdí z Českých Budějovic v hlavní lyžařské sezoně, zastávky má v Českém Krumlově, Kájově, Černé v Pošumaví a Frymburku. Skibusy jezdí i na večerní lyžování. Po předložení jízdenky dostane pasažér slevu na skipas. Kromě skibusu mohou návštěvníci využít i vlakového spojení – vlak zvaný ČD Yetti. Vyjíždí každou sobotu a neděli brzy ráno z Tábora přes České Budějovice a odpoledne zpět (Strejcová 2009, <http://www.lipnoservis.cz>). Čtyřmi skibusy je dostupné i lyžařské středisko v Kašperských Horách. Vyjíždějí ze čtyř měst - Plzně, Písku, Klatov a Příbrami (Strejcová 2009, <http://www.snowhill.cz>). Linek skibusů je možno využít i při návštěvách lyžařských středisek na německé straně Šumavy. Z české Železné Rudy je možné se do německé (Bayerischer Eisenstein) dopravit až ke sjezdovce na Velkém Javoru. Linku skibusy provozuje společnost Šumava bus s. r.o. spolu s německým partnerem. Spoj umožňuje volný pohyb mezi lyžařskými areály na obou stranách hranice. Kromě dopravy do lyžařského areálu na Velkém Javoru je možné využít spojení do běžeckého střediska v Bretterschachtenu. (Strejcová 2009).

Klady a zápory lyžařských středisek na Šumavě:

- ideální pro začátečníky a rodinnou rekreaci s mladšími dětmi
- dětské vleky, zázemí pro výuku lyžování dětí
- cenová hladina permanentek
- širší nabídka služeb v několika střediscích
- výborné zázemí pro běžkaře
- kvalitní síť skibusů
- méně atraktivní lyžařské terény (sklon, délka svahů)
- prezentace středisek vůči veřejnosti
- malý podíl lanovek, starší typy přepravních zařízení, nízká přepravní kapacita
- v centrálních částech Šumavy horší situace s parkovacími plochami
- přílišná fragmentace provozovatelů a malá spolupráce (permanentky)

Blíže budou přiblíženy 3 největší lyžařské lokality sjezdového lyžování:

a) Lipno nad Vltavou

Skiareál Lipno, dříve nazývaný Kramolín, se nalézá v jižním cípu Šumavy. V posledních 10 letech prošel mnoha rekonstrukcemi spojených s výstavbou nových lanových drah a sjezdovek, případně jejich prodloužením. V rámci kategorizace českých středisek se řadí mezi pětihvězdičkové lyžařské areály a zároveň je pátým nejlépe hodnoceným areálem v Česku (<http://www.hoildayinfo.cz>). Jeho snahou je profilovat se jako zimní středisko vhodné pro rodiny s dětmi a začínající lyžaře, na které cílí svůj marketing a aktivity. Díky mohutné investici v roce 2008 nabízí výhradně sedačkové lanové dráhy (celkem 3), 3 pohyblivé koberce a 2 dětské vleky. Investice získala ocenění nejlepší investice roku 2008 v rámci soutěže TOP Invest, kterou vyhlašuje Ministerstvo obchodu a průmyslu ČR, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Svaz podnikatelů ve stavebnictví ČR a společnost Veltrhy Brno. Investice dosáhla částky 200 mil. Kč, polovinu finančních nákladů se podařilo financovat prostřednictvím fondů ROP Jihozápad strukturálních fondů EU (<http://lipnoservis.cz>). Základní parametry střediska jsou uvedeny v příloze č. 5, 6. Celková délka sjezdovek činí 7,5 km, všechny jsou 100% pokryty zasněžovacím systémem (40 sněžných děl), pro snowboardisty byl vybudován 600 m dlouhý snowpark. Večerní lyžování je možné na „jezerní“ sjezdovce dlouhé 1 300 m. Areál disponuje nejkvalitnějším výukovým hřištěm v Česku zvaným FOXPARK. Vysokokapacitní parkoviště pro auta i autobusy s kompletním zázemím se nachází u dolní stanice lanovky. Služby jsou doplněny o stravovací zařízení včetně dvou samoobslužných restaurací, après skibarů, lyžařskou půjčovnou, lyžařskou školou, skiservisem. Služby après ski zajišťuje bazén

v obci Lipno nad Vltavou s názvem Aquaworld, bobová dráha, tenisová hala, squash, bowling, wellness a další služby pro volný čas. Skiareál Lipno se snaží o propracovaný marketing v oblasti cen jízdného a permanentek. Poskytuje různé slevové akce – rodinné jízdné, slevy při využití skibusů, časově omezené slevy pro konkrétní lyžaře (v den svátku, narozenin, vysvědčení apod.). V blízkosti areálu je udržováno 34 km strojově upravovaných běžeckých tras. Novinkou minulé zimní sezony byla i úprava bruslařských okruhů na zamrzlé hladině lipenské přehrady (<http://www.lipnoservis.cz>, <http://www.holidayinfo.cz>). Výhodou tohoto areálu je poloha u lipenské vodní nádrže, která je významnou českou destinací letní rekreace u vody, tudíž jsou zde dvě poměrně vyrovnané turistické sezony. Ubytovací kapacita v hromadných ubytovacích zařízeních obce Lipno nad Vltavou se pohybuje kolem 2 500 lůžek bez započtení kempů a OIR (podrobněji Frantál 2009).

b) Zadov

Zadov je známé zimní i letní rekreační a sportovní centrum jihočeské části Šumavy, které leží 15 km od Vimperka na hranici NP Šumava v centrální části tohoto pohoří. V rámci kategorizace českých středisek bylo zařazeno do skupiny čtyřhvězdičkových areálů (<http://www.holidayinfo.cz>). Svou polohou na rozhraní šumavských plání a šumavských hornatin je Zadov ideálním nástupním místem pro poznávání centrální Šumavy. V lyžařském areálu Zadov jsou v provozu 2 lanové dráhy a 4 lyžařské vleky ve dvou vzájemně nepropojených areálech – Kobyla, Churáňov. Disponuje celkem 7 sjezdovkami lehké až střední obtížnosti v celkové délce 4,5 km (z toho je 2,5 km uměle zasněžováno a 2 km osvětleno). Služby v areálu jsou doplněny o lyžařské a snowboardové školy, půjčovny s lyžařským servisem. Občerstvení je situováno u dolní stanice lanovky na Kobyle. Zde je i parkoviště, které je ale svou kapacitou nevyhovující. Pro snowboardisty je k dispozici snowpark, využít je možno i snowtubingu. V blízkosti areálu Zadov-Churáňov se nalézají lyžařský běžecký stadion (kapitola č. 4) a lanové centrum. Vzhledem k nevelkým výškovým rozdílům a lehkým až středně těžkým profilům sjezdových tratí je areál vhodný pro rodinnou rekreaci a mírně pokročilé lyžaře. Nenáročný terén šumavských plání a pravidelně strojově upravované lyžařské trasy jsou připraveny pro příznivce běžeckého lyžování. Ubytovací kapacita osad Zadov a Churáňov je přibližně 1000 lůžek (<http://lazardov.cz>, <http://www.holidayinfo.cz>).

c) **Železná Ruda – Špičák, Belveder, Nad Nádražím**

Sjezdové lyžování v obci Železná Ruda, která leží v SZ části Šumavy u hranic s Německem, je rozděleno do několika areálů na různé svahy celého železnorudského údolí. Nejznámějšími areály jsou Špičák, Belveder a Nad Nádražím. Výhodou střediska je právě jeho poloha u blízkého hraničního přechodu a dopravní napojení kvalitní komunikací. Velkou konkurencí jsou však nedaleké lyžařské areály na německé straně v čele s areálem na Velkém Javoru, nejvyšší hoře Šumavy. Lyžařský areál **Špičák** nabízí jedny z nejlepších terénů na české straně Šumavy, jako jediné středisko nabízí sjezdovku klasifikovanou jako těžkou (černé označení) s největším převýšením – sjezdovka Šance. V kategorizaci českých středisek je hodnocen 5 hvězdičkami. Příležitost si zalyžovat tak zde najdou i náročnější lyžaři. Na druhou stranu je v rámci střediska k dispozici cvičný svah a vlek lyžařské školy, dále vlek s cvičnou loukou pod hotelem Sirotek nebo modrá turistická sjezdovka. Pro nejmenší děti je k dispozici Pengu Land, vybavený vlekem pro nejmenší lyžaře, pohyblivým kobercem a výukovými pomůckami. V těsné blízkosti je i další atrakce - snowtubingová dráha. Skiareál nabízí celkem 5 sjezdovek v celkové délce 8,5 km. Převahu lyžařů zajišťuje 4sedačková lanová dráha, 6 talířkových vleků a 4 dětské vleky s nízkým vedením lana. Umělé zasněžování pokrývá 80 % sjezdovek. Večerní lyžování je pravidelně v provozu každý den na osvětlené sjezdovce Lubáku, která je rovněž uměle zasněžována. V areálu je možné využít služeb lyžařského servisu a půjčovny. K dispozici jsou v areálu 3 restaurace a 2 rychlá občerstvení. Centrální parkoviště je situováno u hlavní cesty zhruba 500 m od skiareálu. Menší parkoviště je ve špičáckém sedle, odkud je možné sjet na lyžích k dolní stanici lanové dráhy. Areál **Belveder** leží na okraji Železné Rudy při silnici I. třídy vedoucí na hraniční přechod. Všechny sjezdovky jsou uměle zasněžovány a na jedné z nich každý večer probíhá večerní lyžování. Areál nabízí kromě vleků a upravených sjezdovek tyto služby: lyžařskou školu pro děti a dospělé, půjčovnu lyží a lyžařské výstroje, lyžařský servis, rychlé občerstvení, bezplatné parkování hned u vleku. V horní části areálu je umístěn 150 m dlouhý dětský lyžařský vlek, 300 m od areálu se nachází dráha a samostatný vlek pro snowtubing. Lyžařský areál **Nad Nádražím** se nachází nedaleko nádraží Železná Ruda-město. Dva lyžařské vleky jsou umístěny na profilu dostatečně širokých, středně lehkých sjezdovek. Středisko je od roku 2004 vybaveno zasněžovacím systémem, na svazích probíhá i večerní lyžování. U dojezdu sjezdovky se nachází lyžařská škola, půjčovna lyží a snowboardů, rychlé občerstvení. Pro děti je vybudováno dětské hřiště. Areál je propojen s areálem Belveder.

6.3 Běžecké lyžování

Pro běžecké lyžování má Šumava výborné předpoklady a je tak vnímána i turisty vyhledávající tuto aktivitu, jak také ukázalo dotazníkové šetření (kap. 7). Příčinou toho je nejen hodnotné a zachovalé přírodní prostředí, ale i většinou nenáročné, mírně zvlněné terény nacházející se většinou v nadmořské výšce kolem 1000 m n. m. zajišťující dostatek sněhu po dlouhé zimní období. Běžecké tratě na Šumavě jsou spojeny s projektem nazývaným Bílá stopa. Jedná se o ucelenou síť běžeckých stop v délce přibližně 500 km (z toho většina se nachází na území NP Šumava). Koordinaci tohoto projektu zajišťuje Regionální rozvojová agentura agentura (RRA) Šumava, v úzké spolupráci s Regionálním sdružením Šumava, Správou NP a CHKO, Jihočeským a Plzeňským krajem a v neposlední řadě s dotčenými obcemi a městy. Jednotlivé trasy jsou značeny nejen standardními značkami KČT, ale i dřevěnými, gravírovanými směrovkami, které vyrábí, instaluje a udržuje Správa NP a CHKO Šumava. Informace o rozsahu označených a udržovaných běžeckých tras mohou návštěvníci Šumavy získat různými způsoby. K dispozici jsou na internetových stránkách NP Šumava (<http://www.npsumava.cz>) a samotného projektu Bílá stopa (<http://www.bilastopa.cz>), ale i v rámci tištěné podoby. Mapy vycházejí pod názvem „Bílá stopa na Šumavě“ a jsou k dispozici zdarma v informačních centrech, na obecních úřadech, popř. ubytovacích zařízeních. V mapkách je území Šumavy rozděleno do čtyř částí: Trojmezí, Šumavské pláně, Centrální Šumava a Západní Šumava. Kromě jednotlivých částí vychází i souhrnná mapka celé Šumavy (příloha č. 8). Mapy obsahují aktualizované mapové podklady, nástupní místa na běžecké tratě, užitečné kontakty na některé subjekty v daném území. Vzhledem k tomu, že jsou každoročně aktualizovány a zdokonalovány, stávají se postupně opravdu kvalitní pomůckou pro běžkaře. Navíc poskytují prostor i pro reklamu těch podnikatelů, kteří na údržbu lyžařských tras přispívají. Jejich vydávání i aktualizaci zajišťuje RRA Šumava se sídlem ve Stachách, která se stala jakýmsi garantem rozvoje běžeckého lyžování na Šumavě. Mimo jiné díky ní mají obce Stožec, Borová Lada a Hartmanice rolby na úpravu stop, agentura iniciovala i vznik internetových stránek <http://www.bilastopa.cz>, na kterých se návštěvníci mohou informovat o aktuálním stavu běžeckých tras - kdy byly strojově upraveny, v jakém jsou stavu, zda jsou upraveny všechny, jaké je momentálně počasí apod. Kromě toho se RRA Šumava snaží pomoci obcím i s řešením hlavního problému běžeckého lyžování a tím je financování strojové úpravy běžeckých tras. Finanční náklady na údržbu tras přesáhly za posledních 5 let 8 mil. Kč (tj. průměrně 1,7 mil. Kč na zimní sezonu). Podíl veřejných

zdrojů na financování činil 45 % (dotace EU, příspěvky krajů a NP Šumava), zbylých 55 % pokryly obce z vlastních zdrojů a z příspěvků podnikatelů a samotných lyžařů. Snahou je do financování zapojit i uživatele lyžařských tras zakoupením odznaku (100 Kč) nebo samolepky (30 Kč). Množství peněz získaných tímto způsobem je bohužel ale zanedbatelné. Otázkou je, jak by reagovali návštěvníci na případné zavedení povinných příspěvků za využívání udržovaných stop. Problémem by byla ale samotná realizace a technické zajištění vybírání těchto příspěvků. Obce tak hledají jiné cesty, prostřednictvím nichž získávají finanční prostředky pro údržbu těchto tras. Jednou z variant je například zvýšení cen například za parkování, k čemuž došlo v minulé zimní sezoně v obci Horská Kvilda (Pícek 2008, <http://www.bilastopa.cz>).

6.4 Lyžařské sjezdové areály na německé a rakouské straně

V této podkapitole budou pro srovnání přiblížena 2 sjezdová střediska, 1 na německé a 1 na rakouské straně, která patří k největším sjezdovým areálům na Šumavě (kromě nich se v těchto zemích nachází i řada menších středisek). Jedná se o střediska **Grosser Arber** (Velký Javor) a **Hochficht** (Smrčina). Obě střediska leží v těsné blízkosti státní hranice a představují tak nejbližší a největší konkurenty českých sjezdových středisek Šumavy. Jejich výhodou je, jak již bylo napsáno dříve, že tato strana Šumavy nabízí díky svému terénnímu profilu atraktivnější svahy pro sjezdové lyžování.

Hochficht je lyžařské středisko na Šumavě nabízející nejdelší síť sjezdových tratí na Šumavě v celkové délce 22,5 km, což je v podstatě délka sjezdovek poloviny českých šumavských středisek. Areál se nachází na rakouské straně hraničního vrcholu Smrčiny (německy Hochficht) v blízkosti lipenské přehrady. Tento vrchol je jedním z nejvyšších v oblasti Trojmezenské hornatiny. Vlastníkem areálu je z poloviny již po dlouhá léta klášter ve Schlöglu a z poloviny spolek Vereinigten Bergbahnen. Areál prošel rekonstrukcí a v současnosti přepravu lyžařů zajišťují 3 čtyřsedačkové lanové dráhy a 5 vleků s celkovou kapacitou téměř 11 000 os/h. Novinkou je nový 185 m dlouhý koberec pro děti, který je oproti předešlému krytý průhledným tunelem tak, aby děti a jejich doprovod ochránil před případným nárazovým větrem. Lyžuje se převážně na JZ až J orientovaných svazích. Areál tvoří soustava tří propojených kopců (Hochficht, Reischlberg, Zwieselberg) s celkem 10 sjezdovkami. Centrem areálu jsou 2 sjezdovky na západní straně Hochfichtu (červená 2 km dlouhá Standardstrecke s homologací FIS pro evropské poháry a modrá

3,4 km dlouhá Zwieserwiese). Obě sjezdovky jsou obsluhovány moderními 4sedačkovými lanovými drahami. Nedaleko dolní stanice lanové dráhy začíná kotvový vlek vedoucí na druhý vrchol - Reischlberg (Hraničník, 1 281 m n. m.), z kterého je možné se vydat i na třetí vrchol - Zwieselberg. Na něm jsou sjezdovky z obou stran. Na východní straně orientované směrem k Reischlbergu a Hochfichtu se nachází červeno-černá trať Zwieselberg (s parametry FIS pro evropský pohár). Zasněžováno je celkem 80 % tratí, v nabídce je možnost večerního lyžování. Pro výuku dětí slouží Sunny Kids Park s cvičným vlekem, kobercem a lyžařským kolotočem (skirotondo), iglú a podobnými dětskými atrakcemi. Přímo v areálu je dispozici lyžařská škola, servis a půjčovna, na svazích jsou přítomny 3 stanice horské služby. Součástí areálu při jedné z červených sjezdovek je snowpark s crossovou tratí. V areálech je nabízeno občerstvení prostřednictvím 2 restaurací, 1 samoobslužné restaurace s barem a 1 rychlého občerstvení. U dolní stanice je po skončení lyžování v provozu skibar. Pod lyžařskými sjezdovkami je možné využít bruslení a bobovou dráhu. U dolních stanic lanových drah se nachází 3 samostatná parkoviště (1 centrální pod Hochfichtem a 2 u Zwieselbergu) s celkovou kapacitou 400 aut a 10 autobusů. V sedle pod Hochfichtem u hraničního přechodu Zvonková je běžecký areál Schöneben, kde je k dispozici 70 km upravovaných tratí (<http://www.hochficht.at>).

Grosser Arber - Velký Javor je nejvyšším vrcholem Šumavy, na jehož svazích se nachází stejnojmenné lyžařské středisko, které společně s Hochfichtem patří k nejlépe vybaveným lyžařským areálům Šumavy. Jako jediný disponuje sjezdovkami homologovanými FIS pro světový pohár mužských i ženských sjezdových disciplín ve slalomu a obřím slalomu. První závod světového poháru se zde jel v zimní sezoně 1975/76, jemuž předcházela řada závodů evropského poháru. Velký Javor se nachází v těsné blízkosti hranic nad Bavorskou Rudou (Bayerische Eisenstein) v nadmořské výšce 1 030-1 456 m n. m, lyžuje se na severní straně Velkého Javoru s dostatečným množstvím sněhu i v jarních měsících. Ve středisku funguje šestimístná kabinová lanová dráha, dvě šestimístné sedačkové lanové dráhy a dva vleky. Z vrcholu vedou sjezdovky různých délek a stupňů obtížnosti s výhledem na ostatní šumavské vrcholy s celkovou délkou 10 km. Nejnáročnější je nově postavená trať pro závodní lyžování vedoucí přímo z vrcholu do údolí (délka 960 m, převýšení 340 m). Lyžařským začátečníkům je pak k dispozici mírná modrá sjezdovka Thurnhofhang s vlastním vlekem. Sjezdovky jsou pravidelně upravovány a zasněžovány (celkově 75 % sjezdovek). V areálu se nachází snowpark. Celková přepravní kapacita činí 6 900 osob za hodinu. V areálu je také dětský areál se třemi koberci

(30, 70 a 100 m) a lyžařský kolotoč, dále dvě sáňkařské dráhy. Večerní lyžování je možné na 2 sjezdovkách. V místě se nachází lyžařské a snowboardové školy, skiservis a půjčovna vybavení pro zimní sporty. Kolem vrcholu je udržován 2km okruh pro zimní turistiku. Chaty horské služby jsou u zastávek kabinkové lanovky v údolí, i na vrcholu. Přímo v areálu jsou dvě restaurace, jedna se nachází pod vrcholem, druhá u dolní stanice kabinové lanové dráhy. V jedné z chat sídlí dokonce i obecní úřad Bayerischer Eisenstein. Ve střediscích běžeckého lyžování Bretterschachten a Scheibe je upravováno 90 km běžeckých tras. U areálu se nachází parkoviště s patřičnou kapacitou.

7 Budoucí možnosti rozvoje lyžování na Šumavě

Vzhledem k uvedeným charakteristikám v současné době provozovaných lyžařských areálů je pochopitelné, že někteří představitelé šumavských obcí jsou nakloněni realizaci projektů souvisejících s oživením sjezdového lyžování na Šumavě počítající s výstavbou areálů kvalitativně vyšších parametrů. Jedná se zejména o aktivity představitelů obcí v JV části Šumavy. Realizaci projektů následně většinou spojují s těmito pozitivními dopady: růstem pracovních příležitostí regionu v zimním období souvisejících nejen se samotným provozem těchto areálů, ale i v navázaných službách, s celkovým hospodářským oživením regionu (z toho i vyplývající vyšší příjmy finančních prostředků do obecních rozpočtů umožňující efektivnější řízení a poskytování veřejných služeb) a se zlepšením demografických charakteristik oblastí. Na druhé straně stojí zájmy ochrany přírody a zachování typického šumavského přírodního rázu krajiny bez větších zásahů člověka. Tento problém není pouze záležitostí lyžařských areálů, ale veškerých větších investic spojených s CR. Rozvoj CR v sobě zahrnuje i určité dopady na okolní prostředí, proto by měly plánované projekty být šetrné k místnímu prostředí, zejména co se týče kapacitního zatížení území, zachovávat a přirozené hodnoty prostředí a respektovat krajinný ráz i z architektonického hlediska. Proto je nutné přistupovat k rozvoji území koncepčně a s ohledem na zájmy různých sociálních skupin žijících a střetávajících se v tomto prostředí. Toto plánování si žádá mnohdy kompromisních řešení.

7.1 Projekt Smrčina

Na počátku oživení sjezdového lyžování v této části Šumavy byl projekt na Smrčině, jehož cílem a snahou je propojit českou stranu s areálem Hochficht na rakouské straně a zjednodušit tak přístup českým lyžařům do tohoto areálu. Poslední bariéra v podstatě padla s přijetím Česka do schengenského prostoru, kdy odpadl problém s vzájemným přecházením hranic bez nutnosti absolvovat hraniční kontrolu. Smrčina patří na české lyžařské poměry k vynikajícím potenciálním terénům pro rozvoj zimních sportů. Do 2. světové války toho ve velké míře využívali převážně lyžaři z území Čech, méně se rozvíjelo lyžování na rakouské straně. V období poválečném se situace zcela obrátila a lyžování začali rozvíjet Rakušané, kteří navázali na jistou tradici lyžování v této oblasti a vybudovali na jižním svahu Smrčiny velmi kvalitní areál zimních sportů (budovaný od

roku 1956, více kapitola 4). Lyžařský a sním i společenský život se již do oblasti Smrčiny na české straně nevrátil (Červenková, Janda 1998). Důvodů je hned několik, vzájemně spjatých. Původní infrastrukturní vybavení pro lyžování se téměř nedochovalo, tudíž nebylo téměř na co navazovat, navíc dnešní lyžařský sport vyžaduje daleko větší nároky na prostor (lyžařská zařízení, parkoviště, hotely, restaurace, doprovodné služby). 40 let fungování pohraničního pásma bez možnosti vstupu do tohoto území způsobilo, že z Šumavy se stala oblast s relativně málo narušenou přírodou a tak v roce 1963 zde byla vyhlášena CHKO, následně v roce 1991 NP Šumava. Jakýkoliv rozsáhlejší zásah do zdejšího prostředí je pro ochránce přírody nežádoucí. To mnohdy limituje lidské aktivity místních i v oblasti hospodářské činnosti.

Ve snaze navázat na předválečné využití hraničních hor k lyžování bylo možné pokračovat až po roce 1989. Už při vyhlásování NP Šumava vzneslo město Horní Planá myšlenku oživení lyžování na Smrčině, nikdo na něj však věcně nereagoval, pouze bylo obecně sděleno, že podobná historická příležitost pro vznik národního parku se nebude opakovat a čas ukáže, co v něm má být a co se vyjme pro potřeby obyvatel (informace starosty města Horní Planá p. Jiřího Hůlky). Od roku 1996 jsou připravována konkrétní technická zpracování představ o propojení areálů a řešení celkem v 6, resp. 7 variantách. „Celá záležitost je však téměř 13 let MŽP jednostranně odmítána bez jiné alternativy pro udržení života v okolních obcích a mikroregionu Lipensko a Horní Povltaví“ – Jiří Hůlka, starosta obce Horní Planá, 21. 8. 2009. S vidinou, že propojení areálu Hochficht na vrchol Smrčiny je nereálný, byla vypracována varianta spojení přes sousední vrchol Hraničníku (Reischlbergu), který je též součástí lyžařského areálu Hochficht (viz kap. 6). Sousední vrchol Hraničník podle Správy NP Šumava není tak přírodně hodnotný. Nejméně problematická varianta tak počítá v propojení přes vrchol Hraničníku bez vybudování lyžařské sjezdové trasy na české straně. Důvodem pro realizaci alespoň jedné z variant je úspěšnost 5 let starého projektu „Bydlete doma – lyžujte v zahraničí“. Téměř 30 % návštěvníků lyžařského areálu Hochficht, vozí denně autobusy a auta 45 km tam a zpět přes hraniční přechod ve Zvonkové. Lanová dráha z Nové Pece by tuto nutnost nahradila. Také varianta lanové dráhy je podle starosty Horní Plané ve výsledku ekologičtější než doprava autobusy. Jednání o propojení areálů vždy probíhalo v konzultaci s rakouskou stranou, která se k návrhům stavěla kladně. Dokonce vznikl bilaterální spolek Shilift Schwarzenberg podporující realizaci alespoň některé z variant projektu. Vypracováno bylo celkem 6 variant, z nichž 5 počítá s lanovou drahou vedoucí buď na vrchol Smrčiny nebo Hraničníku z prostoru Klápa (bývalé kasárna pohraniční stráže v katastrálním území obce

Nová Pec), v níž je veškeré zázemí a síť. Přibližně 800 m pod areálem končí železniční vlečka napojená na trať České Budějovice - Volary. Varianty nabízejí jeden či dva úseky lanové dráhy (čtyřsedačkové či dvousedakové). Všechny varianty s uvedením provedení a zásahu do NP Šumava jsou uvedeny v příloze č. 9. Řešení dopravního přístupu do prostoru Nová Pec - Klapa by byl možný v zásadě několika způsoby. Železniční dopravou do Nové Pece a dále kyvadlovou dopravou na Klapu, silniční dopravou do Nové Pece a dále kyvadlovou dopravou na Klapu. Na parkoviště v prostoru Klapa, po jeho naplnění jsou projektovány parkovací plochy na záchytném parkovišti v Nové Peči s využitím navazující kyvadlové dopravy. Doprava by byla realizována prostřednictvím skupiny ekologických autobusů (pohon na bionaftu nebo bioplyn). Veškeré informace o tomto projektu a konkrétních variantách byly získány prostřednictvím materiálů a dokumentace poskytnutých MÚ Horní Planá.

Nejnovější zprávy z tisku přinášejí informace o stále odmítavém postoji MŽP a NP Šumava k projektu lanové dráhy a místo toho prosazování ekobusů na plynový pohon přepravujících lyžaře z Nové Pece pod lyžařské středisko Hochficht přes hraniční přechod ve Zvonkové. Takové řešení je podle těchto orgánů nejen šetrnější k životnímu prostředí, ale také mnohem levnější než výstavba lanové dráhy. Problém úzké komunikace, na které se v současnosti vyhýbají i osobní automobily, by se údajně dal vyřešit třeba jejím částečným rozšířením či kyvadlovým provozem. Ostatní doprava by z komunikace byla vytlačena. Tomuto návrhu ale není nakloněn ani senátor za českokrumlovský region Tomáš Jirsa ani starostové dotčených obcí. Stejně tak jako jihočeský hejtman Zimola preferují řešení pomocí lanové dráhy (pro toto řešení byl i bývalý hejtman Zahradník) (Kerles 2009).

7.2 Projekty Chlum a Špičák v prostoru Boletic

Protože se dlouho nedařilo najít společný kompromis projektu na Smrčině, náhradou za jeho neuskutečnění měly být další dva projekty na území vojenského prostoru v Boleticích. Nejprve se plánovala výstavba lyžařského areálu u Chlumu. Společnost Lipnoservis a bývalé krajské zastupitelstvo chtěly vybudovat ve vojenském prostoru Boletice lyžařské středisko se sjezdovkami na vrcholech Chlum, Velký Plešný a Chlumeck. Pod nimi mělo být veškeré zázemí pro sjezdové lyžaře i běžkaře včetně příjezdových komunikací, restaurace a technických zařízení. Během 4 let měl tak vyrůst největší lyžařský areál

v Česku s názvem Sportovní Centrum Chlum. Celková délka 14 sjezdových tratí měla činit 27 km s převýšením 500 m i s patřičným zázemím pro běžecké lyžování. Investice byla odhadována na 2 mld Kč. (Turek 2006). Proti tehdy byla armáda i ochránci přírody. Po neúspěchu tohoto až příliš ambiciózního projektu se pozornost zaměřila na nedaleký vrch Špičák (1 221 m n. m.) na JV okraji vojenského prostoru Boletice ležícím zhruba 5 km od obce Horní Planá. Vzniknout zde měl lyžařský areál s 32 km sjezdovek a přes 70 km běžeckých tras (ČTK 2007). Areál měl lepší dispozice z hlediska dopravní dostupnosti i možnosti infrastrukturního rozvoje s dostupnou ubytovací kapacitou v obci Horní Planá. V Chlumu by se musela infrastruktura budovat od začátku, tzv. „na zelené louce“. Podepsána byla v roce 2006 i deklarace ministrů pro místní rozvoj, obrany, životního prostředí a hejtmána Jihočeského kraje, která zavazovala zúčastněné strany ke zpřístupnění části vojenského újezdu Špičák pro turisty. Tentokrát tedy nebyla proti ani armáda, pro kterou by lyžařský areál na Špičáku neznamenal větší zásah do její výcvikové činnosti. Zpřístupnění části vojenského prostoru však vyžadovalo změnu zákona či změnu hranic vojenského újezdu. Finanční náklady měly dosáhnout výše 1-1,5 mld Kč. Otevření skiareálu se plánovalo na roky 2009 či 2010 (Turek 2006, Kropáček 2006). Nejnovější zprávy z května tohoto roku přinášené tiskem poukazují na odklon jihočeského kraje od záměru vybudování lyžařského areálu na Špičáku ve vojenském prostoru Boletice a návrat k otázce lyžování na Hraničnicku. Hejtman jihočeského kraje Zimola překvapivě argumentuje ochranou přírody (přestože vrchol Hraničnicku leží v I. zóně NP) a vysokými investičními náklady projektu na Špičáku. Naopak v Boleticích, kde se zdála být stavba nového lyžařského areálu na Špičáku mnohem reálnější, chce jihočeský hejtman u měkké turistiky zůstat. Armáda byla připravena společnou deklaraci z roku 2006 splnit (Baroch 2009).

7.3 Projekt firmy Lipnoservis – rozšíření areálu

Další rozšíření lyžařského areálu sjezdových tratí plánuje firma Lipnoservis v katastru obce Lipno nad Vltavou. Ve své třetí etapě projektu skiareálu Lipno předkládá k veřejnému projednání záměr výstavby čtyřsedačkové lanové dráhy o délce 1 750 m s převýšením 250 m a celkové přepravní kapacitě 2 400 os/h a k ní přiléhající sjezdové trati v délce 1 900 m. Lanová dráha je navržena na pomezí katastru obcí Frymburk a Lipno nad Vltavou. Dolní stanice lanové dráhy je situována ke komunikaci spojující obě zmiňované

obce na nejnižším možném místě v blízkosti hladiny přehradní nádrže Lipno. To se má stát i vodním zdrojem pro zasněžovací techniku. Horní stanice je navržena v blízkosti nejvyššího vrcholu Kaliště v nadmořské výšce 993 m n. m., kde má být zároveň postavena otevřená rozhledna. Na celé sjezdové trase se počítá s umělým zasněžováním. Navržená lanová dráha se sjezdovou tratí není v návrhu v přímém lyžařském spojení se stávajícím lyžařským areálem v Lipně nad Vltavou, ale v budoucnu lze předpokládat snahu o jejich vzájemné propojení. Náskres plánovaného projektu je uveden v příloze č. 10. Projekt je v současnosti zahrnut v územním plánu obou obcí a posuzuje se jeho vliv na životní prostředí. Budova u dolní stanice lanové dráhy bude mít 2 podzemní a 2 nadzemní podlaží. V jednom z nich je plánováno občerstvení. S veškerým jiným zázemím a službami pro lyžaře se v současné době neuvažuje (EIA servis s. r.o. 2008).

7.4 Projekt na železnorudském Špičáku

Inovace jsou plánovány i v lyžařském středisku Špičák v Železné Rudě s počátkem realizace v roce 2010. V předešlých sezónách areál investoval do zasněžovací techniky, technického zázemí v podobě rolby na úpravu snowparku. V areálu byly otevřeny dvě občerstvení (ČTK 2008). Větší investice, dosahující celkové výše kolem 120 mil. Kč, plánuje v příštích letech investovat majitel tohoto areálu, firma Sport Servise. Plány počítají s výstavbou nové přibližovací čtyřsedačkové lanové dráhy či s dokončením zasněžovacího systému, rekonstrukcí chaty a zřízením velkého restauračního zařízení (ČTK 2009). Kromě toho plánují majitelé areálu výhledově investice za dalších asi 105 mil. Kč. V této etapě by se měla dokončit infrastruktura v podobě parkoviště, další lanová dráha, prodloužení i výstavba nových sjezdovek, rozšíření snowparku a multifunkčního objektu, kde má být ubytování, pokladny, bufet, učebna, servis, úschovny a moderní informační kancelář. V roce 2010 by se měla na vrcholu Špičáku vybudovat rozhledna. Majitelé podle vlastních slov nebudou spoléhat na dotace z evropských fondů a přiznávají, že realizace zmíněných plánů závisí na finančním profitu z jednotlivých zimních sezon. Do konce roku 2012 chce firma nejdříve za 12 mil. Kč dokončit systém zasněžování. Zatím je pokryto technickým sněhem 85 % sjezdovek. Kvůli bezpečnosti chce firma Sport Servise rozšířit většinu sjezdovek. Největší investicí by měla být stavba nové lanové dráhy od parkoviště Kaskády až do dvou třetin pod vrchol Špičáku. K ní bude patřit i nová sjezdovka v délce 1 400 m, kam by se mělo přesunout těžiště výuky lyžování.

Nákladnou investicí by měla být také rekonstrukce chaty na objekt s velkou restaurací a garážemi pro rolby a skútry. V roce 2010 chtějí na Špičáku začít stavět asi 30 m vysokou dřevěnou rozhlednu. V ní bude otevřeno občerstvení, sluneční terasa a k dispozici budou toalety. Pro projekty nechala na začátku minulé sezony společnost vypracovat ekologické studie. Výsledky studie zohlední provozovatelé při plánování dalšího rozvoje, vycházejí z ní budou i představitelé šumavského NP a CHKO, kteří vydávají k novým stavbám svoje stanovisko (ČTK 2008). Představitelé CHKO i NP vydali předběžný souhlas se stavbami, které jsou zatím ve fázi studií. Obec Železná Ruda s nimi také souhlasí, ale musí ještě schválit změnu územního plánu (ČTK 2009).

8 Výsledky dotazníkového šetření

V rámci této kapitoly budou přiblíženy výsledky dotazníkového šetření, jehož metodika, cíle a konkrétní parametry byly podrobněji zmíněny v kapitole č. 2. Dotazníkové šetření bylo určeno pro studenty geografických oborů na PřF UK a tělovýchovných oborů na FTVS UK. Studenti byli osloveni prostřednictvím vyučovacích hodin na svých fakultách v předmětech, které souvisí s problematikou sportu a volného času, regionální geografie či geografie ČR a rekreace. Zdůvodnění výběru tohoto vzorku respondentů je vysvětlen v kapitole č. 2. Celkem bylo plnohodnotně vyplněno, následně zpracováno a vyhodnoceno 100 dotazníků – PřF UK 60 dotazníků, FTVS UK 40 dotazníků. Své odpovědi do dotazníku uvedlo celkem 61 žen a 39 mužů ve věkové kategorii v rozmezí 19-27 let, přičemž průměrný věk dotazovaných činil 21,5 roku. Dotazník je uveden v příloze č. 11.

První z úkolů dotazníku bylo do obrysové mapy Česka malého měřítka lokalizovat a pojmenovat a) trvalé bydliště, b) 3-5 nejpreferovanějších nebo respondentovi nejznámějších lyžařských středisek či oblastí sjezdových i běžeckých. Pro lepší orientaci byly do mapy zakresleny řeky Vltava, Labe a Morava a naznačeny státní hranice se sousedními státy. Celkem bylo v mapě pojmenováno a lokalizováno 56 konkrétních lyžařských sjezdových středisek označených jako nejpreferovanější či nejznámější, 12 % dotázaných vyznačilo pouze širší horské oblasti bez konkrétních příkladů lyžařských středisek. V tomto případě se nejednalo ani tak o studenty, kteří označili, že se věnují lyžování minimálně nebo vůbec. Naopak i tato skupina studentů dokázala mnohdy velmi přesně lokalizovat v mapě více než 3 lyžařská střediska v různých oblastech. Neexistuje tedy statisticky významná závislost mezi tím, kolik středisek bylo studenty lokalizováno a tím, jak často jezdí studenti do horských oblastí za účelem provozování zimních sportů. To lze vysvětlit tím, že horská střediska jsou vyhledávána i mimo zimní sezónu v rámci letních dovolených a jsou tak známa mimo jiné díky letní rekreaci. Označena byla střediska celkem v 11 oblastech, kromě tradičních českých horských oblastí byla zmíněna lyžařská sjezdová střediska na Vysočině (2), v Novohradských horách (2), po jednom také v Českém lese a Brdech. Kromě českých středisek bylo lokalizováno i 6 zahraničních středisek v blízkém pohraničí (5 z nich na Šumavě).

- Alespoň 3 lyžařská střediska uvedlo 70 % dotazovaných, přibližně 75 % alespoň ve dvou různých horských oblastech.
- Přibližně 40 % sjezdových středisek bylo uvedeno pouze jedenkrát.

- 25 % ze všech zakreslených sjezdových středisek leží v Krkonoších, následuje Šumava, Krušné a Jizerské hory.
- Pokud byla respondenty uvedena konkrétní sjezdová střediska, pak ze 77 % alespoň jedno vždy leželo v Krkonoších.

V rámci lokalizace středisek pro běžecké lyžování bylo vymezeno 41 konkrétních lokalit. Jejich koncentrace do několika málo oblastí již není tak zřejmá, vysvětlení lze hledat v menších lokalizačních a infrastrukturních nárocích oproti sjezdovému lyžování. Proto se v odpovědích objevují i místa blízká trvalému bydlišti mimo tradiční horské oblasti. Jak ukazuje graf č. 1, běžeckému lyžování se věnuje menší část dotazovaných studentů ve srovnání se sjezdovým lyžováním, proto mnohdy nebyly zakresleny žádné oblasti běžeckého lyžování. Ve větší míře také byly uváděny obecně celé horské oblasti bez specifikace konkrétních lokalit, což je vzhledem k charakteru aktivity pochopitelné. Mnohdy se uváděné lokality shodují se sjezdovými středisky, v jejichž zázemí je často upravováno několik desítek kilometrů běžeckých tras nebo je vzájemně propojují. Nejvíce vyhledávané nebo nejznámější oblasti pro běžecké lyžování byly vymezeny tentokrát na Šumavě (20 %), následují shodně Jizerské hory, Krkonoše a Krušné hory.

Nejčastěji byla uváděna tato střediska:

Sjezdového lyžování:

• Pec pod Sněžkou	41	• Lipno n. Vlt. (Kramolín)	12
• Špindlerův Mlýn	37	• Deštné v Orlických horách	11
• Harrachov	19	• Boží Dar + Klínovec	10
• Železná Ruda + Špičák	18	• Bedřichov	5
• Janské Lázně – Černá hora	15	• Bouřňák	5
• Zadov	13		

Běžecké lyžování:

• Nové Město na Moravě	10	• Boží Dar	7
• Zadov	9	• Mísečky	7
• Kvilda	8	• Pec pod Sněžkou	7
• Železná Ruda	8	• Harrachov	5
• Bedřichov	7		

Dalším úkolem bylo zakreslit a pojmenovat lyžařská sjezdová střediska na Šumavě, která studenti znají. Šumava nepatří svými aktuálně využívanými terény (délka, příkrost, expozice) ani vzhledem k počtu a velikosti provozovaných sjezdových lyžařských areálů

k nejvyhledávanějším českým horským oblastem, což se potvrdilo i v dotazníkovém šetření. Šumava je mezi respondenty v tomto ohledu méně vyhledávána, projevilo se to i na množství lokalizovaných středisek.

- Zakresleno bylo celkem 14 českých lyžařských sjezdových středisek a 4 na německé či rakouské straně (za předpokladu že Železnou Rudu a Špičák počítáme zvlášť). Pro srovnání – Atlas cestovního ruchu České republiky (Vystoupil a kol. 2007) vymezuje celkem 16 českých lyžařských středisek na Šumavě, podobně server holidayinfo (<http://www.holidayinfo.cz>), který propaguje česká zimní střediska, jich uvádí 7, z toho 3 v Železné Rudě.
- Nejčastěji byl zakreslen Zadov (resp. Churáňov 31), Lipno nad Vltavou (resp. Kramolín 31), Železná Ruda (27), Špičák (15), Kašperské hory (7). Na německé straně Šumavy pak Velký Javor (11) a na rakouské Hochficht (7).
- Téměř třetina dotazovaných nezakreslila žádné lyžařské sjezdové středisko Šumavy.
- Přibližně $\frac{3}{4}$ dotázaných uvedlo pouze jedno středisko (nejčastěji Zadov, Lipno nad Vltavou a Železnou Rudu).
- Šumava je více vyhledávána pro sjezdové lyžování méně náročnými lyžaři s trvalým bydlištěm v blízkém okolí – nejčastěji s bydlištěm na západ a jih od Prahy, případně z oblastí v Podkrušnohoří. Na známosti šumavských lyžařských středisek se tak projevila ve větší míře závislost na blízkosti trvalého bydliště. Vyhledávána jsou těmito respondenty často lyžařská střediska na německé či rakouské straně.

Za největší konkurenční střediska vůči těm šumavským byly označovány jednak celé oblasti jako například Krkonoše (zmiňována nejčastěji jako nejpreferovanější střediska obecně) či Krušné hory – zejména na základě subjektivního hodnocení respondentů z jejich pohledu vzhledem ke vzdálenosti do jednotlivých středisek z jejich trvalého bydliště. Dále byly zmiňovány oblasti jako rakouské Alpy na základě objektivních kvalitativních a zároveň vzdálenostních kritérií vůči šumavským střediskům obecně (konkrétně např. Dachstein nebo Hinterstoder). Nejčastěji však byla uváděna konkrétní střediska (celkem 21). Nejčastěji uváděnými byly areály na německé straně Šumavy – Velký Javor a na rakouské straně pak Hochficht a ojediněle několik dalších. Podobně jako v případě oblastí byla označována střediska spíše z pohledu subjektivního na základě vzdálenostního faktoru, než na základě vzájemné podobnosti středisek. Za podobně vybavená střediska, která byla zmiňována, lze považovat např. Klínovec a Bublavu, v Krušných horách, Bedřichov v Jizerských horách či areály v Orlických horách

a Jeseníkách, které už jsou ovšem od Šumavy poměrně hodně vzdálené. Nutné je dodat, že otázka zůstala řadou studentů nepochopena. Zakreslována byla někdy střediska právě šumavská ve smyslu vnější konkurence vůči jiným českým areálům nebo byla zakreslována na základě vzájemné regionální konkurence mezi sebou.

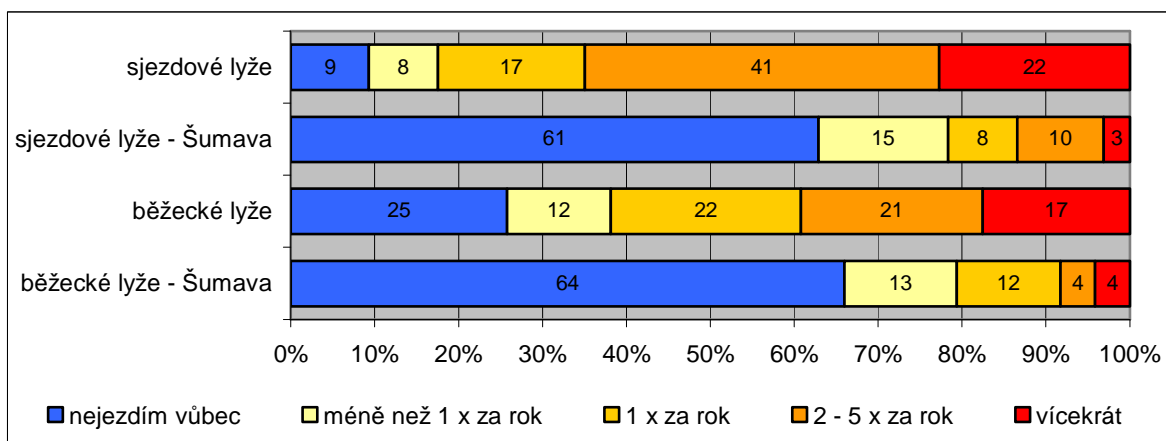
V lokalizaci a preferenci středisek hraje důležitou roli faktor jejich vzdálenosti od trvalého bydliště respondenta, zejména pak při vymezení „druhořadých středisek“, tj. takových, která respondenti označili na 2.-5. preferenčním místě. Mapa rozložení trvalých bydlišť respondentů podle okresů je uvedena pomocí kartogramu v příloze č. 12. Získaný vzorek studentů vykazuje poměrně rovnoměrné regionální rozložení v jednotlivých okresech, což přispívá k celkové objektivitě získaných dat. Výjimkou je výraznější dominance studentů s trvalým bydlištěm v Čechách, což se projevuje menším množstvím zakreslených středisek v Moravskoslezských Beskydech či Jeseníkách a dále větší zastoupení studentů z Prahy. Nejoblíbenější střediska byla zakreslována i ve větších vzdálenostech od bydliště, zejména pak u studentů, kteří se označili v rámci kategorií za výkonnostně lepší lyžaře. Ti zřejmě upřednostní kvalitu terénů a nabízených služeb. Ovšem pokud se areály nachází v těsném zázemí trvalého bydliště, pak jsou zakresleny zejména tyto. Například u respondentů s trvalým bydlištěm v Královéhradeckém či Pardubickém kraji jsou jasně dominantními cílovými destinacemi krkonošské areály a areály v Orlických horách. S rostoucí centralitou polohy trvalého bydliště k pohraničním horským oblastem roste i rozrůzněnost preferencí mezi více horských oblastí. Poměrně zřetelný je dominantní směr z Prahy do Krkonoš, podružně Jizerských hor, přestože například vzdálenost do nejbližších větších šumavských areálů není o moc delší. Roli tak zřejmě hraje časová dopravní dostupnost a větší různorodost a kvalita středisek Krkonoš.

V přesnosti lokalizace jednotlivých středisek se nejvíce chybovalo v oblasti Krkonoš a Šumavy, jak je možné vidět v příloze č. 13. Studenti geografie prokázali lepší prostorovou orientaci a zpravidla i známost středisek z více oblastí, i přes fakt, že za účelem lyžování navštěvují horské oblasti méně. Chyby se vyskytly jednak v samotné prostorové poloze, jednak ve vzájemné poloze některých středisek i přes relativně správnou lokalizaci. Naopak poměrně přesně byla lokalizována střediska v Orlických horách a Jeseníkách včetně jejich vzájemné polohy. Nejčastější chyby:

- Krkonošská střediska byla zakreslována více na západ až za tok Labe, mnohdy až do Jizerských hor.
- Často zakreslena chybná vzájemná poloha Špindlerův Mlýn - Pec pod Sněžkou. (případně ještě v kombinaci s Harrachovem)

- Poloha Lipna nad Vltavou (Kramolína – bývalý, již příliš nepoužívaný výraz, někdy studenty považována za dvě samostatná střediska) zakreslována více na severozápad či sever na toku Vltavy, mnohdy neumístěno ani na tok Vltavy.
- Poloha Železné Rudy, Zadova a jejich vzájemná poloha, chyby v severojižním směru podél hranice.
- Poloha Nového Města na Moravě, což je ale vzhledem k málo záchytným orientačním bodům pochopitelné.

Graf č. 1: Frekvence návštěv hor za účelem provozování zimních sportů

pozn.: v rámci kategorie sjezdové lyže byl vždy uvažován i snowboard (respondenti seznámeni)

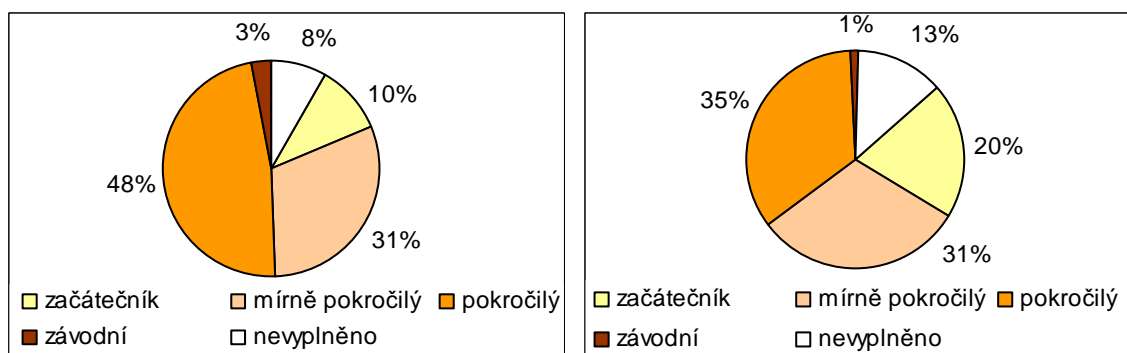
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

V dotazníku se ukázalo, že studenti daleko více preferují sjezdové lyže před běžecskými. Na hory za účelem sjezdového i běžecského lyžování jezdí větší podíl studentů FTVS, mezi nimiž je menší počet „nelyžařů“, v rámci sjezdového lyžování dokonce žádný. Menší rozdíl je v rámci běžecského lyžování. Pokud se obecně lyžování aktivně věnují, věnují se mu častěji právě studenti FTVS a to oběma typům. Více než jedenkrát za rok z nich jezdí na sjezdové lyže či snowboard 80 %. Ale i u studentů PřF tato skupina tvoří více než 50 %. Z 9 studentů, kteří se nevěnují sjezdovému lyžování, se 6 z nich nevěnuje ani běžecskému.

Pomineme-li faktor vzdálenosti od bydliště, podobné je to i v návštěvách Šumavy za účelem sjezdového i běžecského lyžování, což plyne ze samotného podílu aktivních lyžařů. Přestože je zřejmá preference Krkonoš pro sjezdové lyžování studenty FTVS, na Šumavu jezdí celkově více než studenti PřF, díky návštěvám alespoň jednou za rok. Ovšem pokud se studenti PřF věnují sjezdovému lyžování vícekrát za rok, pak navštěvují Šumavu více. Stejně tak je v rámci kategorií navštěvující Šumavu za účelem sjezdového

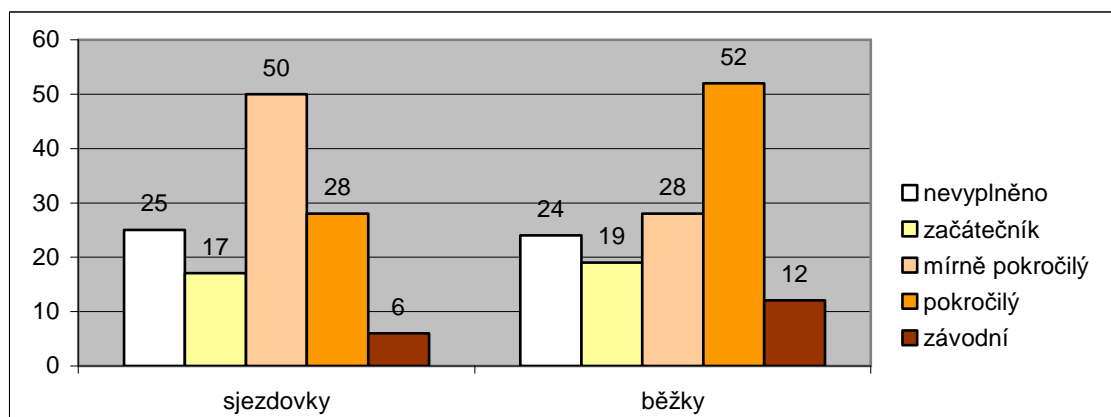
lyžování vícekrát za rok větší relativní podíl studentů z PřF. To platí ve větší míře za předpokladu, že za základní soubor obou skupin budeme brát pouze aktivní lyžaře. U běžeckého lyžování jsou kategorie v rámci frekvence návštěv Šumavy vyrovnanější, přesto vícekrát za rok navštíví Šumavu s běžeckými lyžemi větší podíl studentů FTVS. Pokud vezmeme za základ pouze aktivně běžkující lyžaře, pak je situace v rámci kategorií vícekrát za rok zcela vyrovnaná a studentů, kteří Šumavu nenavštíví vůbec, je menší podíl z PřF. Nutné je ovšem opět zdůraznit a připustit významnou roli vzdálenosti od trvalého bydliště, která by tato fakta částečně změnila.

Graf č. 2, 3 : Lyžařská úroveň respondentů – sjezdové lyžování, běh na lyžích

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 4: Šumavu by doporučili respondenti pro tyto výkonnostní úrovně lyžařů

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Za jakou úroveň lyžařů sebe samotných označili dotazovaní studenti je znázorněno v grafech č. 2 a 3. V návaznosti na to byla zařazena otázka, pro které úrovně lyžařů jsou vhodná střediska a terény na Šumavě dle názoru dotazovaných (graf č. 4). Určitý podíl nevyplnění kategorií plyne většinou z toho důvodu, že se dané aktivitě dotazovaní nevěnují nebo nedokáží posoudit z neznalosti terénu. Přesto i „nelyžaři“ mohou mít adekvátní názor o vhodnosti terénu díky znalosti terénu z období návštěv v jiných než zimních

měsících, návštěv hor za jiným účelem, než je lyžování nebo přinejmenším z informací získaných od ostatních. Protože bylo možné zakroužkovat více odpovědí najednou, byly zvoleny místo relativních hodnot hodnoty absolutní znázorněné ve sloupcovém grafu. Nejvíce je Šumava vnímána jako terén vhodný pro mírně pokročilé lyžaře v rámci sjezdového lyžování, u běžeckého lyžování pak pro pokročilé. Mnohdy se objevila přirozená odpověď s označením více kategorií najednou. Častokrát byly označeny všechny kategorie nebo do úrovně výše zmíněných. Nicméně i zakroužkování jedné odpovědi lze z velké pravděpodobnosti interpretovat jako hranici úrovně lyžařů, do které je možné šumavské terény využívat, bez vyloučení těch nižších. Ze skupiny dotazovaných, kteří navštěvují Šumavu dva a vícekrát za rok za účelem sjezdového lyžování, doporučují tyto terény nejčastěji pro mírně pokročilého a pokročilého lyžaře. Stejná skupina lyžařů v rámci běžeckého lyžování doporučuje šumavské terény vesměs pro všechny úrovně lyžařů.

Tabulka č. 2 : Počet dnů nejčastěji strávených při lyžařských pobytech na horách

počet dní	respondenti		atraktivita Šumavy	
	sjezd (%)	běh (%)	sjezd (%)	běh (%)
1 den	24	44	21	12
2 dny (víkend)	21	15	34	28
3 a více dnů	45	17	23	42
Nevyplněno	10	24	21	19

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Tabulka č. 2 ukazuje, na kolik dnů nejčastěji jezdí dotazovaní na hory a tráví tam čas aktivním lyžováním. Zatímco ve sjezdovém lyžování tráví respondenti většinou 3 dny a více, v běžeckém je to v podstatě naopak. Nejčastější kombinace je více než 3 dny strávené sjezdovým lyžováním a 1 den na běžkách, následovaný 1 dnem na sjezdovkách a žádným na běžkách. Přibližně třetina z těch, co jezdí na 3 a více dnů na sjezdové lyže jezdí i stejný počet dnů na běžky. Zajímavostí je, že ačkoliv většina z dotazovaných jezdí na běžky pouze na 1 den, označuje Šumavu za atraktivní pro pobyty na 3 a více dnů. U sjezdového lyžování se takové rozdíly mezi reálnou délkou pobytu a atraktivitou Šumavy neprojevily. Z kategorie dotazovaných, kteří jezdí dva a vícekrát za rok na hory na sjezdové lyže, jezdí přibližně polovina na 3 a více dnů. To platí i pro běžecké lyžování.

Tabulka č. 3 : S kým nejčastěji jezdí respondent na hory lyžovat

s kým	respondenti		atraktivita Šumavy	
	sjezd (%)	běh (%)	sjezd (%)	běh (%)
sám	3	7	9	17
s partnerem	19	13	16	14
s rodinou	24	22	41	21
s kamarády	46	37	26	36
nevyplněno	8	21	9	12

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Na otázku, s kým jezdíte na hory nejčastěji, uvedlo 10 % dotázaných více než jednu odpověď. Z těch co uvedli, že jezdí na hory za sjezdovým lyžováním dva a vícekrát za rok, jich jezdí polovina s kamarády, čtvrtina jezdí s rodinou, stejný podíl jako s partnerem. Sami tito lyžaři nejezdí. V případě běžek jezdí tato skupina nejčastěji s kamarády (40 %), shodně pak zhruba čtvrtina s rodinou nebo partnerem. Ti, co jezdí na Šumavu na sjezdové lyže dva a vícekrát za rok jezdí nejčastěji s kamarády, stejně tak je to v případě běžek.

Úkolem dotazovaných bylo také seřadit jednotlivé české horské oblasti dle svých preferencí pro sjezdové i běžecké lyžování zvlášť. V dotazníku bylo uvedeno 7 konkrétních, níže uvedených oblastí s možností dopsat ještě jednu jinou dle svého mínění (příloha č. 14, 15). Metodika vyhodnocení spočívala v přiřazení bodů k jednotlivým oblastem. Oblasti dostávaly body podle tohoto klíče – oblast označena s číslem jedna dostala 8 bodů, s číslem dvě 7 bodů a tak dále až po sedmou (respektive osmou) za 2, respektive 1 bod. V hodnocení bylo možné přiřadit jedno číslo více oblastem a také se tak stávalo, v tomto případě byl přiznán stejný adekvátní počet bodů všem takto označeným oblastem podle výše zmíněného klíče. Druhým příkladem bylo očíslování pouze některých oblastí, v tom případě nezískaly neoznačené oblasti žádný bod, označené pak běžně podle preferenčního čísla.

Pořadí horských oblastí podle preferencí dotazovaných:

sjezdové lyžování:

1. Krkonoše (695 b)
2. Šumava (473 b)
3. Jizerské hory (458 b)
4. Krušné hory (453 b)
5. Orlické h. (406 b)
6. Hrubý Jeseník (336 b)
7. M. Beskydy (333 b)
8. jiné (34 b)

běžecké lyžování:

1. Krkonoše (550 b)
2. Šumava (508 b)
3. Jizerské hory (466 b)
4. Krušné hory (355 b)
5. Orlické hory (326 b)
6. M. Beskydy (293 b)
7. Hrubý Jeseník (291 b)
8. jiné (20 b)

Oblasti „jiné“ u sjezdového lyžování reprezentují alpská střediska, u běžeckého lyžování se jedná o Nové Město na Moravě. Je možné, že kdyby si studenti ve více případech uvědomili možnost doplnění Alp v kategorii „jiné“, pořadí by bylo zřejmě zejména u sjezdového lyžování odlišné. Velmi rozdílné výsledné pořadí oblastí podle preferencí se projevilo mezi studenty obou fakult, proto považuji za vhodné tyto rozdíly zmínit. Výrazná preference Krkonoš pro sjezdové, v menší míře pak i běžecké lyžování se projevila u studentů FTVS. V rámci ostatních horských oblastí již tak markantní rozdíly v hodnocení nejsou a preference se odvíjí spíše na základě vzdálenosti od místa trvalého bydliště, jak bylo zmíněno v úvodu kapitoly. Vysvětlení preference studentů FTVS pro Krkonoše lze podle mého názoru částečně hledat v tom, že jsou náročnější v ohledu na kvalitu, množství a variabilitu lyžařských terénů (délka, sklon, šířka sjezdovek a jejich mnohotvárnost a pestrost, profily terénů, délka a šířka upravovaných stop pro klasický způsob i bruslení) a úroveň poskytovaných služeb. Pro takové lyžaře jsou krkonošské areály a běžecké terény bezesporu ideální. Podle mého názoru se také na preferencích odrážejí konkrétní znalosti terénů nebo vztah k prostředí vyplývající z předchozí zkušenosti (kam jezdili dotazovaní lyžovat s rodiči, na lyžařské výcviky apod. - role pozitivních či negativních zkušeností a prožitků na základě osobního návštěvy) a případně i neochota měnit známé terény za jiné - „neosvědčené“. Tato domněnka je ovšem v rozporu s některými odpověďmi na otázku „proč jet na Šumavu lyžovat“, na níž se objevila odpověď poznat nové prostředí. Zde již tak preference záleží na konkrétních povahových rysech a charakteru osobnosti dotazovaného. Z poznatého plyne i obecná implikace pro širší lyžařskou veřejnost. Pro méně náročné lyžaře a pro časově kratší a čtenější pobyty jsou vhodná blízká střediska, rozhoduje tedy vzdálenost od bydliště. Pro náročnější lyžaře jezdící na hory lyžovat v rámci delších pobytů, kde rozhodují kvalitativní parametry lyžařských středisek, již vzdálenost nehraje zásadní roli.

Sjezdové lyžování:

FTVS UK:

Krkonoše (286) → Jizerské h. (186) → Šumava (176) → Krušné h. (173) → Orlické h. (160) → M. Beskydy (128) → Hrubý Jeseník (110) → jiné (24)

PřF UK:

Krkonoše (409) → Šumava (297) → Krušné h. (280) → Jizerské h. (272) → Orlické h. (246) → Hrubý Jeseník (226) → Beskydy (205) → jiné (10)

Běžecké lyžování:

FTVS UK:

Krkonoše (253) → Jizerské h. (193) → Šumava (175) → Krušné h. (145) → Orlické h. (126) → M. Beskydy (107) → Hrubý Jeseník (104) → jiné (0)

PřF UK:

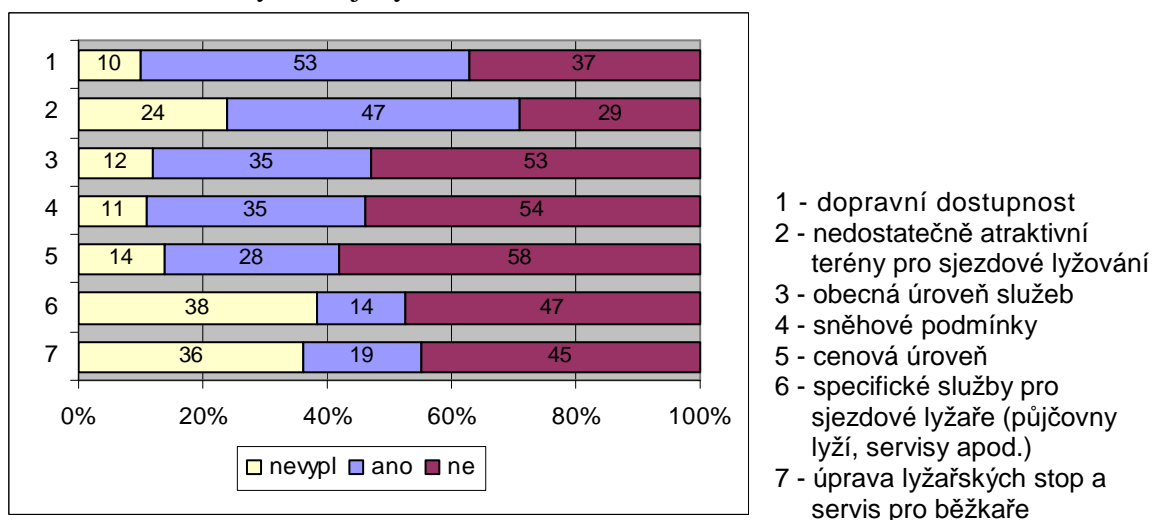
Šumava (333) → Krkonoše (297) → Jizerské h. (273) → Krušné h. (210) → Orlické h. (200) → Hrubý Jeseník (187) → M. Beskydy (186) → jiné (20)

Pozn.: V závorce za oblastí je uveden počet přidělených bodů

Podrobnější hodnocení s počtem bodů v jednotlivých kategoriích je uveden v příloze č. 13,14

Uváděné důvody proč jet a nejet na Šumavu lyžovat lze shrnout takto. Nejčastější důvod, proč jet na Šumavu je uváděna atraktivita prostředí – krásné a klidné prostředí, krásná příroda, lesy. Následuje ocenění běžeckých terénů – jejich délka, úprava stop, pestrost terénu, mnohdy je kladně hodnocena jeho nenáročnost. Dále je uváděno v pozitivním smyslu méně lidí a cenová úroveň v porovnání s Krkonošemi, příjemné terény pro rodiny s dětmi a méně zdatné lyžaře, dostupnost pro některé z respondentů. Zároveň se objevuje ve spojení se Šumavou i touha poznat nové prostředí. Naopak z důvodů, proč na Šumavu nejet je nejčastěji uváděna její vzdálenost a špatná dopravní dostupnost. Dalším uváděným negativem je nedostatečná atraktivita terénů pro sjezdové lyžování – mírné a krátké svahy, malé areály s nízkou variabilitou náročnosti tratí. Zmiňovány byly také nejisté sněhové podmínky.

Graf č. 5 : Překážky rozvoje lyžování na Šumavě

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

- Za největší překážky v rozvoji lyžování na Šumavě je považována dopravní dostupnost a nedostatečně atraktivní terény pro sjezdové lyžování, což potvrzuje výpovědi z předešlé otázky.

9 Závěr

Stejně jako ostatní horské oblasti Česka, má i Šumava svou bohatou historii vývoje lyžování, která sahá do počátku rozvoje lyžařství v českých zemích. Ač bylo lyžování z počátku aktivitou spojenou s usnadněním pohybu v zasněženém terénu při každodenních činnostech, jako byla práce v lese, práce poštovních doručovatelů, dětí dojíždějících do škol či využití lyží pohraniční stráží, brzy se stalo také sportovní a společenskou záležitostí skupiny obyvatel v širším zázemí Šumavy. Rozvoj lyžařství jako sportovní i rekreační činnosti byl úzce spjat s činností lyžařských klubů, z nichž nejaktivnější byly kluby z Českých Budějovic a Plzně. Lyžovat se jezdilo na Šumavu na víkendy, začalo se vytvářet patřičné zázemí v podobě ubytoven i lyžařské infrastruktury (např. skokanské můstky, značení tras a podobně). Z počátku se jednalo zejména o rozvoj lyžování běžeckého a skoků na lyžích. S postupným zkvalitňováním lyžařské výzbroje a zdokonalováním techniky sjíždění se rozvíjelo i lyžování sjezdové. Vývoj probíhal v podstatě ve dvou relativně oddělených oblastech, jejichž přirozenou hranicí se staly části hůře přístupné centrální Šumavy. Jedním ohniskem rozvoje se stalo okolí Železné Rudy na severozápadě, na jihovýchodě to byla oblast Želnavy, okolí Plechého a Smrčiny. Vrchol rozvoje lyžování nastal ve 20. a 30. letech 20. století s náznaky obnovy v krátkém poválečném období, kdy se lyžování stávalo širší společenskou záležitostí. Na Šumavě se pořádaly četné závody s celostátní i mezinárodní účastí. Zatímco se lyžování v meziválečném období vyvíjelo na české straně Šumavy přinejmenším stejně intenzivně jako na německé straně, v jihovýchodní části Šumavy dokonce intenzivněji než na straně rakouské, po 2. světové válce nastal obrat. Šumava se stává na mnohých místech nepřístupnou vytvořením hraničního pásma a těžiště rozvoje lyžování se posouvá více do vnitrozemí. Na druhou stranu vznikají v poválečném období na svou dobu dobře infrastrukturně vybavené areály na Zadově, Kubově Hutí, Kleti či Kramolíně (dnešní areál Lipno). Na severozápadě se rozvoj lyžování soustředil do Hojsovy Stráže, koncem 50. let se opět vrací lyžování pozvolna i do Železnorudska.

V současné době šumavská střediska patří v rámci Česka k těm menším, co se týče celkové délky a rozmanitosti sjezdových tratí, počtu i kapacity přepravních zařízení. Sledováno bylo v tomto regionu celkem 25 středisek. Stávající terénní členitost a náročnost sjezdových tratí vyhovuje spíše mírně pokročilým lyžařům a rodinám s dětmi. Tak se i většina ze středisek snaží prezentovat. Pokročilý lyžař má k dispozici prudší svahy pouze v areálu Špičák u Železné Rudy. Podobný image Šumavy pro sjezdové lyžování se projevil

i ve výsledcích dotazníkového šetření. Dotazovaní by doporučili zdejší sjezdové terény pro mírně pokročilé lyžaře, v případě běžeckého lyžování pro pokročilé lyžaře. Přestože více než polovina dotazovaných na Šumavu nejedí vůbec za žádným z druhů lyžování, umístila se Šumava vždy na druhém místě za Krkonošemi, následovaná těsně Jizerskými horami. Potvrdila se značná preference krkonošských lyžařských středisek, které nabízejí objektivně nejlepší podmínky pro lyžování. Mezi prvními třemi nejčastěji uváděnými středisky se umístili právě ty krkonošské. Nejznámějšími a nejčastěji uváděnými středisky na Šumavě jsou Zadov, Železná Ruda a Lipno nad Vltavou. Ty nabízejí i nejkvalitnější servis služeb. Šumavská střediska disponují celkem 7 lanovými drahami, které se nacházejí právě ve zmiňovaných střediscích. Ve znalosti středisek se projevila mírná závislost na jejich vzdálenosti od trvalého bydliště. Přesnost odhadu vzdálenosti do jednotlivých středisek pak již nikoliv. Přesto je patrné například vnímání menší vzdálenosti středisek z Prahy do Krkonoš než na Šumavu, přitom rozdíly ve vzdálenosti nejsou nijak velké.

Hlavními nevýhodami středisek na Šumavě jsou již zmiňované méně atraktivní terény pro sjezdové lyžování, nižší kvalita i kapacita přepravních zařízení plynoucí z velikosti středisek, až na málo výjimek také prezentace středisek vůči veřejnosti a jejich přílišná fragmentace mezi více provozovateli bez větší úrovně spolupráce. Naopak jako pozitiva lze hodnotit zázemí pro výuku začátečníků a malých dětí, nižší cenovou hladinu a zpravidla pohodlnější lyžování díky menšímu počtu lyžařů. Zlepšení v posledních letech tak lze hledat spíše v nabízených službách lyžařských areálů. Mnohé z nich se vybavily pro možnost provozu vleků a lanových drah ve večerních hodinách a nabízí možnost večerního lyžování, zvyšuje se podíl zasněžovaných tratí. V řadě areálů byly postaveny snowparks pro vyžití snowboardistů i lyžařů. Výborné podmínky má Šumava pro běžecké lyžování díky ucelené síti strojově upravovaných tras v rámci projektu Bílá stopa. Bez problémů jsou dostupné informace o jejich údržbě i mapy se zakreslením jednotlivými tras. Hypotéza o vnímání Šumavy jako „běžkařského ráje“ se příliš nepotvrdila. Ve větší míře je tak vnímána Šumava pouze studenty PřF. Horší dopravní dostupnost z větších měst je nahrazena poměrně kvalitní sítí linek skibusů. Na známosti a návštěvnosti šumavských lyžařských středisek se projevila ve větší míře závislost na blízkosti trvalého bydliště. Mezi největší konkurenty českých šumavských středisek patří blízké areály na německé a rakouské straně (především Grosser Arber a Hochficht). Ty byly uváděny i v dotazníkovém šetření. Za podobná střediska svou nabídkou služeb lze považovat areály Krušných horách či ve vzdálenějších Jizerských a Orlických horách. Konkurenční střediska byla v rámci dotazníkového šetření posuzována spíše z pohledu subjektivního na

základě vzdálenostního faktoru, než na základě vzájemné podobnosti středisek. Za největší překážky v rozvoji lyžování na Šumavě je dotazovanými považována dopravní dostupnost (spojená se vzdáleností od místa bydliště) a nedostatečně atraktivní terény pro sjezdové lyžování. Naopak za nedostatky nepovažují poskytování specifických služeb ani úpravu běžeckých tratí.

Přestože již dlouhá léta existují projekty na vybudování nových kvalitních lyžařských areálů především v jihovýchodní části Šumavy, budoucí směřování rozvoje lyžování bude záležet na nalezení kompromisu mezi ochránci přírody zastávající názor nutnosti bezvýhradného zachování cenného přírodního prostředí, a příznivci projektů realizace lyžařských areálů, mezi něž se řadí i představitelé místní samosprávy. Rozvoj areálů je zatím soustředěn do těch míst, která leží mimo velkoplošná chráněná území či na jejich hranici – Lipno nad Vltavou, Železná Ruda – Špičák. Bude tedy záviset na tom, jak bude nastaven celkový koncept rozvoje území Šumavy, v němž mají silné slovo ochránci přírody. Zda se bude Šumava vyvíjet jako kulturní krajina s přiměřeným zásahem člověka skrze jeho hospodářskou činnost nebo jako čistě přírodní krajina s maximálním důrazem na zachování zdejších přírodních ekosystémů.

10 Seznam literatury a zdrojů

- ALBRECHT, J. a kol. (2003): Chráněná území ČR, svazek VIII. Českobudějovicko, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, s. 163-215
- ARONSON, L. (2004): Place Attachment of Vacation Residents: Between Tourist and Permanent Resident. In: Hall, M. C., Müller, K., H. (eds.): Tourism, Mobility and second Homes. Channel View Publication, Clevedon, Buffalo, Toronto, s. 75-86
- BAKER, L. M. (1982): Traditional landscape and Mass Tourism in the Alps. Geographical review, vol. 72, No. 4, s. 395-415
- BOYD, W. S. (2006): The TALC Model and its Application to National Parks: A Canadian Example. In: Butler, W., R (ed): The Tourism Area Life Cycle, č.1, s. 119-138
- BUDOWSKI, G. (1976): Tourism or environmental conservation: Conflict, coexistence, or symbiosis? In: Page, S., Connell, J. (eds) (2008): Sustainable tourism. č. 1, Precursors of the sustainable tourism concept. Routledge, London, s. 199-206
- BUTLER, W. R. (ed) (2006): The Tourism Area Life Cycle, č. 1, 385 s.
- COPPOCK, J. T., DUFFIELD, B. S. (1975): Recreation in the Countryside. Macmillan Press, London, 262 s.
- ČERVENKOVÁ, P., JANDA, J. (1998): O lyžování na Smrčíně. Nadace Smrčina – v rámci programu EU Phare CBC, 81 s.
- ČTVRTEČKA, J. (1971): Lyžování. SPN, Praha, 359 s.
- DEMEK, J. a kol. (1987): Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Academia, Brno, 584 s.
- DOHNAL, V. a kol. (1985): Rajonizace cestovního ruchu ČSR. Merkur, Praha, 167 s.
- DOWNS, R., M., STEA, D. (1973): Image and Environment. Aldine Publishing Company, Chicago, 440 s.
- DRBOHLAV, D. (1990):
- DRBOHLAV, D. (1991): Regional and residential preference of the population (example of high school students in three selected cities of the Czech Republic). Acta Universitatis Carolinae Geographica 25, č. 2, s. 51-72
- DRBOHLAV, D. (1993): Behaviorální přístup v geografii. In Sýkora, L. Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. s. 31-34

- FIALOVÁ, D. (1992): Současný stav a perspektivy rekreačních lokalit v těsném zázemí Prahy. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 70 s.
- FRANTÁL, L. (2009): Rekreační využití vodních nádrží v Česku se zaměřením na IIPno, Máchovo jezero, Seč a Nové Mlýny. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 127 s.
- GELNÁ, T. (2006): Tematické parky – využití v cestovním ruchu, dopady na rozvoj území. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 76 s.
- GNAD, T. a kol. (2002): Kapitoly z lyžování. Karolinum, Praha, 239 s.
- GODDE, P., PRICE, M., ZIMMERMANN, F. (2000): Tourism and Development in Mountain Regions. CABI Publishing, Oxon, 357 s.
- GOLD, (1980): An introduction to behavioural geography. Oxford University Press, New York, 290 s.
- GOLLEDGE, R. G., STIMSON, R. J. (1997): Spatial behavior: A Geographical perspective. The Guilford Press, New York, 620 s.
- GOULD, P., WHITE, R. (1974): Mental maps. Penguin Books Inc., New York, 208 s.
- HAYWOOD, M. K. (2006): Evolution of Tourism Areas and The Tourism Industry. In: Butler, W. R. (ed): The Tourism Area Life Cycle, č. 1, s. 51-71
- HESKOVÁ, M. a kol. (2006): Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy. Fortuna, Praha, 223 s.
- HOLEČEK, M., MARIOT, P., STRÍDA, M. (2001): Zeměpis cestovního ruchu. Nakladatelství ČGS, Praha, 99 s.
- CHOVANEK, F. (1989): Dějiny lyžování. Univerzita Karlova, Praha, 132 s.
- JEDLIČKOVÁ, T. (2007): Stav a rozvoj zimní rekreace na Vysočině. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 47 s.
- JOHNSTON, R., J. et al. (2000): Dictionary of Human Geography. Blackwell Publisher Ltd, Oxford, 958 s.
- KINTZL, E. (2008): O počátcích lyžování na Šumavě slovem i obrazem. Insyst, Plzeň, 180 s.
- KITCHIN, R., BLADES, M. (2002): The cognition of geographic space. Tauris, London, 241 s.
- KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J., WAIC, M. (1999): Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury. Karolinum, Praha, 159 s.

- KOTÁL, P. (1997): Analýza mentálních map Prahy. Bakalářská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 47 s.
- KOTRBA, M. (1968): Rajonizace cestovního ruchu v ČSSR, Merkur, Praha, 241 s.
- KRIPPENDORF, J. (2008): About the concept of a balanced tourist development. In: Page, S., Connell, J. (eds): Sustainable tourism. č.1, Evolution and context of sustainable tourism, Routledge, London, s. 233-242
- KULHÁNEK, O. (1989): Zlatá kniha lyžování. Olympia, Praha, 597 s.
- LHOTA, J. a kol. (1995): SKI atlas České republiky. Debora, Praha, 215 s.
- LYNCH, K. (1960): The Image of the City. The I.M.T. Press, Cambridge, 202 s.
- LUDVÍKOVÁ, L. (2006): Destinace cestovního ruchu Česka v mentálních mapách. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 105 s.
- MARIOT, P. (1983): Geografia cestovného ruchu. Veda Bratislava, Bratislava, 249 s.
- ORAMS, M. (1999): Impacts of Marine Tourism. In: Page, S., Connell, J. (eds): Sustainable tourism. č. 2, Environmental perspectives, London, s. 216-238
- PAGE, S., CONNELL, J. (eds) (2008): Sustainable Tourism. Routledge, New York, č. 1, 508 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2003): Změny geografického prostředí vyvolané rozvojem cestovního ruchu ve světle kriticko-realistické metodologie. Dizertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 201 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2008): Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. Gaudeamus, Hradec Králové, 297 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo místního rozvoje ČR, Praha, 448 s.
- PEARCE L., P. (2005): Tourist Behaviour: Themes and Conceptual Schemes, View Publication, Buffalo, 241 s.
- PILÍK, D. (1999): Historie lyžování v jižních Čechách od počátku do roku 1999. Magisterská práce, Fakulta tělesné výchovy a sportu UK, Praha, 92 s.
- QUITT, E. (1971): Klimatické oblasti Československa. Geografický ústav ČSAV, Brno, 82 s.

- REMEŠOVÁ, M. (2007): Mentální mapy památek světového kulturního dědictví UNESCO v Česku. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 92 s.
- RYAN, CH. (2003): *Recreational Tourism. Demand and Impacts*, Channel View Publications, *Aspects of Tourism*, 11, Channel View Publications, 358 s.
- SAARINEN, J. (2008): Traditions of sustainability in tourism studies. In: Page, S., Connell, J. (eds): *Sustainable Tourism. Critical Concepts in the Social Science*. Routledge, New York, č. 1, s. 313-333
- SHAW, G. (2002): *Critical issues in tourism: a geographical perspective*. Blackwell, Malden, 371 s.
- SIWEK, T. (1988): Území Československa očima studentů geografie. Sborník ČGS 93, č. 1, s. 31-37
- SLOWÍKOVÁ, Z. (2003): Podmínky pro zimní cestovní ruch v Hizerských horách s přihlédnutím k dopravním aspektům. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 93 s.
- SPILKOVÁ, J. (2002): Nový fenomén nákupní centrum: Behaviorální přístupy v pražském kontextu. Magisterská práce, Katedra Praha, 115 s.
- ŠPALKOVÁ, G. (2007): Bílé Stopy na českém západě: Historie lyžování na Šumavě, Plzeňsku a Domažlicku. Starý most, Plzeň, 123 s.
- ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J. (2001): *Geografie cestovního ruchu*. Karolinum, Praha, 228 s.
- ŠTUMBAUER, J. (2001): Historie českobudějovického lyžování a lyžování na jihočeské Šumavě od jeho počátků do roku 1948. Kvalifikační práce. Univerzita Karlova FTVS, Praha, 58 s.
- ŠTUMBAUER, J. (2002): Böhmewalder Hochficht im historischen Kontext der Entwicklung des Budweiser Schilaufes. *Acta Univ. Carol. Kinantrop.*, vol. 38, no. 1, s. 83-95.
- VYSTOUPIL, J. a kol. (2006): *Atlas cestovního ruchu České republiky 2006*, MMR ČR, Olomouc, 157 s.
- ŠUPICH, P. (1997): Horské oblasti v České republice a jejich využitelnost pro zimní cestovní ruch. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 75 s.
- TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. (2008): *Ekonomická a sociální geografie*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 416 s.
- TRNKOVÁ, O. a kol. (1995): *Území a cestovní ruch*. Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 95 s.

VÁGNER, J. (1999): Geografické aspekty druhého bydlení v České republice. Disertační práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PpF UK, Praha, 201 s.

VYSTOUPIL, J. a kol. (2006): Atlas cestovního ruchu České republiky 2006, MMR ČR, Olomouc, 157 s.

VYSTOUPIL, J., WOKOUN, R. (1987): Geografie cestovního ruchu I. Univerzita J. E. Purkyně v Brně, Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha, 250 s.

WERNEROVÁ, M. (2006): Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PpF UK, Praha, 99 s.

ZAHRADNICKÝ, J. a kol. (2004): Chráněná území ČR, svazek XI. Plzeňsko a Karlovarsko, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 588 s.

Internetové zdroje:

BAROCH, P. (2009): Kraj oživuje plán Klausovy sjezdovky na Šumavě.

dostupné na [<http://www.lidovenoviny.cz> – 20. 8. 2009]

Český statistický úřad [<http://www.czso.cz> – 10. 4. 2009]

Czech Tourism: Monitoring návštěvníků v turistickém regionu Šumava – vyhodnocení etapy zima 2006/2007, Praha [<http://www.czechtourism.cz> – 12. 3. 2009]

Czech Tourism: Česká lyžařská sezona 2008/2009 (aneb všude dobře, doma nejlíp)

dostupné na [<http://www.czechtourism.cz> – 20. 8. 2009]

ČTK (2007): V Boleticích možná vznikne největší jihočeský lyžařský areál.

dostupné na [<http://www.skinet.cz> – 12. 8. 2009]

ČTK (2008): Na Špičáku bude rozhledna, lanovka a restaurace.

dostupné na [<http://www.ceskenoviny.cz> – 15. 8. 2009]

ČTK (2009) : Zimní areál Špičák plánuje další rozvoj.

dostupné na [<http://www.ceskenoviny.cz> – 15. 8. 2009]

KERLES, M. (2009): Šumava - Místo lanovky ekobusy.

dostupné na [<http://www.lidovky.cz> – 11. 7. 2009]

KLOUČEK, J (2008): Na lyžaře čeká v tuzemsku osm nových lanovek.

dostupné na [<http://www.skimagazin.cz> – 14. 5. 2009]

KROPÁČEK, J. (2006): Spor o lyžování v Boleticích: Kraj couvl.

dostupné na [<http://www.aktualne.cz> – 1. 2. 2009]

PICEK, M. (2009): Bílá stopa na Šumavě.

dostupné na [<http://www.ras.cz> – 14. 5. 2009]

STREJCOVÁ, A. (2009): Skibusy do českých a moravských hor 2008/2009
dostupné na [<http://www.kalimera.cz> – 14. 5. 2009]

TUREK, J. (2006): Velký projekt pod Šumavou.
dostupné na [<http://www.horydoly.cz> – 1. 2. 2009]

TUREK, J. (2008): Zajímavé publikace na redakčním stole
dostupné na [<http://www.horydoly.cz> – 12. 5. 2009]

Informační centrum Vimperk [<http://www.vimperk.cz> – staženo 29. 7. 2009]

Informační server Šumava [<http://www.sumavanet.cz> – 15. 4. 2009]

Mapový server [<http://www.amapy.cz> – 12. 2. 2009]

Mapový server [<http://www.mapy.cz> – 12. 2. 2009]

Národní park Šumava [<http://www.npsumava.cz> – 12. 2. 2009]

Portál České hory [<http://www.ceskehory.cz> – 13. 4. 2009]

Portál České výlety [<http://www.ceskevylety.cz> – 16. 7. 2009]

Portál Holidayinfo [<http://www.holidayinfo.cz> – 12. 3. 2009]

Portál Skinet [<http://www.skinet.cz> – 12. 6. 2009]

Projekt Bílá stopa na Šumavě [www.bilastopa.cz – 21. 7. 2009]

Regionální informační servis pro oblast Šumavy [<http://www.risy.cz> – 12. 8. 2009]

Regionální rozvojová agentura Šumava [<http://www.rras.cz.cz> – 12. 8. 2009]

Svaz provozovatelů lanovek a vleků [<http://www.splv.cz> – 16. 7. 2009]

Turistický server České republiky [<http://www.czecot.cz> – 18. 7. 2009]

Oficiální stránky lyžařských středisek:

Čenkovice [<http://www.cenkovice.com> – 14. 5. 2009]

České Žleby [<http://www.skizleby.cz> – 29. 7. 2009]

Dolní Morava – skiareál Sněžník [<http://www.skisneznik.cz> – 14. 5. 2009]

Grosser Arber [<http://www.arber.de> – 29. 7. 2009]

Hartmanice [www.la-hartmanice.cz – 21. 7. 2009]

Hochficht [<http://www.hochficht.at> – 29. 7. 2009]

Horní Václavov [<http://www.skiareal-avalanche.cz> – 14. 5. 2009]

Horní Vltavice [<http://www.ski-vltavice.cz> – 29. 7. 2009]

Kašperské Hory [<http://www.skikasperky.cz> – 16. 7. 2009]

[<http://www.snowhill.cz> – 16. 7. 2009]

Karlovy [<http://www.skikarlovy.cz> – 14. 5. 2009]

Kubova Huť [<http://www.ski-kubovka.com> – 29. 7. 2009]
Lipno nad Vltavou [<http://www.lipnoservis.cz> – 24. 8. 2009]
Mosty u Jablunkova [<http://www.skimosty.cz> – 14. 5. 2009]
Nezdice [<http://www.skinezdice.cz> – 24. 8. 2009]
Nové Město na Morave [<http://www.skisnowpark.cz> – 14. 5. 2009]
Přemyslov [<http://www.skipremyslov.cz> – 14. 5. 2009]
Přívrat [<http://www.ski-privrat.cz> – 14. 5. 2009]
Velké Karlovice – skiareál Razula [<http://www.razula.cz> – 14. 5. 2009]
Zadov [<http://www.lazadov.cz> – 21.7. 2009]
Železná Ruda – Belveder [www.belveder.wz.cz – 21. 7. 2009]
Železná Ruda – Špičák [<http://www.lyzovani.spicak.cz> – 20. 7 2009]
Železná Ruda – Za Nádražím [www.skinadrazi.cz – 21. 7. 2009]

11 PŘÍLOHY

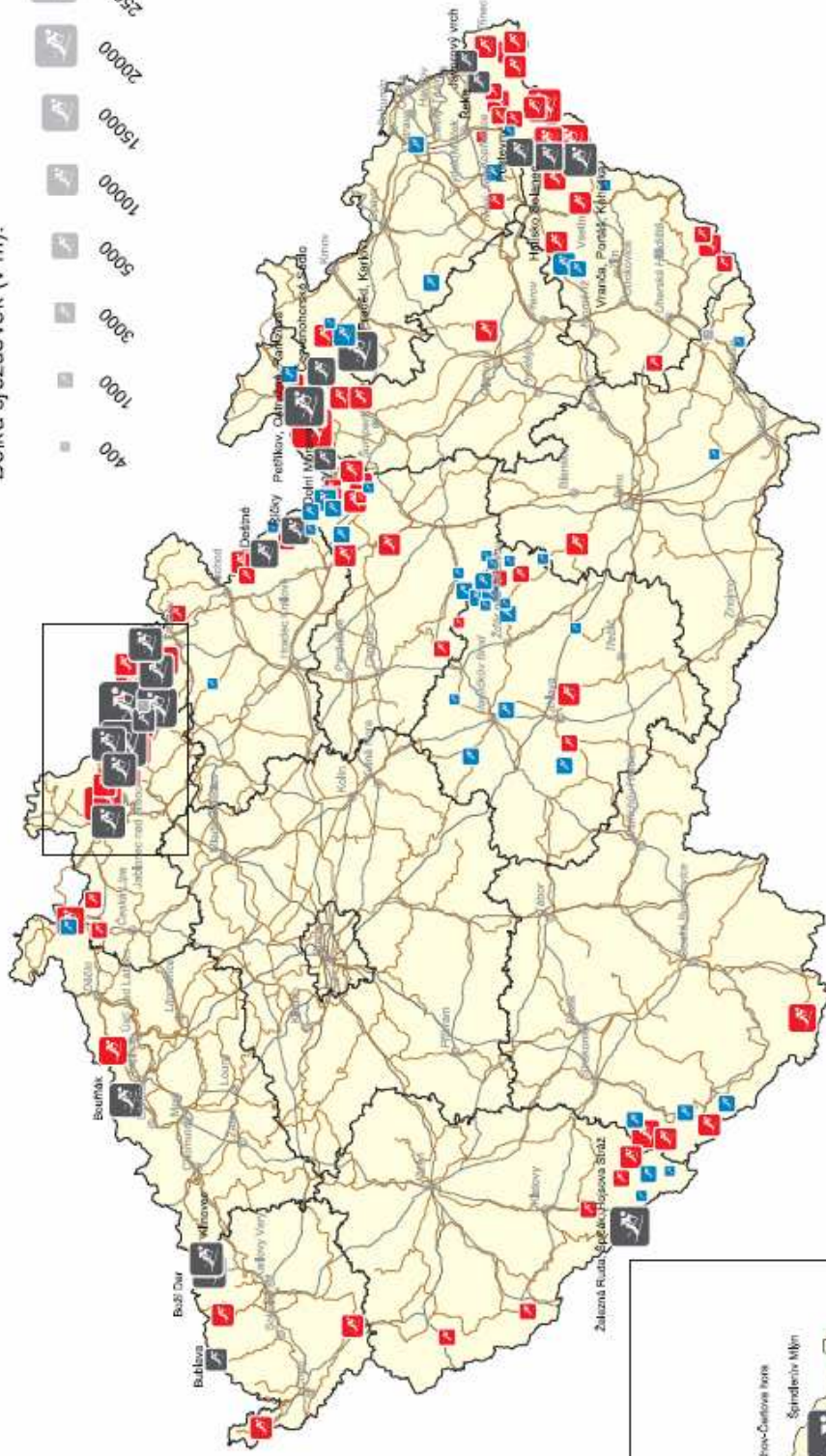
Příloha č. 1: Lyžařská střediska v Česku k roku 2006

Obtížnost sjezdových tratí:

- lehká
- střední
- těžká
- neuvedeno

Délka sjezdovek (v m):

- 400
- 1000
- 3000
- 5000
- 10000
- 15000
- 20000
- 25000

Zdroj dat: www.holidayinfo.cz

Mapový podklad: ArcČR © 1997 ARCDATA PRAHA, s.r.o.
Tematický obsah: ESF MU BRNO

Zdroj: Vystoupil a kol. 2006

Příloha č. 2: Hodnocení vybavenosti lyžařských středisek Česka pro zimní sezonu 2008/2009

Název areálu	oblast	kategorie	nadmorská výška (m n. m.)	délka sjezdových trati (km)	Lanovky a vleky (počet / kapacita)	upravované běžecké stopy (km)	cena denního skipasu v hlavní sezóně v Kč (dospělí / dítě)
Špindlerův Mlýn - Skiareál	Krkonoše	*****	702 - 1 235	25	16 / 20 000	85	700 / 450
Pec pod Sněžkou	Krkonoše	*****	830 - 1 215	10,4	10 / 9 520	20	600 / 380
Harrachov	Krkonoše	*****	630 - 1 020	8,6	9 / 6 050	125	590 / 475
Rokytnice nad Jizezou - Horní Domky	Krkonoše	*****	657 - 1 315	14,4	8 / 7 620	57	590 / 470
Janské Lázně - Černá hora	Krkonoše	*****	500 - 1 260	12,4	17 / 13 245	50	590 / 360
Černý Důl - Skipark	Krkonoše	*****	600 - 1 001	9	12 / 10 300	31	550 / 380
Klínovec - Skiareál	Krušné hory	*****	1 000 - 1 244	8,3	12 / 7 390	30	530 / 400
Lipno nad Vltavou	Šumava	*****	708 - 900	7,5	5 / 11 400	40	490 / 340
Bílá	Beskydy	****	540 - 777	5,7	8 / 8 100	50	450 / 350
Ramzová - Skiareál Bonera	Jeseníky	****	767 - 1 351	7	5 / 4 590	15	500 / 360
Tanvaldský Špičák	Jizerské hory	****	560 - 800	6,74	7 / 6 110	81	510 / 390
Ještěd	Jizerské hory	****	540 - 1 000	8,7	8 / 3 960	10	430 / 290
Severák - Hrabětice	Jizerské hory	****	700 - 800	5,19	12 / 6 005	81	390 / 270
Bedřichov	Jizerské hory	****	700 - 800	6,2	8 / 5 520	81	390 / 270
Herlíkovice u Vrchlabí	Krkonoše	****	540 - 1 019	11	9 / 6 200	15	550 / 380
Velká Úpa - Skiport	Krkonoše	****	708 - 1 060	2,9	3 / 3 700	5	490 / 340
Benecko	Krkonoše	****	720 - 950	3,3	13 / 8 300	44	450 / 350
Vítkovice	Krkonoše	****	733 - 860	5,2	6 / 6 000	15	430 / 350
Malá Úpa - U Kostela	Krkonoše	****	950 - 1 100	2,4	5 / 3 000	-	420 / 310
Paseky nad Jizezou	Krkonoše	****	620 - 860	10	5 / 4 850	10	420 / 290
Mladé Buky- Skipark	Krkonoše	****	550 - 670	5,1	9 / 7 700	5	410 / 330
Žacléř - Prkenný Důl	Krkonoše	****	580 - 830	5,1	4 / 3 000	10	390 / 310
Rokytnice nad Jizerou - Studenov	Krkonoše	****	620 - 933	3,5	4 / 2 345	57	380 / 300
Bublava	Krušné hory	****	690 - 802	1,9	5 / 4 300	150	320 / 230
Říčky v Orlických horách	Orlické hory	****	750 - 992	3,7	3 / 3 450	42	-
Čenkovice - Skiareál Buková hora	Orlické hory	****	750 - 958	3	6 / 4 400	65	430 / 340
Deštné v Orlických horách	Orlické hory	****	610 - 850	4	7 / 6 000	50	420 / 320

Železná Ruda - Špičák	Šumava	****	880 - 1 202	8,4	13 / 5 500	36	490 / 330
Zadov	Šumava	****	890 - 1 120	5,5	6 / 4 500	50	470 / 330
Mariánské Lázně - SkiArea	Český les	***	652 - 758	1,5	3 / 2 500	40	280 / 170
Troják	Hostýnské vrchy	***	583 - 602	1,5	6 / 2 450	52	340 / 280
Kohútka	Javorníky	***	913	4	7 / 3 290	5	380 / 300
Malá Morávka - Karlov	Jeseníky	***	700 - 940	11	8 / 9 300	90	430 / 350
Petřikov	Jeseníky	***	780 - 952	4,4	6 / 5 250	15	420 / 310
Dolní Morava - Skicentrum Sněžník	Jeseníky	***	748 - 1 140	2,3	4 / 2 500	-	420 / 300
Praděd	Jeseníky	***	1 235 - 1 445	4,5	6 / 5 300	-	400 / 280
Červenohorské sedlo	Jeseníky	***	1 013	5,5	8 / 5 500	15	400 / 250
Mirotslav - Lázně Lipová	Jeseníky	***	635 - 866	3	4 / 3 100	-	390 / 290
Hlubočky (u Olomouce)	Jeseníky	***	297 - 380	1,7	3 / 1 800	4	360 / 270
Klepáčov	Jeseníky	***	740 - 850	1,3	4 / 2 000	72	350 / 230
Ostružná	Jeseníky	***	730 - 835	2	5 / 2 500	20	330 / 260
Hynčice pod Sušinou	Jeseníky	***	760 - 880	2,3	2 / 1 500	12	300 / 240
Petřikov - Ski Petřikov	Jeseníky	***	600 - 800	0,8	1 / 800	0	250 / 200
Dolní Dvůr - Skipark	Krkonoše	***	610 - 760	1	4 / 3 172	31	360 / 290
Boží Dar - Neklid	Krušné hory	***	1 028	4,5	7 / 4 400	118	380 / 260
Telnice	Krušné hory	***	600 - 800	4,3	7 / 3 500	-	350 / 200
Pustevny	M. Beskydy	***	620 - 1 098	12,5	11 / 5 000	27,5	395 / 250
Razula Ski areál (Velké Karlovice)	M. Beskydy	***	787	1,8	4 / 1 550	40	390 / 240
Ski areál Mosty u Jablunkova	M. Beskydy	***	550 - 700	2,1	4 / 2 630	44	380 / 270
Dolní Lomná - Ski Armáda	M. Beskydy	***	505 - 700	0,86	2 / 1 200	15	380 / 260
LA Soláň - Sedlo	M. Beskydy	***	750 - 830	1,5	3 / 1 800	32	250 / 210
Přívrat u České Třebové	Orlické hory - podhůří	***	450 - 510	1,36	4 / 2 300	0	360 / 200
Monínec - Skirelax	Středočeská pahorkatina	***	500 - 700	1,8	4 / 4 400	86	490 / 350
Železná Ruda - Belveder, Nad Nádražím	Šumava	***	820 - 905	1,5	4 / 2 400	-	390 / 310
Jalovec u Číchova (Třebíč)	Vysočina	***	510 - 600	1,1	2 / 1 400	-	bodové

Nové Město na Moravě	Vysočina	***		620 - 720	0,5	2 / 1 400	108	bodové
Velká Úpa - Pěnkavčí Vrch	Krkonoše	**		950 - 1 050	0,5	1 / 600	5	280 / 190
Staré Hamry - Gruň	M. Beskydy	**		750 - 900	2,4	4 / 2 800	-	350 / 250
Bartošovice - LA Nella	Orlické hory	**		600	1,3	2 / 1 100	20	280
Nezdice	Šumava	*		690 - 780	1,2	2 / 1 000	-	250 / 160
Desná - Přemyslov	Jeseníky	-		760 - 980	2,4	3 / 3 700	18,5	490 / 350
Tošovice - Heipark	Jeseníky	-		384 - 463	1,3	6 / 4 300	-	300 / 300
Kouty nad Desnou - Šindelná	Jeseníky	-		650 - 800	0,9	4 / 1 700	-	300 / 220
Chotouň	Jílové u Prahy	-		350 - 400	0,4	2 / 1 400	-	280 / 230
Kořenov - Rejdice	Jizerské hory	-		800	1,5	3 / 1 750	-	400 / 280
Desná - Černá Říčka	Jizerské hory	-		682 - 787	2,5	2 / 850	-	360 / 300
Kořenov - Příchovice	Jizerské hory	-		680 - 790	1,9	3 / 2 090	-	290 / 230
Desná - Parlament	Jizerské hory	-		430 - 550	2,9	3 / 1 700	-	bodové
Vrchlabí - Kněžický vrch	Krkonoše	-		550 - 710	7,8	3 / 3 300	-	390 / 290
Strážné	Krkonoše	-		690 - 800	1,85	4 / 3 500	40	330 / 225
Dolní Dvůr - Lousiino údolí	Krkonoše	-		750 - 860	0,9	2 / 1 900	-	300 / 220
Poniklá - areál Homole	Krkonoše	-		490	1	1 / 1 000	-	300 / 200
Vysoké nad Jizerou - SKI areál Šachty	Krkonoše	-		550 - 700	4,15	3 / 2 400	-	370 / 250
Klínovec - jih	Krušné hory	-		802 - 1 230	2,6	2 / 840	-	350 / 220
Klíny v Krušných horách	Krušné hory	-		580 - 750	1,6	5 / 2 300	-	290 / 200
Kraslice - vleky Saporo a Krajka	Krušné hory	-		534 - 740	1,6	2 / 1 650	-	180 / 140
Horní Bečva - U Sachovy studánky	M. Beskydy	-		640 - 750	1,3	4 / 1 730	-	260 / 200
Červený Kámen u Kopřivnice	M. Beskydy	-		390 - 694	0,7	2 / 1 000	9	250 / 130
České Petrovice - Ski-Baier	Orlické hory	-		650 - 740	2,8	5 / 2 450	-	310 / 230
Železná Ruda - Pancíř	Šumava	-		1000 - 1215	2,1	2 / 327	75	300 / 200
Horní Kouty - Radvánov u Ml. Vozice	Vysočina	-		550 - 664	1,7	3 / 1 420	-	bodové
Hodonín u Kunštátu	Vysočina	-		530 - 630	0,5	1 / 480	15	bodové

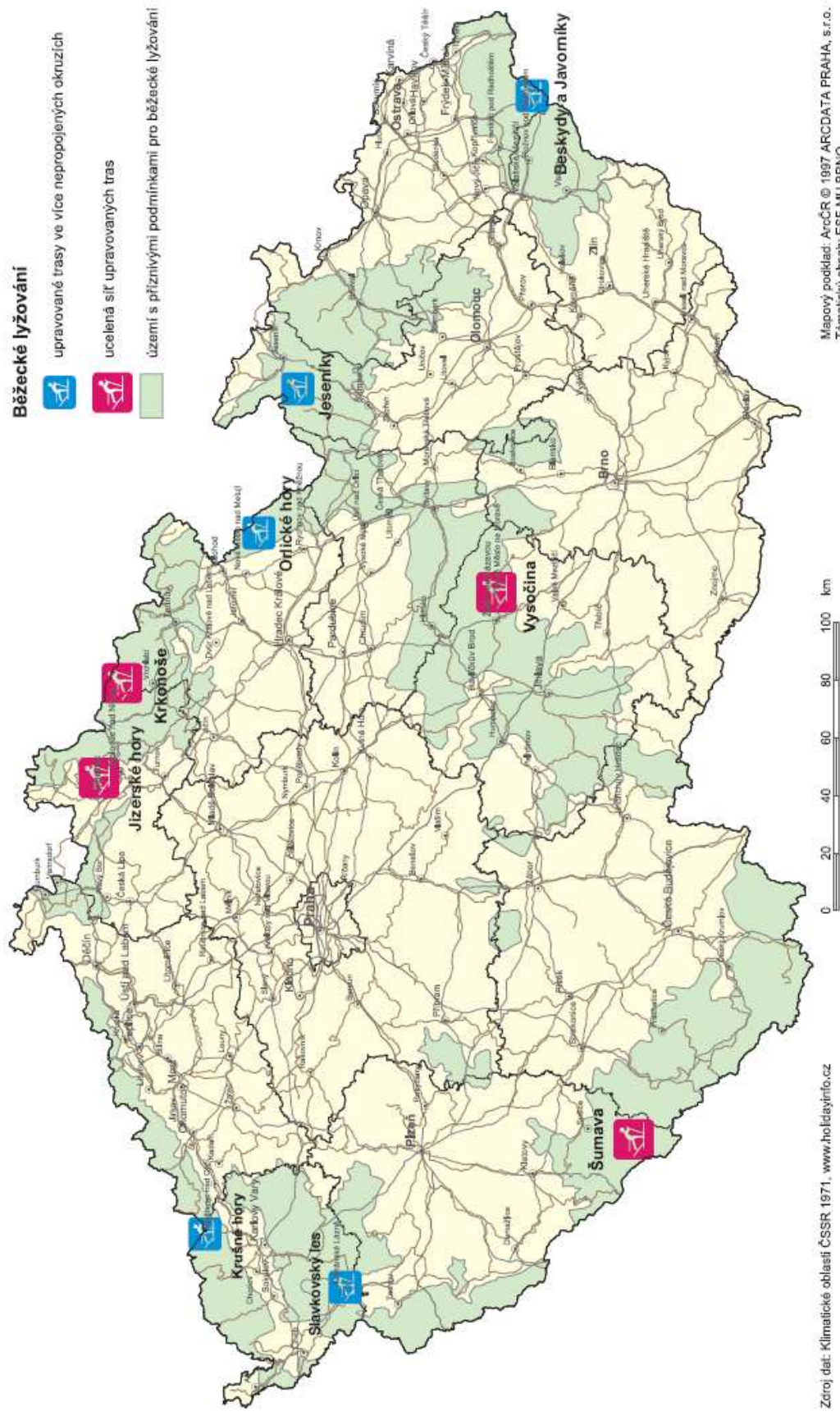
Zdroj: CzechTourism, <http://www.holidayinfo.cz>, SPLV, <http://www.skinet.cz>

Příloha č. 3: Největší investice českých lyžařských areálů v posledních letech

skiareál	proinvestováno (v Kč)	změny
Špindlerův Mlýn (české Premium středisko)	600 mil. (příprava dalších 700 mil.)	Celkem v provozu 5 lanových drah a 11 lyžařských vleků s přepravní kapacitou 20.000 os/h 25 km sjezdových tratí (z 95 % zasněžované) a 100km upravovaných běžeckých tratí, snowparks na Horních Mísečkách, na Hromovce a ve Svatém Petru - U-rampa, big air, crossová trať snahou do budoucna je propojit lanovými drahami obě strany údolí
Černá hora - Janské Lázně	55 mil. do sezony 2008/2009 za posledních 5 let 500 mil.	Nový zasněžovací systém v délce 1,9 km, sjezdové tratě vybaveny tyčovými sněhovými děly (40 ks), přes silnici Janské Lázně – Černý Důl postaven most pro lyžaře - řeší dojezd lyžařů k dolní stanici kabinové lanové dráhy, kompletní rekonstrukce budovy dolní stanice kabinové lanové dráhy Za posledních 5 let modernizace - osmikabinová lanová dráha, čtyřsedačká lanová dráha a 15 lyžařských vleků v celkové přepravní kapacitě 13 245 os/h, 13,25km upravovaných sjezdových tratí, 50km denně upravovaných běžeckých tratí a 3,5km dlouhá sánkařská dráha
Skiareál Lipno	200 mil. do sezony 2008/2009 (88 mil. EU)	3 nové čtyřsedačkové lanové dráhy, 3 pohyblivé koberce a 2 vleky, přepravní kapacita navýšena na 11.400 os/h, prodloužení a rozšíření sjezdových tratí, zdvojnásobil se výkon technického zasněžování (100% zasněžování), nový lyžařský koberec v největším českém dětském výukovém hřišti Foxpark a další výukové prvky, v okolí areálu 40 km pravidelně upravovaných běžeckých stop, nově 10 km dlouhá bruslařská dráha na zamrzlém jezeře, další investice do strojů na úpravu tratí, bezpečnostních systémů, elektronického informačního systému a orientačních prvků
Ski Relax Centrum Monínec	180 mil. do sezony 2008/2009 (50 mil. EU)	nová čtyřsedačková lanová dráha o délce 1.140 m, v celé délce osvětlená sjezdová trať dlouhá 1.200m, kotvový vlek, automatizovaný systém zasněžování, stroj pro úpravu tratí, parkoviště pro 400 aut, bezpečnostní prvky
Avalanche Horní Václavov	neuvedeno	nově vybudovaný lyžařský areál - nová čtyřsedačková lanová dráha (1000 m), vlek, pět propojených sjezdových tratí (nejdelší 1500 m) a snowpark s dvěma vleky, U rampou a dalším vybavením

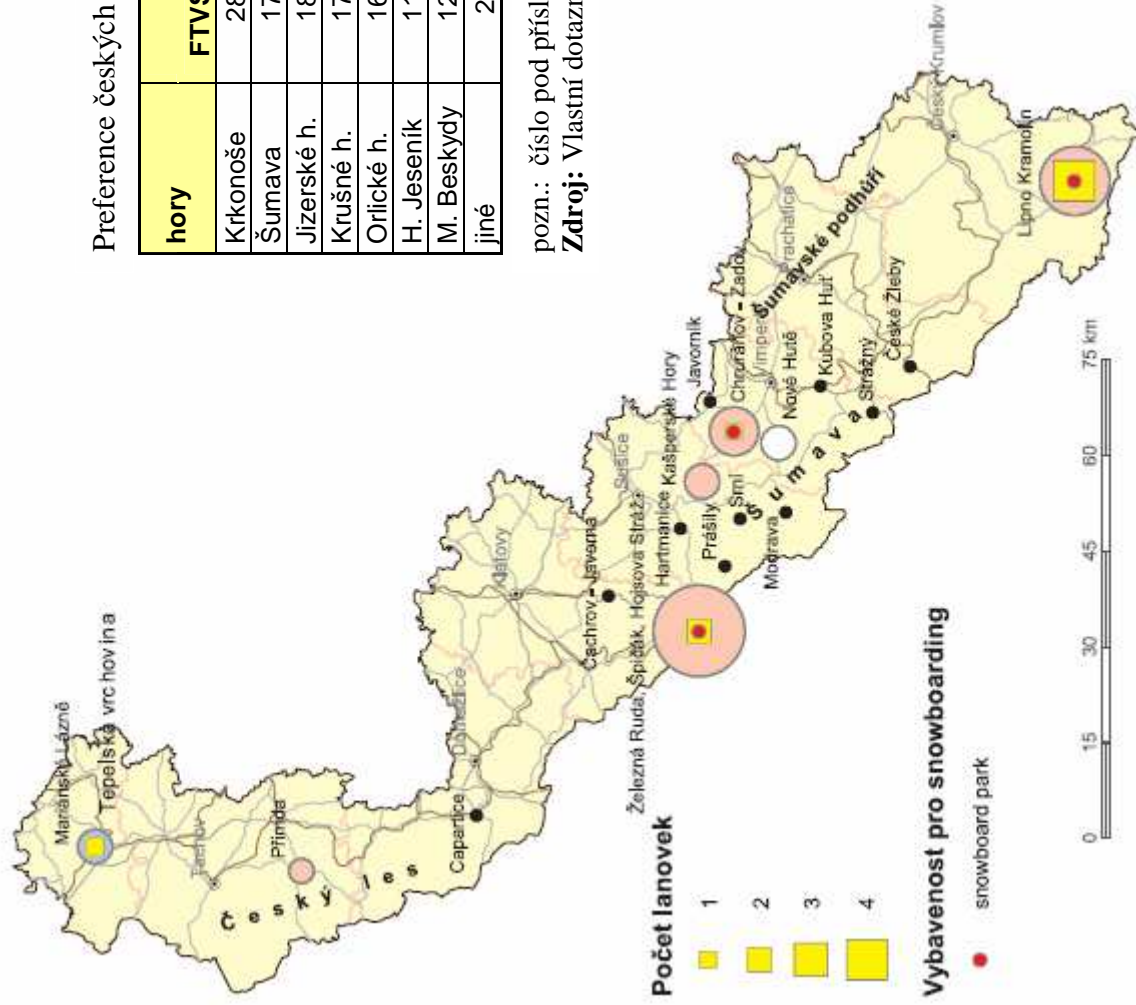
Zdroj: Czech Tourism

Příloha č. 4: Potenciál území pro rozvoj běžeckého lyžování v Česku k roku 2006

Zdroj: Vystoupil a kol. 2006

Příloha č. 5: Šumavská lyžařská střediska a jejich vybavení k roku 2006

Preference českých horských oblastí mezi dotazovanými studenty

hory	sjezdové lyžování			běžecké lyžování		
	FTVS UK	PŘF UK	pořadí	FTVS UK	PŘF UK	pořadí
Krkonoše	286	409	1. – 1.	253	297	1. – 2.
Šumava	176	297	3. – 2.	175	333	3. – 1.
Jizerské h.	186	272	2. – 4.	193	273	2. – 3.
Krušné h.	173	280	4. – 3.	145	210	4. – 4.
Orlické h.	160	246	5. – 5.	126	200	5. – 5.
H. Jeseník	110	226	7. – 6.	104	187	6. – 6.
M. Beskydy	128	205	6. – 7.	107	186	7. – 7.
jiné	24	10	8. – 8.	0	20	8. – 8.

pozn.: číslo pod příslušnou tabulkou znamená počet bodů (viz kapitola 8)

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Zdroj: Vystoupil a kol. 2006

Příloha č. 6: Vybavenost lyžařských středisek na Šumavě v zimní sezoně 2008/2009

Lyžařské středisko	délka sjezdových tratí (km)	náročnost terénu		maximální převýšení (m)	délka upravovaných běžeckých tratí (km)	přepavní kapacita (os./hod)	počet vleků/sedačkových lanovek	vleky pro děti/pohyblivé koberce	podíl zasněžovaných sjezd. tratí (%)
		•	•						
Javorník	0,7			80	20	-	2/0	1/0	0
Lipno nad Vltavou	7,5	-	•	192	40	11 400	5/3	2/3	100
Kašperské hory*	1,5	-	•	90	40	2 000	3/0	0/0	100
Zadov - Churáňov*, Kobyla	4,5	-	•	189	50	4 500	4/2	0/0	56
Zadov - Nové Hutě	2,5	-	•	135	15	1 400	5/0	1/0	0
Špičák*	8,5	•	•	337	62,5	5 500	10/1	1/1	80
Železná Ruda - Nad Nádražím	1,4	-	-	110		1 500	2/0	0/0	100
Železná Ruda - Belveder*	1,5	-	•	100		2 750	4/0	1/0	100
Železná Ruda - Pancíř	3	-	•	215		-	1/1	0/0	0
Rohanov	-			-	-	-	1/0	0/0	0
Strážný	0,6	-	-	160	-	2000	3/0	0/0	-
Kvilda	0,9	-	-	60	30	500	2/0	1/0	0
Kubova Huť*	0,8	-	•	140	12	900	2/0	2/0	0
Nezdice	1,2	-	-	79	-	1 000	2/0	1/0	0
České Žleby*	1,2	-	-	70	-	650	2/0	0/0	0
Hojsova Stráž	1,4	-	-	90	-	850	3/0	0/0	-
Frymburk	0,5	-	-	85	40	600	1/0	0/0	0
Modrava	0,7		•	85	-	700	2/0	1/0	0
Libín	0,4			70	-	-			
Horní Vltavice	0,5			90	-	600	1/0	0/0	0
Hartmanice	0,6	-	-	142	-	700	1/0	0/0	0
Smí	0,8	-	-	250	-	1200	3/0	1/0	-
Javorná	1,6		•	80		850	2/0	0/0	0
Prácheň	0,2	-	-	60	-	250	1/0	0/0	0
Popelná	0,8	-	-	70	-	-	2/0	0/0	0

Zdroj: <http://holidayinfo.cz>, <http://www.ceskevylety.cz>, <http://www.wimperk.cz>, <http://www.czecot.com>, <http://www.sumavanet.cz>, internetové stránky provozovatelů vleků (uvedené v kap. 10 – seznam literatury a zdrojů)

Příloha č. 7: Služby a časová dostupnost lyžařských středisek na Šumavě v zimní sezoně 2008/2009

Lyžařské středisko	večerní lyžování	skibus	jednodenní permanentka dospělí/dítě (Kč)	skiservis / půjčovna / škola	občerstvení	dostupnost (km / min)		parkoviště auto / bus
						ČB	Pízeň	
Javorník	A	N	-	N / N / A	A	76 / 122	93 / 80	A
Lipno nad Vltavou	A	A	490 / 340	A / A / A	A	59 / 56	191 / 151	550 / 20
Kašperské hory*	A	A	370 / 250	A / A / A	A	83 / 78	92 / 75	A
Zadov - Churáňov*, Kobyla	A	A	470 / 330	A / A / A	A	74 / 76	109 / 90	500
Zadov - Nové Hutě	N	N	320 / 240	N / N / N	N	109 / 90	109 / 90	A
Špičák*	A	A	490 / 330	A / A / A	A	129 / 125	85 / 66	A
Železná Ruda - Nad Nádražím	A	A	390 / 310	A / A / A	A	129 / 125	85 / 66	300 m
Železná Ruda - Belveder*	A	A	350 / 280	A / A / A	A	129 / 125	85 / 66	50
Železná Ruda - Pancíř	N	A		N / N / N	A	129 / 125	85 / 66	A
Popelná	-	-	-	-	-	82 / 79	100 / 90	-
Rohanov	N	N	-	N / N / N	A	76 / 75	109 / 98	A
Strážný	A	N	-	A / A / N	A	73 / 81	126 / 133	A
Kvílda	A	A	-	A / A / A	A	80 / 87	103 / 110	-
Kubova Hut*	A	A	360 / 260	A / A / A	A	69 / 76	113 / 132	40
Nezdice	A	N	250 / 160	N / N / A	A	80 / 95	82 / 78	30
České Žleby*	N	N	250 / 200	A / A / A	A	69 / 79	126 / 135	50
Hojsova Stráž	A	A	-	-	-	129 / 140	72 / 67	
Frymburk	A	N	-	N / N / N	A	48 / 60	168 / 200	25
Modrava	N	A	-	A / A / A	A	87 / 92	101 / 125	A
Libín						44 / 69	112 / 137	
Horní Vltavice	A	N	270 / 210	N / N / N	A	71 / 79	116 / 133	-
Hartmanice	A	A	360 / 280	A / A / A	A	95 / 100	74 / 70	50
Srní	-	-	-	-	-	96 / 101	91 / 86	
Javorná	N	N	250 / **	-	A	115 / 106	66 / 60	A
Prácheň	N	N	-	-	-	105 / 137	82 / 79	A

Pozn.: ČB – České Budějovice, * ve střediscích je k dispozici pro návštěvníky snowpark, ** rodinné jízdání, A – služba přítomna, N – služby nepřítomna

Zdroj: <http://holidayinfo.cz>, <http://www.ceskevylety.cz>, <http://www.wimperk.cz>, <http://www.czecot.com>, <http://sumavanet.cz>, internetové stránky provozovatelů vleků (uvedené v kap. 10 – seznam literatury a zdrojů)

Příloha č. 8: Bílá stopa na Šumavě

Zdroj: <http://www.bilastopa.cz>

Příloha č. 9: Varianty projektu lanové dráhy na Smrčíně

varianta	provedení	narušení zóny NP Šumava
varianta I	lanová dráha průsekem na vrchol Smrčina z prostoru Klápa, délka 3200 m (840 - 1330 m n. m.), 1 800 os/h v zimě, odjezdové sjezdové tratě z vrcholu Smrčina v délce 3 820 m	lanová dráha prochází I. zónou NP v délce 2 150 m, zbytek veden II. zónou, odjezdové sjezdové tratě z 50 % narušují I. zónu NP, plocha záboru (včetně kácení) 16 ha
varianta II	lanová dráha na vrchol Hraničník (Reischlsberg) z prostoru Klápa, délka 2 700 m (840 - 1 275 m n. m.), 2 200 os/h v zimě, odjezdové sjezdové tratě z vrcholu Hraničníku v délce 3 050 m	lanová dráha prochází 300 m I. zónou NP, zbytek II. zónou NP, sjezdová trať narušuje I. zónu NP minimálně, II. zónu v délce 1 900 m, plocha záboru (včetně vykácení) 14,6 ha
varianta III	lanová dráha jako Var. I., nově mezistanice na kótě Alpa (1 302 m n. m.) - využití sjezdové tratě Alpa - Klápa, mezistanice využitelná pouze v zimním období (mimo vegetační období), délka lanovek 2 250 m + 950 m, 1800 + 1 200 os/h, Alpa - Smrčina dvousedácková lanová dráha - nižší nároky na odlesnění	sjezdová dráha vedena pouze v úseku Alpa - Klápa pod lanovou dráhou v délce 2 260 m, průchod NP podobný var. I, odpadá odjezdová trať v úseku Smrčina - Alpa, plocha záboru (včetně kácení) 10, 1 ha
varianta IV	kombinace var II a var III – lanová dráha a sjezdové tratě Klápa - Hraničník, Klápa - Alpa, lanová dráha Klápa - Alpa v délce 2 250 m (840 - 1 304 m n. m.) 1 800 os/h, sjezdové tratě totožné var II a III - maximální využití prostoru pro sjezdové lyžování	shodné s var II a III s vyloučením lanovky Alpa - Smrčina, plocha záboru (včetně kácení) 23,6 ha
varianta V	lanová dvousedácková dráha vedena z Nové Pece průsekem pod vrchol Hraničníku (minimalizace negativních dopadů), délka 3 500 m (810 - 1 248 m n. m.), 800 os/h v zimě, sjezdové tratě nejsou uvažovány	lanová dráha prochází I. zónou NP pouze v délce 200 m, plocha záboru (včetně kácení) 2,5 ha
varianta VI	lanová dráha vedena z prostoru Klápa na vrchol Hraničník v trase průseku na vrchol Alpa, zde zalomení lanové dráhy na Hraničník, délka 2 250 m + 1 540 m (840-1275 m n. m.), 1800 os/h + 1000 os/h v zimě * snahou je vyhnout se vrcholu Smrčiny a dostat se na vrchol Hraničník s minimálním narušením přírodních zdrojů	vlivy na I. zónu jako u var. III spolu s dalším dotčením v délce 500 m ve směru Alpa - Hraničník, vliv sjezdových tratí jsou součtem var. II a III, plocha záboru (včetně kácení) 23,2 ha

Pozn: pokud není uvedeno jinak, jedná se o čtyřsedačkové lanové dráhy

Zdroj: MÚ Horní Planá

Příloha č. 10: Plánovaný projekt firmy Lipnoservis

Zdroj: EIA servis s. r. o.

Příloha č. 11: Dotazníkové setření pro studenty

Dobrý den,
do rukou se Vám dostal dotazník sloužící k vypracování diplomové práce, která se zabývá historií, současností a možnostmi rozvoje lyžování na Šumavě. Dotazník je určen pro VŠ studenty geografie na PřF UK a studenty FTVS UK (pro aktivní i neaktivní lyžaře) a jeho účelem je zjistit, do jaké míry je Šumava atraktivní z hlediska běžeckého i sjezdového lyžování pro tento vzorek populace. Atraktivita lyžařských areálů a středisek je pro různé typy lidí odvozena od souboru mnoha faktorů, z nichž některé budou prostřednictvím tohoto dotazníku sledovány. Dotazník je anonymní a výsledky budou využity výhradně pro zpracování zmíněné diplomové práce, prosím tedy o samostatné vyplnění bez využití jakýchkoliv pomocných (zejména mapových) materiálů.
Děkuji Vám za ochotu a spolupráci !

1. Do mapy:

- lokalizujte a pojmenujte své trvalé bydliště
- lokalizujte a pojmenujte 3 - 5 Vámi nejnepreferovanější (nebo Vám nejznámější) lyžařská střediska (oblasti) - sjezdová (arabské číslice), běžecká (římské číslice)
- lokalizujte hvězdičkou a pojmenujte lyžařská (sjezdová) střediska na Šumavě (Šumava včetně oblasti Lipenska), která znáte
- lokalizujte čtverečkem a pojmenujte největší konkurenční lyžařská střediska Šumavy

2. Odhadněte vzdálenost z vašeho bydliště do vámi nejoblíbenějšího lyžařského střediska

..... km
a nejbližšího střediska na Šumavě km

3. Na hory jezdím na

A sjezd. lyže či snowboard

- 1 x za rok
- 2 - 5x za rok
- vícekrát
- méně než 1x za rok
- nejezdím vůbec

B na Šumavu

- 1 x za rok
- 2 - 5x za rok
- vícekrát
- méně než 1x za rok
- nejezdím vůbec

C běžecké lyže

- 1 x za rok
- 2 - 5 x za rok
- vícekrát
- méně než 1x za rok
- nejezdím vůbec

D na Šumavu:

- 1 x za rok
- 2 - 5 x za rok
- vícekrát
- méně než 1 za rok
- nejezdím vůbec

4. Sám bych se označil/a za (podtrhněte), Šumavu bych doporučil pro úroveň lyžařů (zakroužkujte):
A sjezdové lyže, snowboard: začátečníka - mírně pokročilého - pokročilého lyžaře - závodní lyžař
B běžecské lyže: začátečníka - mírně pokročilého - pokročilého lyžaře - závodní lyžař

5. Nejčastěji jezdím (počet dnů strávených aktivním lyžováním):

A sjezdové lyžování, snowboard:

- a) jeden den
- b) 2 dny (víkend)
- c) 3 a více dnů

B běžecské lyžování:

- a) jeden den
- b) 2 dny (víkend)
- c) 3 a více dnů

Šumava je dle mého názoru atraktivní pro: A a) b) c) B a) b) c)

6. Nejčastěji jezdím na

A sjezdové lyže, snowboard:

- a) sám
- b) s partnerem (partnerkou)
- c) s rodinou
- d) s kamarády (3 a více)

B běžecské lyže:

- a) sám
- b) s partnerem (partnerkou)
- c) s rodinou
- d) s kamarády (3 a více)

7. Šumava je vhodná pro

A sjezdové lyžování, snowboard:

- a) individuální lyžování
- b) pro lyžování s partnerem
- c) rodinu s malými dětmi
- d) pro skupiny přátel

B běžecské lyžování:

- a) individuální lyžování
- b) pro lyžování s partnerem
- c) rodinu s malými dětmi
- d) pro skupiny přátel

8. Přiřaďte horským oblastem čísla od 1 (nejlepší) do 7 (resp. 8) dle svých preferencí:

A sjezdové lyžování, snowboard:

Jizerské hory, Krkonoše, Šumava, Beskydy, Krušné hory, Orlické hory,
Hrubý Jeseník, jiné (uveďte)

B běžecské lyžování:

Jizerské hory, Krkonoše, Šumava, Beskydy, Krušné hory, Orlické hory,
Hrubý Jeseník, jiné (uveďte):

9. Důvody, proč jet na Šumavu lyžovat:

.....
.....
.....

proč nejet:

.....
.....
.....

10. Vnímáte, že překážkou v rozvoji lyžování na Šumavě je (zakroužkujte či podtrhněte):

dopravní dostupnost	ano / ne	nedostatečně atraktivní terény pro sj. lyžování	ano / ne
sněhové podmínky	ano / ne	jiné:	
obecná úroveň služeb	ano / ne	
cenová úroveň	ano / ne		

specifické služby pro sjezdové lyžaře (půjčovny lyží, servisy apod.) ano / ne
úprava lyžařských stop a servis pro běžkaře ano / ne

Pohlaví: muž / žena

Věk:

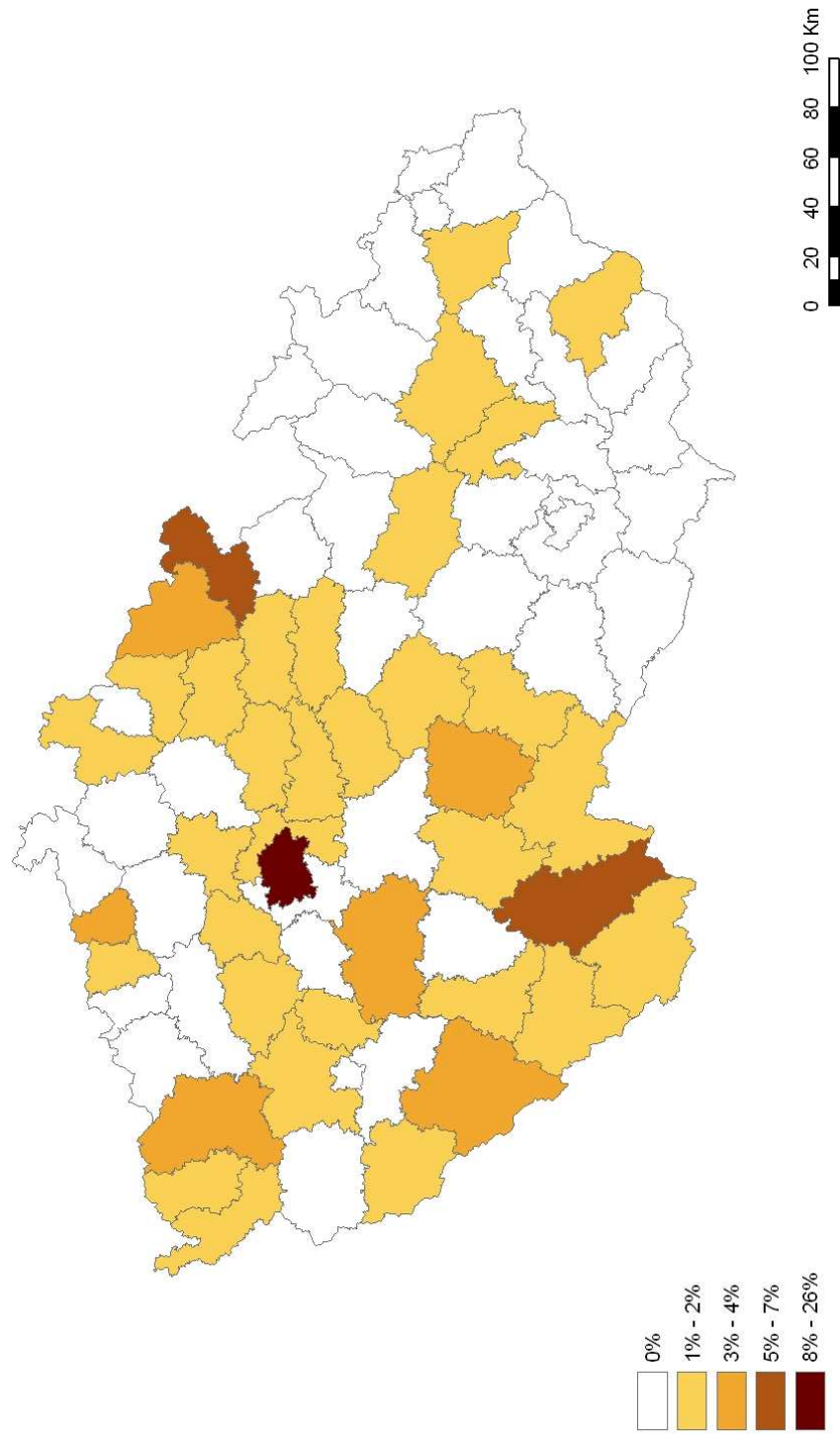
Fakulta:

Trvalé bydliště

okres

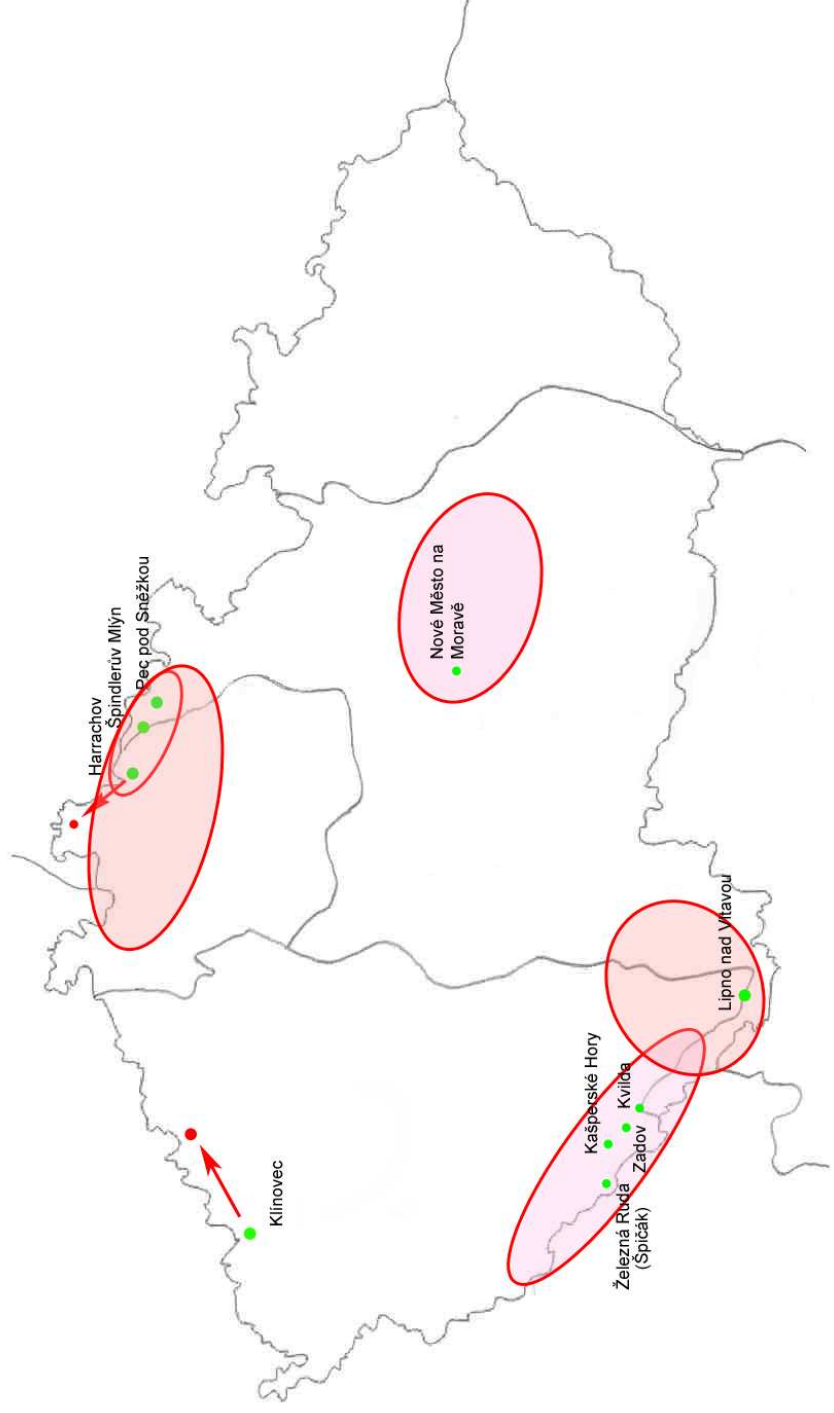
*případné dotazy či připomínky zasílejte na: lukas.fra@centrum.cz

Příloha č. 12: Trvalé bydliště respondentů podle okresů Česka

Zdroj: Vlastní šetření

Příloha č. 13: Nejčastější chyby v lokalizaci lyžařských středisek

Zdroj: Vlastní šetření

Příloha č. 14: Pořadí horských oblastí pro sjezdové lyžování dle preferencí respondentů

hory / pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	nevyplněno	body
Krkonoše	64	15	7	6	1	0	1	0	6	695
Šumava	11	14	13	24	16	7	2	0	13	473
Jizerky	3	24	22	13	10	5	7	0	16	458
Krušné	6	18	23	10	12	7	11	0	13	453
Orlické	3	12	19	13	14	12	13	1	13	406
Jeseník	3	7	13	10	14	10	24	1	18	336
Beskydy	3	5	9	10	17	26	12	0	18	333
jiné*	4	0	0	0	0	0	1	0	0	34

* alpská střediska

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Příloha č. 15: Pořadí horských oblastí pro běžecké lyžování dle preferencí respondentů

hory / pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	nevyplněno	body
Krkonoše	34	18	14	9	4	1	2	0	18	550
Šumava	30	17	14	6	5	3	3	0	22	508
Jizerské h.	19	19	14	11	4	6	4	0	23	466
Krušné h.	5	10	14	18	5	9	12	0	27	355
Orlické h.	2	8	9	12	22	12	8	0	27	326
M. Beskydy	3	6	10	8	9	21	14	0	29	293
Hrubý Jeseník	3	6	11	7	11	10	25	0	27	291
jiné*	1	0	2	0	0	0	0	0	0	20

* Nové Město na Moravě

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Příloha č. 16: Obrazová příloha

Hotel Prokop v roce 1907 (kap. 4)

Zdroj: Špalková 2007

Počátek 20. století – lyžování bylo běžnou aktivitou nejen mužů, ale i žen

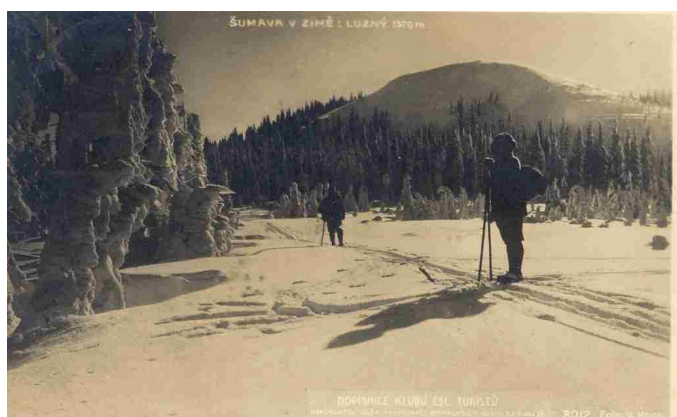
Zdroj: Špalková 2007

Rok 1909 - mladý lyžař v Železné Rudě

Zdroj: Špalková 2007

Dopisnice klubu KČT - hora Luzný

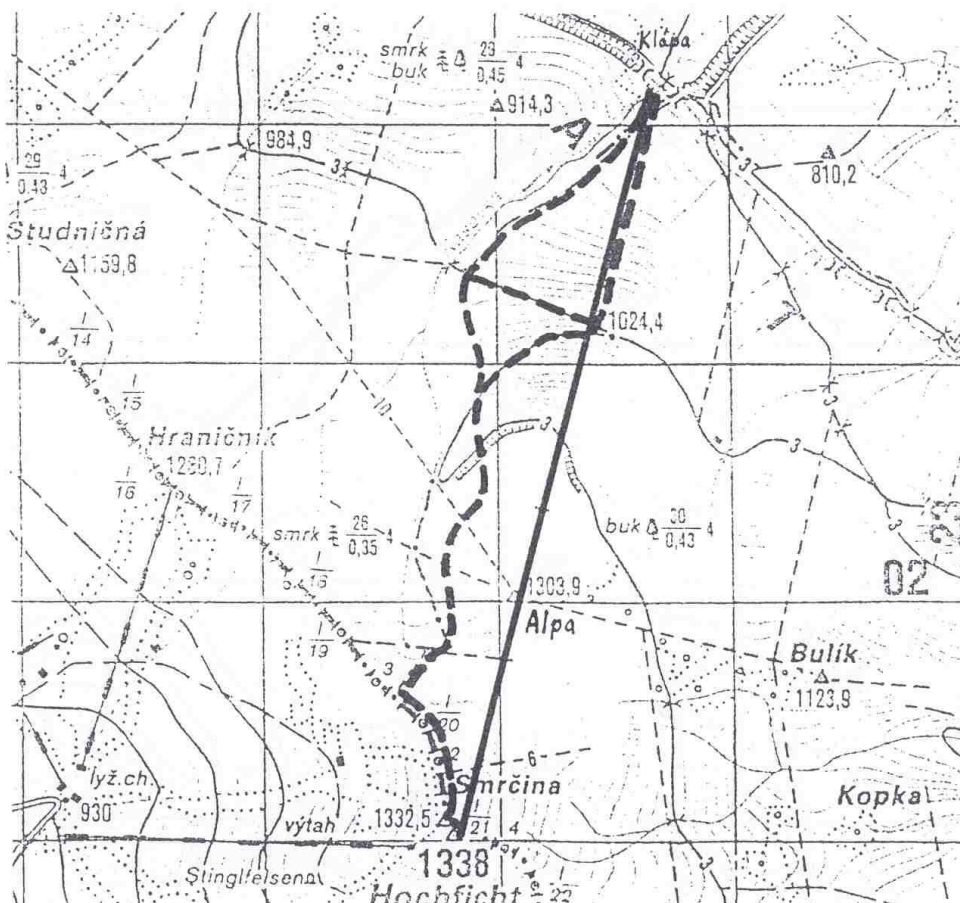

Zdroj: Vlastní sbírka

Sjezd z Jezerní hory do Železné Rudy

Zdroj: Vlastní sbírka

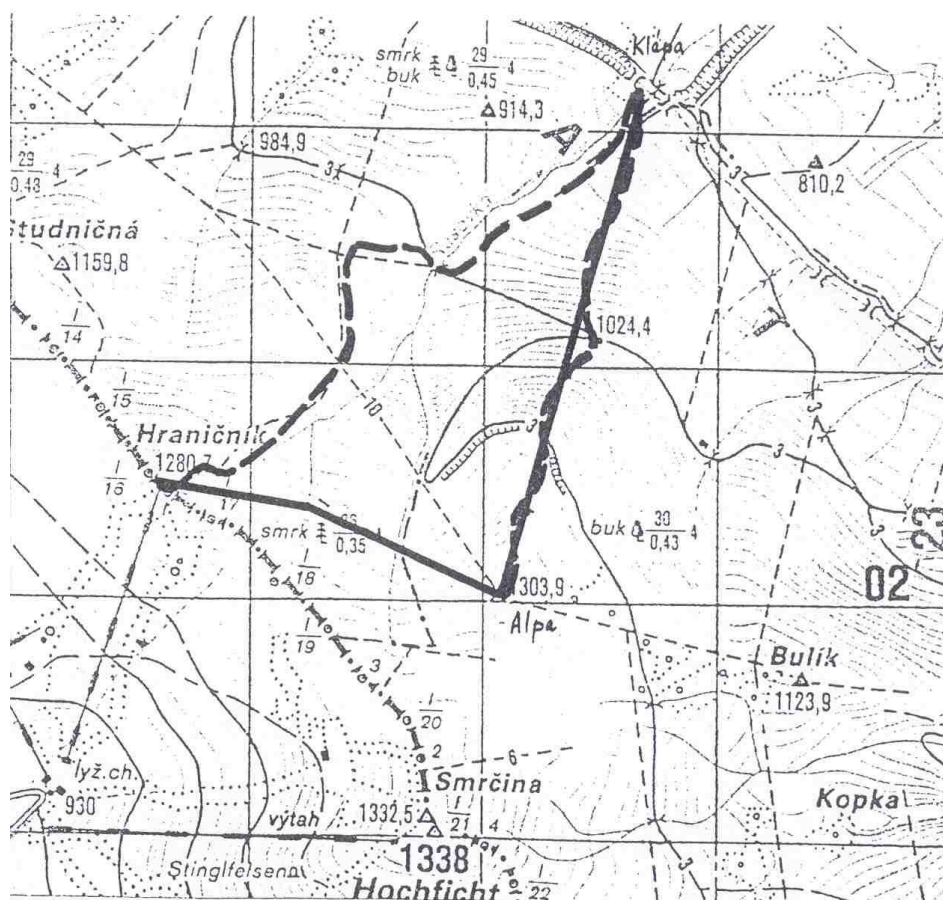

Variant I

projektu Smrčina

(jedna ze 6
navrhovaných) -
lanová dráha vedoucí
na vrchol Smrčiny

Zdroj: MÚ Horní
Planá

Variant VI

projektu Smrčina

navrhovaná
představiteli lipenských
obcí, propojení areálu
přes vrchol Hraničníku

Zdroj: MÚ Horní
Planá